ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πέμπτο πενταμελές τμήμα)

της 9ης Σεπτεμβρίου 2009 *

Στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01, Τ-86/02 έως Τ-88/02,

Territorio Histórico de Álava — Diputación Foral de Álava (Ισπανία), εκπροσωπούμενο από τους M. Morales Isasi και I. Sáenz-Cortabarría Fernández, δικηγόρους,

προσφεύγον στις υποθέσεις Τ-30/01 και Τ-86/02,

Territorio Histórico de Guipúzcoa — Diputación Foral de Guipúzcoa (Ισπανία), εκπροσωπούμενο από τους M. Morales Isasi και I. Sáenz-Cortabarría Fernández, δικηγόρους,

προσφεύγον στις υποθέσεις Τ-31/01 και Τ-88/02,

Territorio Histórico de Vizcaya — Diputación Foral de Vizcaya (Ισπανία), εκπροσωπούμενο από τους M. Morales Isasi και I. Sáenz-Cortabarría Fernández, δικηγόρους,

προσφεύγον στις υποθέσεις Τ-32/01 και Τ-87/02,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

υποστηριζόμενο από την

Comunidad autónoma del País Vasco — Gobierno Vasco (Ισπανία), εκπροσωπούμενη από τους M. Morales Isasi και I. Sáenz-Cortabarría Fernández, δικηγόρους,

και από την

Confederación Empresarial Vasca (Confebask), με έδρα το Bilbao (Ισπανία), εκπροσωπούμενη από τους M. Araujo Boyd, L. Ortiz Blanco και V. Sopeña Blanco, δικηγόρους,

παρεμβαίνουσες στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης αρχικά, στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01, από τους J. Flett, S. Pardo και J. L. Buendía Sierra και, στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02, από τους J. L. Buendía Sierra και F. Castillo de la Torre, στη συνέχεια, από τους Castillo de la Torre και C. Urraca Caviedes,

καθής,

υποστηριζομένης από την

Comunidad autónoma de La Rioja (Ισπανία), εκπροσωπούμενη, στις υποθέσεις Τ-86/02 και Τ-87/02, από τον J. M. Criado Gámez και, στην υπόθεση Τ-88/02, από τον I. Serrano Blanco, δικηγόρους,

παρεμβαίνουσα στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02,

με αντικείμενο, στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01, αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής της 28ης Νοεμβρίου 2000 να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ όσον αφορά τα φορολογικά πλεονεκτήματα που χορηγήθηκαν με τις διατάξεις της Diputación Foral de Álava, της Diputación Foral de Guipúzcoa και της Diputación Foral de Vizcaya, με τη μορφή απαλλαγής από τον φόρο εταιριών για ορισμένες νεοσύστατες επιχειρήσεις, και, στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02, αίτημα ακυρώσεως των αποφάσεων 2003/28/ΕΚ, 2003/86/ΕΚ και 2003/192/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 2001, σχετικά με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που έθεσε το 1993 σε εφαρμογή η Ισπανία υπέρ ορισμένων νεοσύστατων επιχειρήσεων στην Álava (Τ-86/02), τη Vizcaya (Τ-87/02) και την Guipúzcoa (Τ-88/02) (αντιστοίχως ΕΕ 2003, L 17, σ. 20, ΕΕ 2003, L 40, σ. 11, και ΕΕ 2003, L 77, σ. 1), με τη μορφή απαλλαγής από τον φόρο εταιριών,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(πέμπτο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Βηλαρά, πρόεδρο, E. Martins Ribeiro, F. Dehousse (εισηγητή), D. Šváby και K. Jürimäe, δικαστές,

γραμματέας: J. Palacio González, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 15ης Ιανουαρίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Το νομικό πλαίσιο

I — *Η κοινοτική ρύθμιση*

1 Το άρθρο 87 ΕΚ ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν η παρούσα Συνθήκη ορίζει άλλως.

[…]

3. Δύνανται να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά:

[…]

γ) οι ενισχύσεις για την προώθηση της αναπτύξεως ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον

[…]».

2 Το άρθρο 88 ΕΚ προβλέπει τα εξής:

«1. Η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, εξετάζει διαρκώς τα καθεστώτα ενισχύσεων που υφίστανται στα κράτη αυτά. Τους προτείνει τα κατάλληλα μέτρα που απαιτεί η προοδευτική ανάπτυξη και η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

2. Αν η Επιτροπή διαπιστώσει, αφού τάξει προηγουμένως στους ενδιαφερομένους προθεσμία για να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, ότι ενίσχυση που χορηγείται από ένα κράτος ή με κρατικούς πόρους δεν συμβιβάζεται με την εσωτερική αγορά κατά το άρθρο 87, ότι η ενίσχυση αυτή εφαρμόζεται καταχρηστικώς, αποφασίζει ότι το εν λόγω κράτος οφείλει να την καταργήσει ή να την τροποποιήσει εντός προθεσμίας που η ίδια καθορίζει.

[…]

3. Η Επιτροπή ενημερώνεται εγκαίρως περί των σχεδίων που αποβλέπουν να θεσπίσουν ή να τροποποιήσουν τις ενισχύσεις, ώστε να δύναται να υποβάλει τις παρατηρήσεις της. Αν κρίνει ότι σχέδιο ενισχύσεως δεν συμβιβάζεται με την εσωτερική αγορά, κατά το άρθρο 87, κινεί αμελλητί τη διαδικασία που προβλέπεται από την προηγούμενη παράγραφο. Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν δύναται να εφαρμόσει τα σχεδιαζόμενα μέτρα πριν η Επιτροπή καταλήξει σε τελική απόφαση.»

3 Η αιτιολογική σκέψη 4 του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [88 ΕΚ] (ΕΕ L 83, σ. 1), προβλέπει:

«[…] Για να εξασφαλιστεί η ασφάλεια του δικαίου, είναι σκόπιμο να καθοριστούν με ποιες προϋποθέσεις μια ενίσχυση πρέπει να θεωρηθεί ως υπάρχουσα ενίσχυση […] η ολοκλήρωση και η ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς είναι μια προοδευτική διαδικασία, που αντικατοπτρίζεται στη μόνιμη ανάπτυξη της πολιτικής για τις κρατικές ενισχύσεις […] συνεπεία αυτών των εξελίξεων, ορισμένα μέτρα, τα οποία κατά τη στιγμή που τίθενται σε εφαρμογή δεν συνιστούν κρατική ενίσχυση, είναι δυνατόν να μετατραπούν σε ενίσχυση.»

4 Το άρθρο 1 του κανονισμού 659/1999 ορίζει τα ακόλουθα:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, νοούνται ως:

[…]

β) “υφιστάμενη ενίσχυση”:

i) […] όλες οι ενισχύσεις οι οποίες υφίσταντο πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης στο οικείο κράτος μέλος, δηλαδή καθεστώτα ενισχύσεων και ατομικές ενισχύσεις που είχαν τεθεί σε εφαρμογή πριν, και εφαρμόζονται ακόμη έπειτα, από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης

ii) κάθε εγκεκριμένη ενίσχυση, δηλαδή τα καθεστώτα ενισχύσεων και οι ατομικές ενισχύσεις που έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή ή από το Συμβούλιο

[…]

v) κάθε ενίσχυση που θεωρείται ως υφιστάμενη ενίσχυση εφόσον μπορεί να αποδειχθεί ότι όταν τέθηκε σε ισχύ δεν αποτελούσε ενίσχυση, αλλά στη συνέχεια έγινε ενίσχυση λόγω της εξέλιξης της κοινής αγοράς και χωρίς να μεταβληθεί από το κράτος μέλος. Όταν ορισμένα μέτρα μετατρέπονται σε ενισχύσεις λόγω της ελευθέρωσης μιας δραστηριότητας από την κοινοτική νομοθεσία, τα μέτρα αυτά δεν θεωρούνται ως υφιστάμενη ενίσχυση μετά την ταχθείσα ημερομηνία ελευθέρωσης

γ) "νέα ενίσχυση": κάθε ενίσχυση, δηλαδή τα καθεστώτα ενισχύσεων και οι ατομικές ενισχύσεις, οι οποίες δεν αποτελούν υφιστάμενη ενίσχυση, καθώς και οι μεταβολές υφιστάμενων ενισχύσεων

[…]

στ) "παράνομη ενίσχυση": νέα ενίσχυση η οποία εφαρμόζεται κατά παράβαση του άρθρου [88], παράγραφος 3, [ΕΚ]

[…]».

5 Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, και το άρθρο 3 του κανονισμού 659/1999, «κάθε σχέδιο για τη χορήγηση νέας ενίσχυσης κοινοποιείται εγκαίρως στην Επιτροπή από το οικείο κράτος μέλος» και δεν τίθεται σε εφαρμογή «παρά μόνον αφού η Επιτροπή λάβει, ή θεωρηθεί ότι έχει λάβει, απόφαση με την οποία εγκρίνει την εν λόγω ενίσχυση».

6 Το άρθρο 6 του κανονισμού 659/1999, που αφορά την επίσημη διαδικασία έρευνας, προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Στην απόφαση για κίνηση επίσημης διαδικασίας έρευνας, η Επιτροπή αναφέρει συνοπτικά τα σημαντικότερα πραγματικά και νομικά ζητήματα, προβαίνει σε προσωρινή εκτίμηση σχετικά με το χαρακτήρα του σχεδιαζόμενου μέτρου ως ενίσχυσης και εκθέτει τις αμφιβολίες της για το συμβατό του μέτρου με την κοινή αγορά. Η απόφαση καλεί το οικείο κράτος μέλος και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη να υποβάλουν παρατηρήσεις εντός ορισμένης προθεσμίας, η οποία συνήθως δεν υπερβαίνει τον ένα μήνα. Σε δεόντως δικαιολογημένες περιπτώσεις, η Επιτροπή μπορεί να παρατείνει την ταχθείσα προθεσμία.

2. Οι παρατηρήσεις που λαμβάνονται διαβιβάζονται στο οικείο κράτος μέλος. Εφόσον ζητηθεί από ένα ενδιαφερόμενο μέρος, για λόγους πιθανής ζημίας, η ταυτότητά του αποκρύπτεται από το οικείο κράτος μέλος. Το οικείο κράτος μέλος μπορεί να απαντήσει στα σχόλια που υποβάλλονται εντός ορισμένης προθεσμίας που δεν υπερβαίνει συνήθως τον ένα μήνα. Σε δεόντως δικαιολογημένες περιπτώσεις, η Επιτροπή μπορεί να παρατείνει την ταχθείσα προθεσμία.»

7 Όσον αφορά τα μη κοινοποιηθέντα μέτρα, το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999 ορίζει ότι, «εφόσον η Επιτροπή έχει στην κατοχή της πληροφορίες από τις οποίες απορρέει ότι υπήρξαν παράνομες ενισχύσεις, ανεξαρτήτως της πηγής τους, εξετάζει αμελλητί τις πληροφορίες αυτές».

8 Το άρθρο 13, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού προβλέπει ότι η εξέταση αυτή οδηγεί, ενδεχομένως, στην έκδοση αποφάσεως περί κινήσεως επίσημης διαδικασίας έρευνας. Το άρθρο 13, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού προβλέπει ότι, στον τομέα των παράνομων ενισχύσεων, η Επιτροπή δεν δεσμεύεται από τις προθεσμίες που ισχύουν στον τομέα της προκαταρκτικής εξετάσεως και της επίσημης διαδικασίας έρευνας σε περίπτωση κοινοποιηθείσας ενισχύσεως.

9 Το άρθρο 14, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999 ορίζει:

«Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης για υπόθεση παράνομων ενισχύσεων, η Επιτροπή αποφασίζει την εκ μέρους του οικείου κράτους μέλους λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων για την ανάκτηση της ενίσχυσης από τον δικαιούχο […]. Η Επιτροπή δεν απαιτεί ανάκτηση της ενίσχυσης εάν αυτό αντίκειται σε κάποια γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου.»

10 Με την ανακοίνωσή της για τα καθεστώτα ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα, που απευθύνθηκε στα κράτη μέλη στις 21 Δεκεμβρίου 1978 (JO 1979, C 31 σ. 9 [μόνο σε ξενόγλωσσα κείμενα], στο εξής: ανακοίνωση του 1978 για τα καθεστώτα ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα), η Επιτροπή έθεσε τις αρχές συντονισμού που ισχύουν για τα καθεστώτα ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα και εξέφρασε, προεισαγωγικά, «επιφυλάξεις καταρχήν όσον αφορά τη συμφωνία των λειτουργικών ενισχύσεων προς την κοινή αγορά». Επιπλέον, η ανακοίνωση αυτή ορίζει διαφοροποιημένα ανώτατα όρια των ως άνω ενισχύσεων, σε ποσοστό της αρχικής επενδύσεως και σε ευρωπαϊκές λογιστικές μονάδες ανά θέση εργασίας που δημιουργείται με την αρχική επένδυση (βλ. σημεία 2 και 3 της ανακοινώσεως).

11 Με την ανακοίνωσή της για τις παρανόμως χορηγούμενες ενισχύσεις (ΕΕ 1983, C 318, σ. 3, στο εξής: ανακοίνωση του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων), η Επιτροπή υπενθύμισε την υποχρέωση κοινοποιήσεως των ενισχύσεων, την οποία προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ, και πληροφόρησε τους ενδεχόμενους δικαιούχους κρατικών ενισχύσεων περί του αβεβαίου χαρακτήρα των ενισχύσεων που θα τους χορηγούνταν παρανόμως, υπό την έννοια ότι κάθε δικαιούχος παρανόμως χορηγηθείσας ενισχύσεως, δηλαδή χωρίς να υπάρχει οριστική απόφαση της Επιτροπής επί του επιτρεπτού αυτής, μπορεί να υποχρεωθεί να την επιστρέψει. Η Επιτροπή εξέθεσε με την απόφαση αυτή επίσης ότι, όταν λαμβάνει γνώση της λήψεως μέτρων ενισχύσεως εκ μέρους κράτους μέλους χωρίς την τήρηση των προβλεπομένων από το άρθρο 88,

παράγραφος 3, ΕΚ, δημοσιεύει στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ενώσεως* ειδική προειδοποίηση προς τους ενδεχόμενους δικαιούχους της ενισχύσεως περί του αβεβαίου χαρακτήρα της οικείας ενισχύσεως.

12 Οι κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα (ΕΕ 1998, C 74, σ. 9), όπως τροποποιήθηκαν (ΕΕ 2000, C 258, σ. 5, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές του 1998), αντικαθιστούν ιδίως την ανακοίνωση του 1978 για τα καθεστώτα ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα. Προβλέπουν, στο σημείο 2 με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ότι η Επιτροπή τις εφαρμόζει στις περιφερειακές ενισχύσεις που χορηγούνται σε όλους τους τομείς δραστηριότητας, με εξαίρεση την παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων του παραρτήματος ΙΙ της Συνθήκης, την αλιεία και τη βιομηχανία του άνθρακα.

13 Το σημείο 6.1 των κατευθυντήριων γραμμών του 1998 προβλέπει τα ακόλουθα:

«[…] η Επιτροπή θα αξιολογεί το συμβιβάσιμο των περιφερειακών ενισχύσεων με την κοινή αγορά βάσει των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών τη στιγμή που αυτές θα εγκριθούν. Ωστόσο, τα σχέδια ενισχύσεων που κοινοποιήθηκαν πριν την ανακοίνωση αυτών των κατευθυντήριων γραμμών στα κράτη μέλη και για τα οποία η Επιτροπή δεν έχει ακόμη εκδόσει οριστική απόφαση θα αξιολογηθούν βάσει των κριτηρίων που ίσχυαν την εποχή της κοινοποίησης.»

14 Όσον αφορά τις ενισχύσεις υπέρ της λειτουργίας των επιχειρήσεων («λειτουργικές ενισχύσεις»), οι κατευθυντήριες γραμμές του 1998 προβλέπουν μεταξύ άλλων τα εξής:

«4.15. Οι περιφερειακές ενισχύσεις που προορίζονται για τη μείωση των τρεχουσών δαπανών μιας επιχείρησης (λειτουργικές ενισχύσεις) καταρχήν απαγορεύονται. Κατ' εξαίρεση όμως, οι ενισχύσεις του τύπου αυτού μπορούν να χορηγούνται στις περιοχές που δικαιούνται την παρέκκλιση του άρθρου 87, παράγραφος 3, [στοιχείο] α), [ΕΚ] υπό τον όρο ότι δικαιολογούνται από τη συμβολή τους στην περιφερειακή ανάπτυξη και τον χαρακτήρα τους, ενώ το ύψος τους πρέπει να είναι ανάλογο προς τα προβλήματα

που καλούνται να αντιμετωπίσουν. Τα κράτη μέλη οφείλουν να παράσχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν την ύπαρξη και τη σημασία των προβλημάτων αυτών.»

15 Όσον αφορά τις συνδεόμενες με τις επενδύσεις ενισχύσεις, ο σχετικός ορισμός δίδεται στην υποσημείωση αριθ. 1 του παραρτήματος Ι των κατευθυντήριων γραμμών του 1998 ως ακολούθως:

«Οι φορολογικές ενισχύσεις μπορούν να θεωρούνται επενδυτικές ενισχύσεις όταν υπολογίζονται επί επενδυμένων ποσών. Επιπλέον, κάθε φορολογική ενίσχυση μπορεί να καταταγεί στην κατηγορία αυτή εάν καταβάλλεται μέχρις ενός ανωτάτου ορίου που εκφράζεται σε ποσοστό της επένδυσης […]».

II — *Η εθνική ρύθμιση*

16 Το ισχύον φορολογικό πλαίσιο στην ισπανική Χώρα των Βάσκων διέπεται από το λεγόμενο καθεστώς οικονομικής διαβουλεύσεως, που προβλέπει ο Ley 12/1981 (ισπανικός νόμος 12/1981), της 13ης Μαΐου 1981, που τροποποιήθηκε με τον Ley 38/1997 (ισπανικό νόμο 38/1997), της 4ης Αυγούστου 1997.

17 Δυνάμει της νομοθεσίας αυτής, τα Territorios Históricos de Álava, de Vizcaya και de Guipúzcoa της Ισπανίας [«ιστορικές περιοχές της Álava, της Vizcaya και της Guipúzcoa», ονομασία που δίδεται στις τρεις ισπανικές επαρχίες που συναποτελούν την αυτόνομη περιφέρεια της Χώρας των Βάσκων] μπορούν να ορίζουν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, το ισχύον στις περιοχές τους φορολογικό σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, έλαβαν διάφορα μέτρα φορολογικής ελαφρύνσεως, ιδίως απαλλαγή από τον φόρο εταιριών υπέρ νεοσύστατων επιχειρήσεων, τις οποίες αφορούν οι υπό κρίση προσφυγές.

18 Το 1993 τα Territorios Históricos de Álava, de Vizcaya y de Guipúzcoa προέβλεψαν, με το άρθρο 14 των Normas Forales [περιφερειακών νόμων] αριθ. 18/1993, αριθ. 5/1993 και αριθ. 11/1993, αντιστοίχως, (στο εξής, από κοινού: Normas Forales του 1993), απαλλαγές από τον φόρο εταιριών επί δέκα έτη υπέρ των επιχειρήσεων που συστάθηκαν μεταξύ της ημερομηνίας ενάρξεως της ισχύος των διατάξεων αυτών και της 31ης Δεκεμβρίου 1994. Οι ως άνω διατάξεις ορίζουν τα ακόλουθα:

«1. Απαλλάσσονται από τον φόρο εταιριών κατά τη διάρκεια περιόδου δέκα φορολογικών χρήσεων μετά τη σύστασή τους οι εταιρίες που αρχίζουν την εμπορική τους δραστηριότητα από την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος της παρούσας [Norma Foral] και μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1994, υπό την προϋπόθεση όμως ότι πληρούν τις προϋποθέσεις της ακόλουθης παραγράφου.

2. Για να τύχουν της προβλεπομένης από το παρόν άρθρο φοροαπαλλαγής, οι υποκείμενοι στον φόρο πρέπει να πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

a) να έχουν αρχίσει να ασκούν τη δραστηριότητά τους με ελάχιστο μη δεσμευμένο κεφάλαιο ύψους 20 εκατομμυρίων ισπανικών πεσετών […]

[…]

f) να προβαίνουν σε επενδύσεις σε πάγια ενσώματα στοιχεία ενεργητικού μεταξύ της ημερομηνίας συστάσεως της εταιρίας και της 31ης Δεκεμβρίου 1995 για ελάχιστο ποσό 80 εκατομμυρίων ισπανικών πεσετών, ενώ όλες οι επενδύσεις πρέπει να αφορούν αγαθά προοριζόμενα για την οικεία δραστηριότητα που δεν αποτελούν το αντικείμενο μισθώσεως ή μεταβιβάσεως σε τρίτους

g) να δημιουργούν τουλάχιστον δέκα θέσεις εργασίας κατά τους έξι μήνες που έπονται της ενάρξεως της δραστηριότητάς τους και να διατηρούν στο επίπεδο αυτό τον μέσο αριθμό εργαζομένων τους μέχρι το τέλος της περιόδου φοροαπαλλαγής

[…]

i) να διαθέτουν τουλάχιστον πενταετές επιχειρηματικό στρατηγικό σχέδιο […]

6. Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου είναι ασυμβίβαστες προς οποιοδήποτε άλλο φορολογικό πλεονέκτημα.

7. Η αίτηση περί μεταβατικής φοροαπαλλαγής υποβάλλεται στην Υπηρεσία φόρων, οικονομικών και προϋπολογισμού της επαρχιακής διοικήσεως […], η οποία, αφού ελέγξει την πλήρωση των αρχικά απαιτούμενων προϋποθέσεων, γνωστοποιεί στη δικαιούχο επιχείρηση, εφόσον συντρέχει περίπτωση, την προσωρινή σχετική άδεια, που πρέπει να τύχει της εγκρίσεως της επαρχιακής διοικήσεως.»

19 Με τρεις ταυτόσημες διατάξεις της 30ής Ιουλίου 1997, το Tribunal Superior de Justicia del País Vasco [ανώτατο δικαστήριο της Χώρας των Βάσκων, Ισπανία], στο οποίο προσέφυγε η administración del Estado [το ισπανικό Δημόσιο] τον Ιούνιο και τον Οκτώβριο του 1994, υπέβαλε στο Δικαστήριο ένα προδικαστικό ερώτημα σχετικό με τη συμφωνία των Normas Forales του 1993 προς το κοινοτικό δίκαιο. Ο γενικός εισαγγελέας A. Saggio ανέπτυξε τις προτάσεις του στις εν λόγω υποθέσεις την 1η Ιουλίου 1999. Εντούτοις, κατόπιν παραιτήσεως της προσφεύγουσας της κύριας δίκης, εκδόθηκε για τις υποθέσεις αυτές διάταξη περί διαγραφής (διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 16ης Φεβρουαρίου 2000, C-400/97 έως C-402/97, Juntas Generales de Guipúzcoa κ.λπ., Συλλογή 2000, σ. I-1073, και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα A. Saggio υπό τη διάταξη αυτή, Συλλογή 2000, σ. I-1074).

Ιστορικό της διαφοράς

20 Οι Normas Forales του 1993 που προβλέπουν τις επίμαχες εν προκειμένω απαλλαγές από τον φόρο εταιριών αποτέλεσαν το αντικείμενο της από 14 Μαρτίου 1994 καταγγελίας, που πρωτοκολλήθηκε στις 28 Απριλίου 1994 (στο εξής: καταγγελία του 1994), εκ μέρους της Cámara de Comercio e Industria de la Rioja [εμπορικού και βιομηχανικού επιμελητηρίου της περιφέρειας La Rioja, Ισπανία], της Federación de empresas de la Rioja [ενώσεως επιχειρήσεων της περιφέρειας La Rioja] και ορισμένων εταιριών.

21 Στις 10 Μαΐου 1994 η Επιτροπή άκουσε τις απόψεις του προέδρου της Βασκικής Κυβερνήσεως και, στις 19 Μαΐου 1994, του Βάσκου συμβούλου οικονομίας και οικονομικών.

22 Με έγγραφο της 25ης Μαΐου 1994 η Επιτροπή κάλεσε το Βασίλειο της Ισπανίας να της υποβάλει τις παρατηρήσεις του επί της καταγγελίας του 1994 εντός προθεσμίας δεκαπέντε ημερών. Η Επιτροπή προσέθεσε με το έγγραφο αυτό ότι, ελλείψει απαντήσεως ή σε περίπτωση μη ικανοποιητικής απαντήσεως, μετά την εκπνοή της προθεσμίας, θα ήταν υποχρεωμένη να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ. Η Επιτροπή υπενθύμισε επίσης, με το έγγραφο αυτό, τις υποχρεώσεις των κρατών μελών να προβαίνουν στις σχετικές κοινοποιήσεις και το γεγονός ότι θα μπορούσε να ζητηθεί η επιστροφή μιας παράνομης ενισχύσεως.

23 Στις 27 Ιουλίου 1994 η Επιτροπή άκουσε τις απόψεις του Υφυπουργού Οικονομικών της Βασκικής Κυβερνήσεως.

24 Με έγγραφο της 30ής Σεπτεμβρίου 1994 το Βασίλειο της Ισπανίας απέστειλε σχετική απάντηση στην Επιτροπή, υπογραμμίζοντας ιδίως ότι τα επίμαχα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις, καθόσον επρόκειτο για γενικά μέτρα.

25 Στις 15 Δεκεμβρίου 1994 η Επιτροπή άκουσε τις απόψεις του προέδρου και του Υπουργού Βιομηχανίας της Βασκικής Κυβερνήσεως και, την 1η Ιουνίου 1995, του αντιπροέδρου της δημόσιας εταιρίας Interbask, SA.

26 Με έγγραφο της 18ης Ιουλίου 1995 η Επιτροπή πληροφόρησε τους καταγγέλλοντες ότι συνέχιζε την εξέταση του ισπανικού φορολογικού καθεστώτος και των καθεστώτων φορολογικής αυτονομίας που ισχύουν εντός των κρατών μελών, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη «την παρατηρούμενη σε διάφορα κράτη μέλη εξέλιξη προς ένα ομοσπονδιακό σύστημα». Ανέφερε ότι οι υπηρεσίες της Επιτροπής συγκέντρωναν τα αναγκαία στοιχεία, πράγμα το οποίο προϋπέθετε σημαντική εργασία συλλογής και αναλύσεως. Προσέθεσε ότι θα αποφάσιζε να δώσει συνέχεια στην καταγγελία τους μετά τη διευκρίνιση των ζητημάτων αυτών και ότι θα τους γνωστοποιούσε την απόφασή της.

27 Με έγγραφο της 19ης Ιανουαρίου 1996 η Επιτροπή πληροφόρησε το Βασίλειο της Ισπανίας ότι εξέταζε την επίπτωση των επίμαχων διατάξεων επί του ανταγωνισμού και του ζήτησε πληροφορίες σχετικά με τους δικαιούχους των επίμαχων μέτρων.

28 Στις 7 Φεβρουαρίου 1996 η Επιτροπή άκουσε τις απόψεις του προέδρου της Βασκικής Κυβερνήσεως.

29 Με έγγραφα της 19ης Φεβρουαρίου και της 21ης Μαρτίου 1996, το Βασίλειο της Ισπανίας ζήτησε από την Επιτροπή παράταση της προθεσμίας απαντήσεως στο από 19 Ιανουαρίου 1996 έγγραφό της.

30 Στις 17 Μαρτίου 1997 η Επιτροπή άκουσε τις απόψεις των εκπροσώπων της κυβερνήσεως της Περιφέρειας La Rioja και των κοινωνικών εταίρων της Περιφέρειας La Rioja.

31 Στις 5 Ιανουαρίου 2000 υποβλήθηκε στην Επιτροπή νέα καταγγελία αφορώσα τη δεκαετή απαλλαγή από τον φόρο εταιριών, την οποία προβλέπει το άρθρο 14 της

Norma Foral αριθ. 18/1993, από την οποία επωφελείτο μια επιχείρηση εγκατεστημένη στην Álava. Η καταγγελία αυτή προερχόταν από μιαν επιχείρηση η οποία ήταν ανταγωνίστρια της δικαιούχου της επίμαχης φοροαπαλλαγής.

32 Με έγγραφο της 3ης Φεβρουαρίου 2000 η Επιτροπή ζήτησε από τις ισπανικές αρχές πληροφορίες σχετικά με τη χορηγηθείσα στη δικαιούχο επιχείρηση ενίσχυση.

33 Με έγγραφο της 8ης Μαρτίου 2000 οι ισπανικές αρχές παρέσχαν τις πληροφορίες που είχε ζητήσει η Επιτροπή.

34 Στις 28 Νοεμβρίου 2000 η Επιτροπή κοινοποίησε στις ισπανικές αρχές την απόφασή της να κινήσει την επίσημη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ όσον αφορά τα φορολογικά πλεονεκτήματα που είχαν χορηγηθεί με τις διατάξεις που θέσπισαν η Diputación Foral de Álava, η Diputación Foral de Guipúzcoa και η Diputación Foral de Vizcaya [ήτοι οι αρμόδιες προς τούτο περιφερειακές διοικήσεις της Álava, της Guipúzcoa και της Vizcaya, αντιστοίχως], με τη μορφή απαλλαγής από τον φόρο εταιριών για ορισμένες νεοσύστατες επιχειρήσεις.

35 Με έγγραφο της 14ης Δεκεμβρίου 2000, που πρωτοκολλήθηκε στις 19 Δεκεμβρίου 2000, οι ισπανικές αρχές ζήτησαν παράταση της ταχθείσας προθεσμίας προς υποβολή των παρατηρήσεών τους σχετικά με καθένα από τα τρία καθεστώτα της επίμαχης φοροαπαλλαγής.

36 Με έγγραφα της 5ης Φεβρουαρίου 2001, που πρωτοκολλήθηκαν στις 8 Φεβρουαρίου 2001, οι ισπανικές αρχές υπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους για καθένα από τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα.

37 Κατόπιν δημοσιεύσεως της αποφάσεως περί κινήσεως επίσημης διαδικασίας έρευνας στην Επίσημη Εφημερίδα, τον Μάρτιο του 2001 υποβλήθηκαν στην Επιτροπή παρατηρήσεις τρίτων, τις οποίες και διαβίβασε στις ισπανικές αρχές.

38 Με έγγραφο της 17ης Σεπτεμβρίου 2001 οι ισπανικές αρχές υπέβαλαν τα σχόλιά τους στις παρατηρήσεις των τρίτων.

39 Στις 20 Δεκεμβρίου 2001 η Επιτροπή εξέδωσε τις αποφάσεις 2003/28/ΕΚ, 2003/86/ΕΚ και 2003/192/ΕΚ, σχετικά με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που έθεσε το 1993 σε εφαρμογή η Ισπανία υπέρ ορισμένων νεοσύστατων επιχειρήσεων στις επαρχίες Álava, Vizcaya και Guipúzcoa, με τη μορφή απαλλαγής από τον φόρο εταιριών (αντιστοίχως, ΕΕ 2003, L 17, σ. 20, ΕΕ 2003, L 40, σ. 11, και ΕΕ 2003, L 77, σ. 1, στο εξής, από κοινού: επίδικες τελικές αποφάσεις). Με τις αποφάσεις αυτές, η Επιτροπή θεώρησε ότι τα επίμαχα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν ήταν σύμφωνα προς την κοινή αγορά.

Οι προσβαλλόμενες αποφάσεις

I — *Απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας της 28ης Νοεμβρίου 2000 (υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01)*

40 Με την απόφασή της να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας, πρώτον, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι επίμαχες απαλλαγές από τον φόρο εταιριών αποτελούν κρατικές ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, καθόσον ευνοούν ορισμένες επιχειρήσεις και δεν δικαιολογούνται από τη φύση και την οικονομία του συστήματος.

41 Δεύτερον, η Επιτροπή φρονεί ότι τα επίμαχα μέτρα δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ενισχύσεις «de minimis» (αμελητέας σημασίας) και ότι, επομένως, έπρεπε να είχαν κοινοποιηθεί προηγουμένως. Στο εν λόγω στάδιο, η Επιτροπή εκθέτει ότι αυτές μπορούν συνεπώς να θεωρηθούν ως παράνομες ενισχύσεις.

42 Τρίτον, η Επιτροπή θεωρεί ότι, μολονότι η χορήγηση των επίμαχων ενισχύσεων εξαρτάται από την πραγματοποίηση ενός ελαχίστου ορίου επενδύσεως και από τη δημιουργία ενός ελαχίστου αριθμού θέσεων εργασίας, τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα δεν εγγυώνται την τήρηση των κοινοτικών κανόνων στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων για την πραγματοποίηση επενδύσεων ή για τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε περιφερειακό επίπεδο. Αντιθέτως, η Επιτροπή εκτιμά, στο παρόν στάδιο της εξετάσεως, ότι αποτελούν λειτουργικές ενισχύσεις, καθόσον απαλλάσσουν τις επιχειρήσεις από το κόστος με το οποίο αυτές θα βαρύνονταν κανονικά στο πλαίσιο της τρέχουσας διαχειρίσεως ή των συνήθων δραστηριοτήτων τους. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι οι λειτουργικές ενισχύσεις καταρχήν απαγορεύονται και διαπιστώνει ότι οι επίμαχες διατάξεις δεν μπορούν να καλυφθούν από την εξαίρεση που προβλέπει το άρθρο 87, παράγραφος 3, στοιχείο α΄, ΕΚ. Επιπλέον, εκφράζει αμφιβολίες όσον αφορά τη συμφωνία των επίμαχων μέτρων προς τις διατάξεις σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα και τις διατάξεις περί ενισχύσεων υπέρ συγκεκριμένων τομέων δραστηριότητας.

43 Τέλος, η Επιτροπή θεωρεί ότι τα επίμαχα μέτρα δεν μπορούν να καλυφθούν από τις εξαιρέσεις που προβλέπει το άρθρο 87, παράγραφοι 2 και 3, ΕΚ. Επομένως, αποφάσισε να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, σχετικά με τα τρία αυτά καθεστώτα φοροαπαλλαγής και κάλεσε τις ισπανικές αρχές να παράσχουν όλες τις πρόσφορες πληροφορίες εντός προθεσμίας ενός μηνός.

II — *Οι επίδικες τελικές αποφάσεις (υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02)*

44 Με τις επίδικες τελικές αποφάσεις, πρώτον, η Επιτροπή θεωρεί ότι τα επίμαχα μέτρα αποτελούν κρατικές ενισχύσεις, καθόσον παρέχουν στους δικαιούχους ένα πλεονέκτημα, που συνίσταται σε ελάφρυνση των δαπανών που βαρύνουν κανονικά τον προϋπολογισμό τους, το οποίο θίγει τον ανταγωνισμό και νοθεύει το εμπόριο μεταξύ

των κρατών μελών. Υπογραμμίζει συναφώς ότι οι ισπανικές αρχές δεν παρέσχαν καμία πληροφορία σχετική με τις περιπτώσεις εφαρμογής των επίμαχων μέτρων.

45 Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα μέτρα αυτά έχουν επιλεκτικό χαρακτήρα, διότι «οι προϋποθέσεις χορηγήσεως των ενισχύσεων αποκλείουν ιδίως τη χορήγησή τους σε επιχειρήσεις συσταθείσες προ της ενάρξεως της ισχύος της επίμαχης Norma Foral, σε εκείνες που πραγματοποιούν επενδύσεις χαμηλότερες από το όριο των 80 εκατομμυρίων ισπανικών πεσετών (480 810 ευρώ), σε εκείνες που δεν διαθέτουν μη δεσμευμένο κεφάλαιο άνω των 20 εκατομμυρίων ισπανικών πεσετών (120 202 ευρώ) και σε εκείνες που δημιουργούν λιγότερες από δέκα θέσεις εργασίας». Προσθέτει ότι από τη νομολογία προκύπτει ότι ο ως άνω επιλεκτικός χαρακτήρας δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση λόγω του αντικειμενικού χαρακτήρα του σκοπού των προαναφερθέντων ορίων.

46 Εξάλλου, η Επιτροπή φρονεί ότι οι επίμαχες φοροαπαλλαγές δεν δικαιολογούνται από τη φύση και την οικονομία του ισπανικού φορολογικού συστήματος, καθόσον οι ισπανικές αρχές δεν προσκόμισαν καμία πληροφορία επ' αυτού στο πλαίσιο των διαδικασιών σχετικά με τις Normas Forales αριθ. 18/1993 (Álava) και αριθ. 11/1993 (Guipúzcoa). Συναφώς, το Territorio Histórico de Vizcaya υποστήριξε ότι η Norma Foral αριθ. 5/1993 έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των φορολογουμένων και, επομένως, των φορολογικών εσόδων, καθόσον προβλέπει κίνητρα για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων. Εντούτοις, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι το επιχείρημα αυτό δεν στηρίζεται σε κάποια ενδελεχή μελέτη και ότι δεν εξηγεί τον λόγο για τον οποίο η φοροαπαλλαγή αφορά μόνον έναν πολύ περιορισμένο αριθμό επιχειρήσεων. Επιπλέον, ο μεταβατικός χαρακτήρας του μέτρου αποδεικνύει ότι αυτό επιδιώκει συγκυριακό σκοπό.

47 Δεύτερον, η Επιτροπή φρονεί ότι τα επίμαχα καθεστώτα φοροαπαλλαγής είναι νέες ενισχύσεις και όχι υφιστάμενες υπό την έννοια του κανονισμού 659/1999. Παρατηρεί, καταρχάς, ότι δεν θεσπίστηκαν πριν από την ένταξη στην Κοινότητα του Βασιλείου της Ισπανίας την 1η Ιανουαρίου 1986 και ότι δεν αποτέλεσαν αντικείμενο καμίας ρητής ή σιωπηρής εγκρίσεως. Επιπλέον, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ουδέποτε δήλωσε ότι οι επίμαχες φοροαπαλλαγές δεν ήταν όντως ενισχύσεις. Τέλος, η Επιτροπή εκθέτει περαιτέρω ότι δεν μπορεί να της προσαφθεί ότι δεν κίνησε αμέσως επίσημη διαδικασία έρευνας, καθόσον οι επίμαχες ενισχύσεις δεν της είχαν κοινοποιηθεί.

48 Τρίτον, η Επιτροπή εξετάζει τον παράνομο χαρακτήρα των φοροαπαλλαγών και παρατηρεί ότι οι ισπανικές αρχές δεν προσπάθησαν να χορηγήσουν τις ως άνω φοροαπαλλαγές τηρώντας τις προϋποθέσεις σχετικά με τις ενισχύσεις «de minimis». Κατά συνέπεια, όσον αφορά τα επίμαχα καθεστώτα φοροαπαλλαγής υφίστατο υποχρέωση προηγουμένης κοινοποιήσεως βάσει του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ. Ελλείψει κοινοποιήσεως, η Επιτροπή φρονεί ότι οι ενισχύσεις αυτές είναι παράνομες.

49 Εξάλλου, η Επιτροπή εκθέτει ότι δεν είναι δυνατή η επίκληση των αρχών της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφαλείας δικαίου, ελλείψει κοινοποιήσεως των επίμαχων μέτρων. Συναφώς, η Επιτροπή εκθέτει ειδικότερα ότι ουδέποτε ενέκρινε κάποιο «βασκικό φορολογικό σύστημα» με την απόφασή της 93/337/ΕΟΚ, της 10ης Μαΐου 1993, όσον αφορά σύστημα φορολογικών ενισχύσεων για επενδύσεις στη Χώρα των Βάσκων (ΕΕ L 134, σ. 25), σχετικά με φορολογικά μέτρα ληφθέντα το 1988.

50 Τέταρτον, η Επιτροπή εκτιμά ότι οι παρεκκλίσεις περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 87, παράγραφος 3, ΕΚ δεν έχουν εφαρμογή εν προκειμένω. Διαπιστώνει ότι τα ως άνω Territorios Históricos «ουδέποτε μπορούσαν να καλυφθούν από την παρέκκλιση που προβλέπει το άρθρο 87, παράγραφος 3, [στοιχείο] α), ΕΚ» λόγω του υψηλότατου ακαθάριστου εθνικού προϊόντος ανά κάτοικο. Θεωρεί επίσης ότι, παρά τις προϋποθέσεις σχετικά με το ελάχιστο όριο επενδύσεως και τη δημιουργία ορισμένου αριθμού θέσεων εργασίας, τα επίμαχα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν έχουν τον χαρακτήρα επενδυτικών ενισχύσεων ή ενισχύσεων προς δημιουργία θέσεων εργασίας. Εκθέτει ότι οι επίμαχες ενισχύσεις δεν έχουν ως βάση υπολογισμού το ποσό της επενδύσεως, ούτε τον αριθμό των θέσεων εργασίας ή το σχετικό μισθολογικό κόστος, αλλά τη φορολογητέα ύλη. Επιπλέον, το ανώτατο όριο καταβολής των σχετικών ενισχύσεων δεν εκφράζεται ως ποσοστό της επενδύσεως, του αριθμού των θέσεων εργασίας ή του σχετικού μισθολογικού κόστους, αλλά ως ποσοστό της φορολογητέας ύλης.

51 Αντιθέτως, η Επιτροπή εκθέτει περαιτέρω ότι οι επίμαχες ενισχύσεις, επειδή απαλλάσσουν μερικώς τις δικαιούχες επιχειρήσεις από τον φόρο εταιριών, μπορούν να χαρακτηριστούν ως λειτουργικές ενισχύσεις. Η Επιτροπή υπογραμμίζει πάντως, με τις επίδικες τελικές αποφάσεις, ότι τέτοιες ενισχύσεις καταρχήν απαγορεύονται και ότι τα εμπλεκόμενα Territorios Históricos δεν πληρούν τις προϋποθέσεις να τύχουν εξαιρέσεως στον τομέα αυτόν.

52 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή θεωρεί ότι αυτά τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν μπορούν να θεωρηθούν σύμφωνα προς την κοινή αγορά κατ' εφαρμογήν των παρεκκλίσεων που προβλέπει το άρθρο 87, παράγραφος 3, στοιχεία α΄ και γ΄, ΕΚ.

53 Η Επιτροπή εξετάζει στη συνέχεια αν οι επίμαχες διατάξεις μπορούν να δικαιολογηθούν βάσει του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ, καθόσον το άρθρο αυτό καλύπτει μέτρα προωθήσεως ορισμένων δραστηριοτήτων. Παρατηρεί, ωστόσο, ότι τα επίδικα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν περιλαμβάνουν μέτρα υπέρ μικρομεσαίων επιχειρήσεων, υπέρ της έρευνας και της αναπτύξεως, υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος, υπέρ της δημιουργίας θέσεων εργασίας ή υπέρ της εκπαιδεύσεως. Επιπλέον, η Επιτροπή σημειώνει ότι, ελλείψει περιορισμών ανά τομέα, οι φοροαπαλλαγές αυτές μπορούν να χορηγούνται σε επιχειρήσεις ευαίσθητων τομέων της γεωργίας, της αλιείας, της ανθρακοβιομηχανίας, της σιδηρουργίας, των μεταφορών, των ναυπηγείων, των συνθετικών ινών και της αυτοκινητοβιομηχανίας, χωρίς να τηρούνται οι σχετικοί ειδικοί κανόνες.

54 Τέλος, η Επιτροπή αποκλείει την εφαρμογή άλλων διατάξεων περί εξαιρέσεων που προβλέπει το άρθρο 87, παράγραφοι 2 και 3, ΕΚ.

55 Πέμπτον, η Επιτροπή εξετάζει αν πρέπει να διατάξει την αναζήτηση των καταβληθεισών ενισχύσεων. Θεωρεί ότι οι δικαιούχες επιχειρήσεις μπορούσαν να έχουν επίγνωση του πλεονεκτήματος που περιελάμβαναν οι φοροαπαλλαγές. Υπενθυμίζει επιπλέον ότι τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν τέθηκαν σε εφαρμογή τηρουμένης της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ και ότι, σε τέτοιες περιπτώσεις, οι δικαιούχες των ενισχύσεων επιχειρήσεις δεν μπορούν να έχουν, καταρχήν, δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη νομιμότητα της χορηγήσεώς τους.

56 Επιπλέον, η Επιτροπή φρονεί ότι καμία από τις περιστάσεις που εκτίθενται στο πλαίσιο των παρατηρήσεων των τρίτων δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αποτελούσα έκτακτο περιστατικό. Η Επιτροπή σημειώνει ότι οι προθεσμίες που προβλέπει ο κανονισμός 659/1999 δεν έχουν εφαρμογή στις παράνομες ενισχύσεις. Επιπλέον, υπογραμμίζει ότι προειδοποίησε τις ισπανικές αρχές επί του ενδεχόμενου παράνομου χαρακτήρα των επίμαχων φοροαπαλλαγών, καθώς και επί της δυνατότητας υπάρξεως υποχρεώσεως

επιστροφής τους, τούτο δε ήδη με το από 25 Μαΐου 1994 έγγραφό της. Εκθέτει επίσης ότι στη συνέχεια ουδέποτε χαρακτήρισε ρητώς ή σιωπηρώς τις επίμαχες φοροαπαλλαγές ως μέτρα σύμφωνα προς την κοινή αγορά. Εξάλλου, η Επιτροπή θεωρεί ότι η ύπαρξη άλλων φορολογικών μέτρων ισχυόντων στο υπόλοιπο τμήμα του Βασιλείου της Ισπανίας δεν μπορεί να δημιούργησε δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς τη συμφωνία των επίμαχων φοροαπαλλαγών προς την κοινή αγορά, λαμβανομένων υπόψη των πολύ διαφορετικών χαρακτηριστικών τους. Τέλος, η Επιτροπή σημειώνει ότι «το μεγάλο χρονικό διάστημα» που παρήλθε μεταξύ του από 25 Μαΐου 1994 πρώτου εγγράφου της και της αποφάσεως περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην έλλειψη συνεργασίας των ισπανικών αρχών. Συναφώς, επικαλείται την παράλειψη απαντήσεως στο από 19 Ιανουαρίου 1996 έγγραφό της.

57 Τέλος, η Επιτροπή θεωρεί ότι τα επίμαχα καθεστώτα φοροαπαλλαγής αποτελούν κρατικές ενισχύσεις ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά (βλ. άρθρο 1 των επίδικων τελικών αποφάσεων). Κατά συνέπεια, επιβάλλει την κατάργηση των επίμαχων καθεστώτων ενισχύσεων καθόσον αυτά εξακολουθούν να ισχύουν (βλ. άρθρο 2 των επίδικων τελικών αποφάσεων).

58 Το άρθρο 3 των επίδικων τελικών αποφάσεων προβλέπει την ανάκτηση (αναζήτηση) των ενισχύσεων ως ακολούθως:

«1. Η Ισπανία λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την ανάκτηση από τους δικαιούχους των αναφερόμενων στο άρθρο 1 ενισχύσεων που [τους] χορηγήθηκαν παράνομα. Η Ισπανία υποχρεούται να αναστείλει όλες τις καταβολές εκκρεμών ενισχύσεων.

2. Η ανάκτηση πραγματοποιείται αμελλητί σύμφωνα με τις διαδικασίες της εθνικής νομοθεσίας υπό τον όρο ότι επιτρέπουν την άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση της [παρούσας] απόφασης. Οι ανακτώμενες ενισχύσεις περιλαμβάνουν τόκους από τον χρόνο κατά τον οποίο τέθηκαν στη διάθεση των δικαιούχων μέχρι τον χρόνο της πραγματικής τους ανάκτησης. Οι τόκοι αυτοί υπολογίζονται με βάση το επιτόκιο αναφοράς που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του ισοδυνάμου επιχορήγησης στο πλαίσιο των περιφερειακών ενισχύσεων.»

59 Το άρθρο 4 των επίδικων τελικών αποφάσεων ορίζει ότι το Βασίλειο της Ισπανίας γνωστοποιεί στην Επιτροπή, εντός προθεσμίας δύο μηνών από την ημερομηνία της κοινοποιήσεως των σχετικών αποφάσεων, τα μέτρα που έλαβε για να συμμορφωθεί προς αυτές, ενώ το άρθρο 5 των ως άνω αποφάσεων ορίζει περαιτέρω ότι οι αποφάσεις απευθύνονται στο Βασίλειο της Ισπανίας.

60 Στο πλαίσιο προσφυγής που άσκησε η Επιτροπή, το Δικαστήριο διαπίστωσε την παράβαση του Βασιλείου της Ισπανίας όσον αφορά τη μη εκτέλεση των επίδικων τελικών αποφάσεων (απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Σεπτεμβρίου 2007, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-177/06, Συλλογή 2007, σ. I-7689).

Η διαδικασία

61 Με τρία δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 9 Φεβρουαρίου 2001 οι προσφεύγοντες διάδικοι, ήτοι το Territorio Histórico de Álava — Diputación Foral de Álava, το Territorio Histórico de Guipúzcoa — Diputación Foral de Guipúzcoa και το Territorio Histórico de Vizcaya — Diputación Foral de Vizcaya, άσκησαν τις παρούσες προσφυγές, στις υποθέσεις T-30/01 έως T-32/01, ζητώντας την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας των καθεστώτων φοροαπαλλαγής.

62 Με χωριστό δικόγραφο που πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 4 Μαΐου 2001, η Επιτροπή προέβαλε ένσταση απαραδέκτου βάσει του άρθρου 114 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου κατά των ανωτέρω προσφυγών. Με διάταξη του Πρωτοδικείου (τρίτο πενταμελές τμήμα) της 22ας Απριλίου 2002, η εξέταση της ενστάσεως αποφασίστηκε να εξεταστεί μαζί με την ουσία, το δε Πρωτοδικείο επιφυλάχθηκε ως προς τα δικαστικά έξοδα.

63 Με τρία δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 26 Μαρτίου 2002, οι προσφεύγοντες διάδικοι άσκησαν τις υπό κρίση προσφυγές, στις υποθέσεις T-86/02 έως T-88/02, ζητώντας την ακύρωση των τελικών αποφάσεων που αφορούν τα προαναφερθέντα καθεστώτα φοροαπαλλαγής.

64 Με διάταξη του προέδρου του τρίτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου της 17ης Μαΐου 2002, αποφασίστηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων Τ-86/02 έως Τ-88/02 προς διευκόλυνση της διαδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 50 του Κανονισμού Διαδικασίας.

65 Με δικόγραφα που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου την 1η Ιουλίου 2002, η Comunidad autónoma del País Vasco [αυτόνομη περιφέρεια της Χώρας των Βάσκων] ζήτησε να παρέμβει στη διαδικασία όσον αφορά τις προσφυγές στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02 υπέρ των προσφευγόντων. Με διάταξη της 10ης Σεπτεμβρίου 2002, ο πρόεδρος του τρίτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου επέτρεψε την παρέμβαση. Η παρεμβαίνουσα κατέθεσε το υπόμνημά της και οι λοιποί διάδικοι κατέθεσαν τις παρατηρήσεις τους επ' αυτού εντός των ταχθεισών προθεσμιών.

66 Με δικόγραφα που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 9 Ιουλίου 2002, η Comunidad autónoma de La Rioja [αυτόνομη περιφέρεια της La Rioja] ζήτησε να παρέμβει στη διαδικασία όσον αφορά τις προσφυγές στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02 υπέρ της Επιτροπής. Με διάταξη της 12ης Σεπτεμβρίου 2005, ο πρόεδρος του πέμπτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου επέτρεψε την παρέμβαση. Η παρεμβαίνουσα κατέθεσε τα υπομνήματά της και οι λοιποί διάδικοι κατέθεσαν τις παρατηρήσεις τους επ' αυτών εντός των ταχθεισών προθεσμιών.

67 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 29 Ιουλίου 2002, η Confederación Empresarial Vasca (Confebask) [συνομοσπονδία βασκικών επιχειρήσεων] ζήτησε να παρέμβει στις διαδικασίες όσον αφορά τις προσφυγές Τ-86/02 έως Τ-88/02 υπέρ των προσφευγόντων. Με διάταξη της 9ης Σεπτεμβρίου 2005 ο πρόεδρος του πέμπτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου επέτρεψε την παρέμβαση. Η παρεμβαίνουσα κατέθεσε τα υπομνήματά της και οι λοιποί διάδικοι κατέθεσαν τις παρατηρήσεις τους επ' αυτών εντός των ταχθεισών προθεσμιών.

68 Με διάταξη της 10ης Σεπτεμβρίου 2002 ο πρόεδρος του τρίτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01 και Τ-86/02 έως Τ-88/02 μέχρις ότου το Δικαστήριο αποφανθεί επί των αιτήσεων αναιρέσεως κατά των αποφάσεων του Πρωτοδικείου της 6ης Μαρτίου 2002, Τ-127/99, Τ-129/99 και Τ-148/99, Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. II-1275, στο εξής: απόφαση Demesa), και Τ-92/00 και Τ-103/00, Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. II-1385). Με τις δύο αυτές αποφάσεις το Πρωτοδικείο είχε αποφανθεί επί προσφυγών κατά δύο αποφάσεων της Επιτροπής, με τις οποίες αυτή χαρακτήρισε κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά τη χορήγηση στις εταιρίες Daewo Electronics

Manufacturing España SA (Demesa) και Ramondín SA και Ramondín Cápsulas SA φορολογικών πλεονεκτημάτων στο έδαφος του Territorio Histórico de Álava [απόφαση 1999/718/ΕΚ της Επιτροπής, της 24ης Φεβρουαρίου 1999, σχετικά με κρατική ενίσχυση που χορήγησε η Ισπανία στην εταιρία Demesa (ΕΕ L 292, σ. 1), και απόφαση 2000/795/ΕΚ της Επιτροπής, της 22ας Δεκεμβρίου 1999, σχετικά με την κρατική ενίσχυση την οποία η Ισπανία σχεδιάζει να εφαρμόσει υπέρ της Ramondín SA και της Ramondín Cápsulas SA (ΕΕ 2000, L 318, σ. 36)].

69 Επειδή μεταβλήθηκε η σύνθεση των τμημάτων του Πρωτοδικείου, ο εισηγητής δικαστής τοποθετήθηκε στο πέμπτο τμήμα και οι παρούσες υποθέσεις ανατέθηκαν στο πέμπτο πενταμελές τμήμα.

70 Η ανασταλείσα διαδικασία επαναλήφθηκε με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 11ης Νοεμβρίου 2004, C-183/02 P και C-187/02 P, Demesa και Territorio Histórico de Álava κατά Επιτροπής (Συλλογή 2004, σ. I-10609), και C-186/02 P και C-188/02 P, Ramondín κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2004, σ. I-10653), με τις οποίες απορρίφθηκαν οι αιτήσεις αναιρέσεως κατά των αποφάσεων Demesa και Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 68 ανωτέρω.

71 Στις 6 Ιανουαρίου 2005 το Πρωτοδικείο ερώτησε τους διαδίκους σχετικά με την άποψή τους επί των συνεπειών που θα μπορούσαν να έχουν οι εν λόγω αποφάσεις για τις υπό κρίση προσφυγές.

72 Με έγγραφο της 7ης Φεβρουαρίου 2005, αφού εξέθεσαν την άποψή τους επί των αποφάσεων αυτών, οι προσφεύγοντες διάδικοι ενέμειναν στις προσφυγές τους. Εντούτοις, παραιτήθηκαν από τον πρώτο λόγο ακυρώσεως των προσφυγών στις υποθέσεις T-86/02 έως T-88/02.

73 Με διάταξη του προέδρου του πέμπτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου της 11ης Νοεμβρίου 2005, αποφασίστηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων T-30/01 έως

Τ-32/01, προς διευκόλυνση της διαδικασίας, με τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02, αφού άκουσε τις παρατηρήσεις των διαδίκων, σύμφωνα με το άρθρο 50 του Κανονισμού Διαδικασίας.

74 Στις 20 Δεκεμβρίου 2005 οι προσφεύγοντες ζήτησαν από το Πρωτοδικείο, ως μέτρο οργανώσεως της διαδικασίας, να εξετάσει τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01 και Τ-86/02 έως Τ-88/02 πριν από τις υποθέσεις Τ-227/01 έως Τ-229/01 και Τ-230/01 έως Τ-232/01 και, ενδεχομένως, να αποφανθεί επ' αυτών.

75 Στις 14 Φεβρουαρίου 2007, στο πλαίσιο μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, το Πρωτοδικείο ζήτησε από τους προσφεύγοντες στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02 να του γνωστοποιήσουν ορισμένες πληροφορίες όσον αφορά τους δικαιούχους των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων.

76 Οι προσφεύγοντες απάντησαν με έγγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 12 Μαρτίου 2007 διερωτώμενοι επί της σκοπιμότητας του εν λόγω μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας. Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου την 1η Μαρτίου 2007, η Confebask ζήτησε την αναθεώρηση αυτού του μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας.

77 Στις 22 Μαρτίου 2007 το Πρωτοδικείο επιβεβαίωσε το μέτρο οργανώσεως της διαδικασίας της 14ης Φεβρουαρίου 2007, η δε απάντηση των προσφευγόντων κατατέθηκε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 23 Απριλίου 2007.

78 Στις 30 Ιουλίου 2007, στο πλαίσιο μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, το Πρωτοδικείο απηύθυνε στους διαδίκους ορισμένες ερωτήσεις στις οποίες αυτοί απάντησαν τον Οκτώβριο του 2007.

79 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία. Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 15ης Ιανουαρίου 2008.

80 Κατ' αυτή την επ' ακροατηρίου συζήτηση επετράπη στους προσφεύγοντες να προσκομίσουν ένα έγγραφο, που γνωστοποιήθηκε στην Επιτροπή, όπως σημειώθηκε στα πρακτικά της επ' ακροατηρίου συζητήσεως.

81 Κατά την εν λόγω επ' ακροατηρίου συζήτηση το Πρωτοδικείο έταξε επίσης στους προσφεύγοντες και στην Confebask προθεσμία μέχρι τις 28 Ιανουαρίου 2008 προκειμένου να παράσχουν ορισμένες πληροφορίες σχετικές με τους δικαιούχους των επίμαχων μέτρων. Τούτο σημειώθηκε στα πρακτικά της επ' ακροατηρίου συζητήσεως.

82 Κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, ο πρόεδρος του πέμπτου πενταμελούς τμήματος αποφάσισε να μην περατώσει την προφορική διαδικασία.

83 Με έγγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 24 Ιανουαρίου 2008 το Territorio Histórico de Vizcaya και, στις 28 Ιανουαρίου 2008, το Territorio Histórico de Álava και το Territorio Histórico de Guipúzcoa, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν διάφορα έγγραφα σχετικά με τις ζητηθείσες πληροφορίες. Στη συνέχεια ακολούθησε η Confebask με έγγραφο της 29ης Ιανουαρίου 2008. Η Επιτροπή, μετά από παράταση της προθεσμίας που της χορήγησε το Πρωτοδικείο, υπέβαλε τις παρατηρήσεις της επί των κατατεθέντων εγγράφων στις 6 Μαρτίου 2008.

84 Ο πρόεδρος του πέμπτου πενταμελούς τμήματος κήρυξε περατωθείσα την προφορική διαδικασία στις 12 Μαρτίου 2008. Οι διάδικοι ενημερώθηκαν σχετικώς με έγγραφο της 13ης Μαρτίου 2008.

85 Αφού άκουσε τις παρατηρήσεις των διαδίκων επί της συνεκδικάσεως, το Πρωτοδικείο θεωρεί, δυνάμει του άρθρου 50, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του, ότι επιβάλλεται η συνεκδίκαση των υποθέσεων Τ-30/01, Τ-31/01, Τ-32/01, Τ-86/02, Τ-87/02 και Τ-88/02 προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

Αιτήματα των διαδίκων

I — *Στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01*

86 Οι προσφεύγοντες ζητούν από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής της 28ης Νοεμβρίου 2000 περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας των τριών επίμαχων καθεστώτων φοροαπαλλαγής

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

87 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— κυρίως, να κηρύξει τις προσφυγές άνευ αντικειμένου

— επικουρικώς, να κηρύξει τις προσφυγές απαράδεκτες

— επικουρικότερα, να τις απορρίψει ως αβάσιμες

— να καταδικάσει τους προσφεύγοντες στα δικαστικά έξοδα.

II — *Στις υποθέσεις T-86/02 έως T-88/02*

88 Οι προσφεύγοντες ζητούν από το Πρωτοδικείο:

— κυρίως, να ακυρώσει τις επίδικες τελικές αποφάσεις

— επικουρικώς, να ακυρώσει την πρώτη περίοδο του άρθρου 3 των αποφάσεων αυτών

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

89 Η Confebask και η Comunidad autónoma del País Vasco, που παρεμβαίνουν υπέρ των προσφευγόντων, ζητούν από το Πρωτοδικείο:

— κυρίως, να ακυρώσει τις επίδικες τελικές αποφάσεις

— επικουρικώς, να ακυρώσει το άρθρο 3 αυτών

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

90 Η Επιτροπή και η Comunidad autónoma de La Rioja, που παρεμβαίνει υπέρ αυτής, ζητούν από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει τις προσφυγές ως αβάσιμες

— να καταδικάσει τους προσφεύγοντες στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

91 Αρχικά, πρέπει να εξεταστούν οι προσφυγές στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02, οι οποίες στρέφονται κατά των επίδικων τελικών αποφάσεων και, στη συνέχεια, οι προσφυγές στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01, οι οποίες στρέφονται κατά της αποφάσεως περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας της 28ης Νοεμβρίου 2000.

I — *Επί των προσφυγών, στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02, περί ακυρώσεως των τελικών αποφάσεων που διαπιστώνουν το ασυμβίβαστο των επίμαχων καθεστώτων προς την κοινή αγορά και διατάσσουν την αναζήτηση των καταβληθεισών ενισχύσεων*

A — *Επί του παραδεκτού της παρεμβάσεως της Confebask στο πλαίσιο των προσφυγών στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

92 Κατά την προφορική διαδικασία, η Επιτροπή ισχυρίστηκε ότι απαραδέκτως άσκησε παρέμβαση η Confebask, με την αιτιολογία ότι η ένωση αυτή δεν απέδειξε την ύπαρξη, μεταξύ των μελών της, δικαιούχων των επίμαχων μέτρων.

93 Κατόπιν ερωτήσεων που τέθηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Confebask παρέσχε ορισμένα έγγραφα. Προσκόμισε ένα έγγραφο του γενικού διευθυντή της δημόσιας υπηρεσίας οικονομικών (Director General de Hacienda) καθενός από τα τρία Territorios Históricos, που βεβαιώνει ότι ορισμένες επιχειρήσεις είχαν τύχει των επίμαχων φοροαπαλλαγών. Τα έγγραφα αυτά βεβαιώνουν ότι οι επίδικες τελικές αποφάσεις αφορούν τις εν λόγω επιχειρήσεις και, ειδικότερα, ότι τις αφορά το άρθρο 3 των αποφάσεων αυτών, το οποίο διατάσσει την αναζήτηση των ενισχύσεων. Μια βεβαίωση, την οποία υπογράφουν ο γενικός γραμματέας και ο πρόεδρος της

Confebask, πιστοποιεί επιπλέον την ιδιότητα του μέλους της Confebask καθεμιάς των επιχειρήσεων αυτών κατά τον χρόνο της υποβολής των αιτήσεων παρεμβάσεως.

94 Τα έγγραφα αυτά γνωστοποιήθηκαν στην Επιτροπή, η οποία εμμένει στον ισχυρισμό της ότι η Confebask δεν απέδειξε το παραδεκτό της αιτήσεως παρεμβάσεως.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

95 Πρέπει να υπομνησθεί ότι η διάταξη της 9ης Σεπτεμβρίου 2005 του προέδρου του πέμπτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου, με την οποία επετράπη στην Confebask να παρέμβει στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02, δεν εμποδίζει τη νέα εξέταση του παραδεκτού της παρεμβάσεως στο πλαίσιο της αποφάσεως που περατώνει τη δίκη (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-199/92 P, Hüls κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-4287, σκέψη 52).

96 Δυνάμει του άρθρου 40, δεύτερο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, που εφαρμόζεται επί του Πρωτοδικείου δυνάμει του άρθρου 53, πρώτο εδάφιο, του εν λόγω Οργανισμού, το δικαίωμα παρεμβάσεως ανήκει σε κάθε πρόσωπο που δικαιολογεί την ύπαρξη συμφέροντος από την επίλυση της διαφοράς.

97 Κατά πάγια νομολογία, επιτρέπεται η παρέμβαση αντιπροσωπευτικών ενώσεων που έχουν ως σκοπό την προστασία των μελών τους σε υποθέσεις όπου τίθενται ζητήματα αρχής δυνάμενα να τα επηρεάσουν [διατάξεις του Προέδρου του Δικαστηρίου της 17ης Ιουνίου 1997, C-151/97 P(I) και C-157/97 P(I), National Power και PowerGen, Συλλογή 1997, σ. I-3491, σκέψη 66, και της 28ης Σεπτεμβρίου 1998, C-151/98 P, Pharos κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-5441, σκέψη 6 διάταξη του Προέδρου του Πρωτοδικείου της 19ης Απριλίου 2007, Τ-24/06, MAAB κατά Επιτροπής, που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψη 10].

98 Επιπλέον, πρέπει να υπομνησθεί ότι η ευρεία ερμηνεία του δικαιώματος παρεμβάσεως έναντι των ενώσεων σκοπεί να καταστήσει δυνατή την καλύτερη εκτίμηση του πλαισίου των υποθέσεων, αποτρέποντας ταυτοχρόνως και τον μεγάλο αριθμό ατομικών παρεμβάσεων οι οποίες θα διακύβευαν την αποτελεσματικότητα και την ταχεία διεξαγωγή της διαδικασίας (διάταξη National Power και PowerGen, σκέψη 97 ανωτέρω, σκέψη 66 διάταξη του Πρωτοδικείου της 26ης Ιουλίου 2004, T-20l/04 R, Microsoft κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-2977, σκέψη 38).

99 Εν προκειμένω, η Confebask είναι μια συνομοσπονδία επαγγελματικών οργανώσεων καλύπτουσα πολλούς τομείς δραστηριοτήτων, με αντικείμενο την εκπροσώπηση, τον συντονισμό, την πληροφόρηση και την προάσπιση των γενικών και κοινών συμφερόντων των επιχειρηματιών των σχετικών οργανώσεων της ισπανικής Χώρας των Βάσκων που είναι μέλη της. Έχει ιδίως ως αντικείμενο την εκπροσώπηση και την προάσπιση των συμφερόντων των βασκικών επιχειρήσεων έναντι της δημοσίας διοικήσεως και των συνδικαλιστικών και επαγγελματικών οργανώσεων.

100 Δεν αμφισβητείται ότι πρόκειται για μια αντιπροσωπευτική οργάνωση των επιχειρήσεων της ισπανικής Χώρας των Βάσκων.

101 Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι, όπως προκύπτει από τα προσκομισθέντα στο πλαίσιο της προφορικής διαδικασίας έγγραφα, ορισμένες επιχειρήσεις, που ήταν μέλη της Confebask όταν αυτή υπέβαλε αίτηση παρεμβάσεως, είχαν λάβει ενισχύσεις βάσει των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων.

102 Επομένως, τα συμφέροντα των επιχειρήσεων αυτών, μελών της Confebask αλλά και ουσιαστικών δικαιούχων των επίμαχων φορολογικών μέτρων, μπορούν να επηρεαστούν από την έκβαση των υπό κρίση προσφυγών.

103 Ακόμη, η Confebask μετέσχε στη διοικητική διαδικασία που οδήγησε στην έκδοση των τελικών προσβαλλομένων αποφάσεων.

104 Επομένως, πρέπει να θεωρηθεί ότι η Confebask δικαιολογεί έννομο συμφέρον προς επίλυση της διαφοράς και ότι η παρέμβασή της υπέρ των προσφευγόντων είναι παραδεκτή.

Β — *Επί της βασιμότητας των προσφυγών στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02*

105 Οι προσφεύγοντες επικαλούνται πέντε λόγους με το δικόγραφο της προσφυγής τους. Παραιτήθηκαν ωστόσο από τον πρώτο λόγο, που αντλείται από τον γενικό χαρακτήρα των επίμαχων μέτρων και από την ανυπαρξία κρατικής ενισχύσεως υπό την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ (βλ. σκέψη 72 ανωτέρω).

106 Στο πλαίσιο του δευτέρου λόγου, υποστηρίζουν ότι τα επίμαχα καθεστώτα φοροαπαλλαγής έπρεπε να θεωρηθούν υφιστάμενες ενισχύσεις και όχι νέες. Ο τρίτος λόγος αντλείται από παράβαση του άρθρου 88, παράγραφος 1, ΕΚ και των άρθρων 17 έως 19 του κανονισμού 659/1999, με την αιτιολογία ότι η Επιτροπή όφειλε να εφαρμόσει τη σχετική με τα υφιστάμενα καθεστώτα ενισχύσεων διαδικασία. Ο τέταρτος λόγος αντλείται από παράβαση του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ, με την αιτιολογία ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα δεν ήταν ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά λειτουργικές ενισχύσεις, αλλά επενδυτικές ενισχύσεις ή ενισχύσεις προς δημιουργία θέσεων εργασίας. Στο πλαίσιο του πέμπτου λόγου, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η υποχρέωση αναζητήσεως των επίμαχων ενισχύσεων πάσχει λόγω διαδικαστικής πλημμέλειας, εξαιτίας της παραβιάσεως των αρχών της ασφαλείας δικαίου, της χρηστής διοικήσεως, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ίσης μεταχειρίσεως. Τέλος, με τα υπομνήματα απαντήσεως, οι προσφεύγοντες επικαλούνται παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999, με την αιτιολογία ότι, με την απόφασή της περί κινήσεως επίσημης διαδικασίας έρευνας, η Επιτροπή όφειλε να αναφέρει την ύπαρξη συσκέψεων με τις ισπανικές αρχές.

1. Επί του δευτέρου λόγου, που στηρίζεται στον ισχυρισμό ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα ενισχύσεων προϋπήρχαν

107 Ο δεύτερος λόγος υποδιαιρείται σε δύο σκέλη. Το πρώτο σκέλος στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999 το δεύτερο σκέλος στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση ii, του κανονισμού 659/1999.

Επί του πρώτου σκέλους, που στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999

Επιχειρήματα των διαδίκων

108 Κατά τους προσφεύγοντες, η Επιτροπή όφειλε να θεωρήσει ότι τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής αποτελούσαν υφιστάμενες ενισχύσεις, καθόσον, σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999, δεν συνιστούσαν καθεστώτα ενισχύσεων κατά τον χρόνο ενάρξεως της ισχύος τους, αλλά κατέστησαν στη συνέχεια καθεστώτα ενισχύσεων λόγω της εξελίξεως της κοινής αγοράς, χωρίς κάποια μεταβολή τους εκ μέρους του κράτους μέλους.

109 Πρώτον, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή θεώρησε σιωπηρά ότι τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις κατά τον χρόνο που άρχισαν να ισχύουν.

110 Κατ' αυτούς, η Επιτροπή, όταν έλαβε γνώση των καθεστώτων αυτών, το 1994, δεν είχε καμία υποχρέωση να περατώσει το προκαταρκτικό στάδιο της εξετάσεως με απόφαση υπό την έννοια του άρθρου 249 ΕΚ και μπορούσε να εκφράσει απλώς και μόνο με τη σιωπή της την ευνοϊκή θέση της, κατά την οποία τα εξεταζόμενα μέτρα δεν αποτελούσαν ενισχύσεις.

111 Η σχετική νομολογία περί κοινοποιηθέντων μέτρων έχει επίσης σημασία σε περίπτωση προκαταρκτικής εξετάσεως μη κοινοποιηθεισών διατάξεων, των οποίων η Επιτροπή λαμβάνει γνώση. Η νομολογία που επιβάλλει στην Επιτροπή να κινεί επίσημη διαδικασία έρευνας σε περίπτωση αμφιβολίας σχετικής με τη συμφωνία εθνικού μέτρου προς την κοινή αγορά συνεπάγεται εξάλλου ότι η ανυπαρξία μιας τέτοιας αποφάσεως σημαίνει, καταρχήν, ότι η Επιτροπή θεωρεί το οικείο μέτρο σύμφωνο προς το κοινοτικό δίκαιο.

112 Η ανακοίνωση της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη της 4ης Μαρτίου 1991, σχετικά με τους τρόπους κοινοποίησης ενισχύσεων και τις αναλυτικές διαδικασίες όσον αφορά τις ενισχύσεις που χορηγούνται κατά παράβαση των κανόνων του άρθρου [88], παράγραφος 3, ΕΚ (στο εξής: ανακοίνωση του 1991), επιβεβαιώνει, κατά τα λοιπά, ότι η Επιτροπή δεν θεωρεί ότι είναι υποχρεωμένη να λαμβάνει απόφαση μετά το πέρας της προκαταρκτικής εξετάσεως, όταν το κράτος μέλος απαντά ικανοποιητικά στο αίτημά της προς παροχή πληροφοριών. Επιπλέον, από την ίδια ανακοίνωση προκύπτει ότι το αρμόδιο για ζητήματα ανταγωνισμού μέλος της Επιτροπής πρότεινε μόνο στην Επιτροπή να μη λάβει μέτρα κατά της υπό εξέταση φοροαπαλλαγής, αν δεν είχε καμία αμφιβολία περί της συμφωνίας της προς την κοινή αγορά. Η εν λόγω «περάτωση της διαδικασίας χωρίς περαιτέρω μέτρα» χαρακτηρίζεται από ανυπαρξία επίσημης αποφάσεως.

113 Το άρθρο 232 ΕΚ δεν εμποδίζει αυτόν τον τρόπο ενεργείας. Κατά τους προσφεύγοντες, οι εθνικές αρχές δεν είχαν τη διαδικαστική δυνατότητα να προσφύγουν δικαστικώς κατά της παραλείψεως αυτής για να υποχρεώσουν την Επιτροπή να λάβει απόφαση επί καταγγελίας υποβληθείσας από τρίτους.

114 Στη συνέχεια, οι προσφεύγοντες εκθέτουν ειδικότερα από πότε η Επιτροπή θεωρείται περατώνουσα τη διαδικασία της προκαταρκτικής εξετάσεως χωρίς περαιτέρω μέτρα. Εκθέτουν, επ' αυτού, ότι, πριν από την έναρξη της ισχύος του κανονισμού 659/1999, καμία διάταξη δεν επέβαλλε προθεσμία στην Επιτροπή. Εντούτοις, η νομολογία έχει συναγάγει από την αρχή της ασφαλείας δικαίου την υποχρέωση της Επιτροπής να λαμβάνει θέση εντός ευλόγου χρόνου. Λαμβάνοντας υπόψη τη φύση της διαδικασίας της προκαταρκτική εξετάσεως, αυτή πρέπει να ολοκληρώνεται σε σύντομο χρονικό διάστημα. Η ίδια η Επιτροπή έχει δεχθεί κάτι τέτοιο. Κατά τους προσφεύγοντες, η υποχρέωση της Επιτροπής να ενεργεί με κάθε επιμέλεια υφίσταται ακόμα και στις περιπτώσεις που τα εθνικά μέτρα δεν έχουν κοινοποιηθεί βάσει της ανακοινώσεως του 1983 περί παράνομων ενισχύσεων.

115 Στο πλαίσιο αυτό, οι προσφεύγοντες φρονούν ότι η Επιτροπή δέχθηκε ότι τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν μπορούσαν να χαρακτηριστούν κρατικές ενισχύσεις, τόσο σιωπηρά όσο και ρητά.

116 Παρατηρούν ότι, με το από 25 Μαΐου 1994 αίτημα προς παροχή πληροφοριών, η Επιτροπή προειδοποίησε τις ισπανικές αρχές ότι θα ήταν υποχρεωμένη να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας σε περίπτωση που δεν δοθεί απάντηση ή σε περίπτωση ανεπαρκούς απαντήσεως. Όμως, η Επιτροπή δεν κίνησε τη διαδικασία αυτή αφού παρέλαβε, στις 30 Σεπτεμβρίου 1994, την απάντηση με την οποία το Βασίλειο της Ισπανίας αμφισβήτησε ότι τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής είχαν τον χαρακτήρα κρατικής ενισχύσεως. Οι προσφεύγοντες συνάγουν εξ αυτού ότι η Επιτροπή έκρινε ότι η απάντηση αυτή ήταν ικανοποιητική και ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα δεν αποτελούσαν ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 87 ΕΚ.

117 Οι προσφεύγοντες φρονούν ότι οι ανωτέρω σκέψεις επιβεβαιώνονται με το έγγραφο της 18ης Ιουλίου 1995, το οποίο απηύθυνε η Επιτροπή στους υποβαλόντες την καταγγελία του 1994 για να τους ενημερώσει σχετικά με τη συνέχεια που έδωσε σ' αυτήν και από το οποίο, κατ' αυτούς, μπορεί να συναχθεί εμμέσως ότι τα επίμαχα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις.

118 Με βάση άλλα στοιχεία μπορεί ακόμη να συναχθεί ότι η Επιτροπή δέχθηκε σιωπηρά ότι τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις. Πρώτον, η Επιτροπή δεν δημοσίευσε στην Επίσημη Εφημερίδα ανακοίνωση περί ενημερώσεως των τρίτων περί του αβεβαίου χαρακτήρα των καθεστώτων φοροαπαλλαγής. Δεύτερον, η Επιτροπή αναγνωρίζει, με τα υπομνήματά της, ότι η εξέταση των καθεστώτων φοροαπαλλαγής καθυστέρησε. Όμως, καμία αιτίαση δεν διατυπώθηκε συναφώς κατά των εθνικών αρχών στο πλαίσιο της αποφάσεως περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας ή στο πλαίσιο των επίδικων τελικών αποφάσεων. Τρίτον, το αίτημα προς παροχή πληροφοριών της 3ης Φεβρουαρίου 2000 της Επιτροπής προς τις ισπανικές αρχές δεν αφορούσε την καταγγελία του 1994. Αντιθέτως, συνάγεται ότι η Επιτροπή είχε την πρόθεση να εξετάσει το καθεστώς φοροαπαλλαγής της επαρχίας Álava μετά την απόφαση 1999/718 (βλ. σκέψη 68 ανωτέρω). Κατά τα λοιπά, το έγγραφο αυτό δεν αποτελεί πρόσκληση προς παροχή πληροφοριών όσον αφορά τους δικαιούχους των επίμαχων μέτρων οι σχετικές πληροφορίες εξάλλου δεν έχουν κανένα ενδιαφέρον στην περίπτωση καθεστώτος ενισχύσεων το οποίο εξετάζεται in abstracto. Τέταρτον, ούτε η απόφαση της Επιτροπής να κινήσει τη σχετική επίσημη διαδικασία συνδέεται με την καταγγελία του 1994. Αντιθέτως, στηρίζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την

εφαρμογή των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις στα μέτρα που σχετίζονται με την άμεση φορολογία των επιχειρήσεων (ΕΕ 1998, C 384, σ. 3, στο εξής: ανακοίνωση του 1998 περί ενισχύσεων φορολογικού χαρακτήρα).

119 Εξάλλου, η περίσταση ότι η Επιτροπή έλαβε αποφάσεις σχετικές με άλλα φορολογικά καθεστώτα των Territorios Históricos de Álava, de Vizcaya και de Guipúzcoa μετά το 1994 ουδόλως επηρεάζει το γεγονός ότι αρχικά θεώρησε ότι τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις. Η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας και οι επίδικες τελικές αποφάσεις αποτελούν δείγμα του αυθαίρετου τρόπου ενεργείας της Επιτροπής, ο οποίος, επιπλέον, δεν δικαιολογεί την κατά προτεραιότητα εξέταση των καθεστώτων του 1996, που προέβλεπαν άλλα φορολογικά πλεονεκτήματα, όπως πίστωση φόρου και μειώσεις της φορολογικής βάσεως, ενώ παράλληλα θεωρούσε ότι αυτά ήταν λιγότερο έντονα από εκείνα του 1993, που βρίσκονται στο επίκεντρο των υπό κρίση υποθέσεων.

120 Στο υπόμνημα απαντήσεως οι προσφεύγοντες παραθέτουν μια σειρά στοιχείων από τα οποία προκύπτει ότι η Επιτροπή απέρριψε ρητά την καταγγελία του 1994, με την αιτιολογία ότι τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις.

121 Έτσι, από τις συζητήσεις στην ισπανική Γερουσία της 22ας Απριλίου 1997 (*Boletín Oficial de las Cortes Generales* της 28ης Απριλίου 1997, αριθ. 204, 681/000550) προκύπτει ότι, σε μια σύσκεψη της 17ης Μαρτίου 1997, το αρμόδιο για υποθέσεις ανταγωνισμού μέλος της Επιτροπής επιβεβαίωσε σε μια αντιπροσωπεία της Comunidad autónoma de La Rioja ότι η καταγγελία του 1994 «δεν υπαγόταν στην αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, αλλά σ' αυτήν του εμπλεκομένου κράτους μέλους». Επίσης, από ένα άρθρο του Τύπου που δημοσιεύθηκε στο διαδίκτυο, στις 24 Οκτωβρίου 2002, προκύπτει εξάλλου ότι η καταγγελία αυτή δεν είχε ληφθεί υπόψη. Οι προσφεύγοντες συνάγουν από τα δύο αυτά στοιχεία ότι η Comunidad autónoma de La Rioja παρενέβη στο πλαίσιο της καταγγελίας του 1994 και ότι η Επιτροπή την απέρριψε ρητά διότι, δεδομένου ότι τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν αποτελούν κρατικές ενισχύσεις, αυτή δεν υπαγόταν στο κοινοτικό δίκαιο. Οι προσφεύγοντες συνάγουν από την απόφαση της Επιτροπής σχετικά με τη χορηγηθείσα στη Ramondín ενίσχυση ότι, στο πλαίσιο της καταγγελίας κατά της ενισχύσεως αυτής, η Comunidad autónoma de La Rioja προτίμησε να μην αμφισβητήσει τη συμφωνία της Norma Foral αριθ. 22/1994 (Álava), εκτιμώμενης χωριστά, προς το δίκαιο περί κρατικών ενισχύσεων. Φρονούν ότι αυτή η αλλαγή στάσεως εξηγείται από την προαναφερθείσα απόρριψη της καταγγελίας του 1994. Τέλος, η Επιτροπή ουδέποτε έκανε λόγο περί της καταγγελίας αυτής ή περί του ότι η εξέτασή της αναβλήθηκε για λόγους σκοπιμότητας, στο πλαίσιο των ενεργειών στις οποίες προέβη από το 1997 κατά διαφόρων φορολογικών καθεστώτων των Territorios Históricos de Álava, de Vizcaya και de

Guipúzcoa. Ειδικότερα, η Επιτροπή δεν ανέφερε κάτι τέτοιο με τις παρατηρήσεις που κατέθεσε επί των προδικαστικών ερωτημάτων που υπέβαλε ένα ισπανικό δικαστήριο στο πλαίσιο των υποθέσεων που οδήγησαν στη διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 16ης Φεβρουαρίου 2000, C-400/97 έως C-402/97, Juntas Generales de Guipúzcoa κ.λπ. (Συλλογή 2000, σ. I-1073), σχετικά με τα τρία επίμαχα καθεστώτα φοροαπαλλαγής. Ομοίως, η απόφασή της να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας έναντι αυτών συνδέεται μόνο με την κατατεθείσα στις 5 Ιανουαρίου 2000 καταγγελία.

122 Κατά συνέπεια, ούτε το έγγραφο της 18ης Ιουλίου 1995, που απέστειλε η Επιτροπή στους υποβαλόντες την καταγγελία του 1994, ούτε εκείνο της 19ης Ιανουαρίου 1996, με το οποίο αυτή ζήτησε από τις ισπανικές αρχές νέες πληροφορίες, μπορούν να εμποδίσουν το Πρωτοδικείο να διαπιστώσει ότι το αρμόδιο για τον ανταγωνισμό μέλος της Επιτροπής επιβεβαίωσε, το 1997, την απόρριψη της προαναφερθείσας καταγγελίας. Αντιθέτως, το έγγραφο της 18ης Ιουλίου 1995 ανέφερε ρητά ότι θα λαμβανόταν απόφαση και ότι αυτή θα ανακοινωνόταν στους καταγγέλλοντες.

123 Επομένως, κατά τους προσφεύγοντες, η Επιτροπή θεώρησε ότι τα επίμαχα μέτρα δεν αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις κατά τον χρόνο που άρχισαν να ισχύουν.

124 Δεύτερον, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι οι προσβαλλόμενες αποφάσεις δεν εξηγούνται παρά μόνο με μια εξέλιξη της πολιτικής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, που οδήγησε σε μεταβολή του κριτηρίου εξετάσεως ορισμένων φορολογικών μέτρων. Ισχυρίζονται με τον τρόπο αυτόν ότι επήλθε εξέλιξη της κοινής αγοράς, υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999.

125 Υπογραμμίζουν ότι η αρχική πρόταση του κανονισμού 659/1999 δεν προέβλεπε την κατηγορία των υφισταμένων ενισχύσεων περί της οποίας γίνεται τώρα λόγος στο άρθρο 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v. Φρονούν ότι η διάταξη αυτή προστέθηκε ακριβώς a posteriori για να ληφθούν υπόψη οι μεταβολές της πολιτικής της Επιτροπής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων. Κατά τα λοιπά, από την αιτιολογική σκέψη 4 του εν λόγω κανονισμού προκύπτει ότι η διάταξη αυτή αφορούσε πράγματι τις εξελίξεις της πολιτικής της Επιτροπής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, οι δε προσφεύγοντες

συνάγουν εξ αυτού ότι η εξέλιξη της κοινής αγοράς είναι συνώνυμη με την εξέλιξη στο πλαίσιο της πολιτικής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων.

126 Κατά τους προσφεύγοντες, από το ψήφισμα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελθόντων στο πλαίσιο του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 1997, σχετικά με έναν κώδικα δεοντολογίας για τη φορολογία των επιχειρήσεων (ΕΕ 1998, C 2, σ. 1), προκύπτει ότι η Επιτροπή εξέφρασε τη βούλησή της να επανεξετάσει τα φορολογικα καθεστώτα που ισχύουν εντός των κρατών μελών, αναγγέλλοντας έτσι μια μεταβολή του κριτηρίου εκτιμήσεως όσον αφορά τα κριτήρια αυτά. Η ανακοίνωσή της του 1998 περί ενισχύσεων φορολογικού χαρακτήρα το επιβεβαιώνει, καθόσον η Επιτροπή εκθέτει με αυτήν ότι θα «επανεξετάσει χωριστά» τα φορολογικά καθεστώτα «βάσει της [εν λόγω] ανακοίνωσης». Προσθέτουν ότι η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας έκανε ρητή μνεία περί της ως άνω ανακοινώσεως.

127 Εξάλλου, φρονούν ότι δεν μπορεί να γίνεται βασίμως επίκληση της αποφάσεως 93/337, την οποία επικαλείται η Επιτροπή. Κατ' αυτούς, η Επιτροπή χαρακτήρισε επιλεκτικά μέτρα τις πιστώσεις φόρου του 1988, περί των οποίων επρόκειτο στην απόφαση 93/337, διότι εφαρμόζονταν μόνον υπέρ ορισμένων δραστηριοτήτων. Η Επιτροπή δεν εφάρμοσε ένα κριτήριο σχετικό με το ελάχιστο όριο επενδύσεως. Αντιθέτως, τα μέτρα περί της επίμαχης φοροαπαλλαγής εν προκειμένω δεν αποκλείουν καμία δραστηριότητα και, επομένως, ευλόγως μπορούσαν να θεωρηθούν ως γενικά μέτρα το 1993.

128 Επικαλούνται επίσης την απόφαση 2003/755/ΕΚ της Επιτροπής, της 17ης Φεβρουαρίου 2003, για το καθεστώς ενισχύσεων που έθεσε σε εφαρμογή το Βέλγιο υπέρ των κέντρων συντονισμού που είναι εγκατεστημένα στο Βέλγιο (ΕΕ L 282, σ. 25), με την οποία η Επιτροπή δέχθηκε ότι το άρθρο 1, στοιχείο β', περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999 εφαρμοζόταν σε περίπτωση στην οποία, αφού αρχικά θεώρησε ότι ένα μέτρο δεν αποτελούσε ενίσχυση, μετέβαλε την άποψή της, εκτιμώντας πλέον ότι όντως πρόκειται περί ενισχύσεως.

129 Επομένως, οι προσφεύγοντες φρονούν ότι υπήρξε εξέλιξη της πολιτικής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999.

130 Τρίτον, υπογραμμίζουν ότι τα επίμαχα φορολογικά μέτρα δεν τροποποιήθηκαν.

131 Καταλήγουν ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε νομική πλάνη μη δεχόμενη να θεωρήσει τα επίμαχα μέτρα ως υφιστάμενες ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999.

132 Η Επιτροπή, υποστηριζόμενη από την Comunidad autónoma de La Rioja, ζητεί την απόρριψη του εν λόγω πρώτου σκέλους του λόγου.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

133 Εισαγωγικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Συνθήκη προβλέπει χωριστές διαδικασίες ανάλογα με το αν οι ενισχύσεις είναι υφιστάμενες ή νέες. Ενώ, σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ, οι νέες ενισχύσεις πρέπει να γνωστοποιούνται προηγουμένως στην Επιτροπή και δεν μπορούν να τεθούν σε εφαρμογή πριν η διαδικασία καταλήξει στην έκδοση τελικής αποφάσεως, οι υφιστάμενες ενισχύσεις, σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφος 1, ΕΚ, μπορούν να εφαρμόζονται κανονικά εφόσον η Επιτροπή δεν έχει διαπιστώσει το ασυμβίβαστό τους προς την κοινή αγορά (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Μαρτίου 1994, C-387/92, Banco Exterior de España, Συλλογή 1994, σ. I-877, σκέψη 20). Επομένως, οι υφιστάμενες ενισχύσεις μπορούν να αποτελέσουν, ενδεχομένως, μόνον το αντικείμενο αποφάσεως περί ασυμβιβάστου προς την κοινή αγορά που παράγει αποτελέσματα για το μέλλον (απόφαση Demesa, σκέψη 68 ανωτέρω, σκέψη 172).

134 Από το άρθρο 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999, που άρχισε να ισχύει στις 16 Απριλίου 1999 και, επομένως, ήταν εφαρμοστέο κατά τον χρόνο εκδόσεως των επίδικων τελικών αποφάσεων, προκύπτει ότι, μεταξύ άλλων, αποτελεί υφιστάμενη ενίσχυση «κάθε ενίσχυση που θεωρείται ως υφιστάμενη ενίσχυση εφόσον μπορεί να αποδειχθεί ότι όταν τέθηκε σε ισχύ δεν αποτελούσε ενίσχυση, αλλά στη συνέχεια έγινε ενίσχυση λόγω της εξέλιξης της κοινής αγοράς και χωρίς να μεταβληθεί από το κράτος μέλος».

135 Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι πληρούνται οι τρεις προϋποθέσεις του άρθρου 1, στοιχείο β', περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999. Η Επιτροπή θεώρησε ότι δεν πληρούνται εν προκειμένω οι δύο πρώτες προϋποθέσεις, που προβλέπουν ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα έπρεπε να μην είναι καθεστώτα ενισχύσεων κατά τον χρόνο της ενάρξεως της ισχύος τους, αλλά να έχουν αποκτήσει τον χαρακτήρα ενισχύσεως λόγω της εξελίξεως της κοινής αγοράς (βλ. σημεία 78 της αποφάσεως 2003/28, 76 της αποφάσεως 2003/86 και 74 της αποφάσεως 2003/192).

136 Πρέπει να εξεταστεί αν η Επιτροπή ορθώς θεώρησε ότι οι προϋποθέσεις αυτές δεν πληρούνταν εν προκειμένω.

137 Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή δέχθηκε, τόσο σιωπηρά όσο και ρητά, ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα δεν αποτελούσαν καθεστώτα κρατικών ενισχύσεων κατά τον χρόνο που άρχισαν να ισχύουν.

138 Πρώτον, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν, με το υπόμνημα απαντήσεως, ότι η Επιτροπή απέρριψε ρητά την καταγγελία του 1994.

139 Εντούτοις, από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι, ύστερα από την καταγγελία του 1994, η Επιτροπή συνέχισε τις έρευνές της (βλ. σκέψεις 21 επ. ανωτέρω), χωρίς ωστόσο να λάβει κάποια ρητή απόφαση.

140 Έτσι, με έγγραφο της 18ης Ιουλίου 1995, η Επιτροπή πληροφόρησε τους καταγγέλλοντες ότι συνέχιζε την εξέτασή της έναντι του ισπανικού φορολογικού συστήματος και των καθεστώτων φορολογικής αυτονομίας που ισχύουν στα κράτη μέλη, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη ιδίως την υφιστάμενη σε διάφορα κράτη μέλη εξέλιξη προς ένα ομοσπονδιακό σύστημα. Ανέφερε ότι οι υπηρεσίες της συνέλεγαν τα απαραίτητα στοιχεία, ότι θα αποφάσιζε για τη συνέχεια που θα έδιδε στην καταγγελία τους όταν θα διευκρινίζονταν τα ζητήματα αυτά και ότι θα τους γνωστοποιούσε την απόφασή της. Από αυτό προκύπτει σαφώς ότι η Επιτροπή συνέχισε την εξέταση της καταγγελίας και ότι ως τότε δεν είχε λάβει καμία απόφαση.

141 Ομοίως, με έγγραφο της 19ης Ιανουαρίου 1996, η Επιτροπή πληροφόρησε το Βασίλειο της Ισπανίας ότι εξέταζε τις επιπτώσεις των επίμαχων φορολογικών διατάξεων επί του ανταγωνισμού και του ζήτησε πληροφορίες όσον αφορά τους δικαιούχους των επίμαχων μέτρων. Όμως, ανεξάρτητα από το ζήτημα αν περιήλθε σχετική απάντηση στην Επιτροπή, ζήτημα επί του οποίου οι διάδικοι διαφωνούν, διαπιστώνεται ότι, εν πάση περιπτώσει, το έγγραφο αυτό αποδεικνύει ότι, την περίοδο εκείνη, η Επιτροπή δεν είχε λάβει θέση επί των επίμαχων καθεστώτων (βλ., επ' αυτού και κατ' αναλογία, απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Σεπτεμβρίου 1998, Τ-95/96, Gestevisión Telecinco κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-3407, σκέψη 88).

142 Τέλος, διαπιστώνεται ότι το κείμενο της ερωτήσεως ενός Ισπανού γερουσιαστή, απευθυνόμενης στην Ισπανική Κυβέρνηση, όσον αφορά τη σύσκεψη της 17ης Μαρτίου 1997, δεν προέρχεται από την Επιτροπή και απλώς βεβαιώνει το γεγονός ότι, στο πλαίσιο συζητήσεων ενώπιον εθνικών βουλευτών, έγινε λόγος για κάποια ανακοίνωση, που φέρεται προερχόμενη από το αρμόδιο για τον ανταγωνισμό μέλος της Επιτροπής. Ένα τέτοιο στοιχείο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ρητή άποψη της Επιτροπής, ανεξαρτήτως του σχετικού κειμένου.

143 Ομοίως, ούτε κάποιο άρθρο του Τύπου ούτε τα συμπεράσματα των προσφευγόντων σχετικά με τη στάση των υποβαλόντων καταγγελία ή της Επιτροπής στο πλαίσιο άλλων διαδικασιών μπορούν να αποδείξουν την ύπαρξη κάποιας αποφάσεως της Επιτροπής εν προκειμένω.

144 Διαπιστώνεται, κατά συνέπεια, ότι κανένα από τα προσκομισθέντα έγγραφα δεν αποτελεί απόφαση απευθυνόμενη στο κράτος μέλος και ότι από κανένα από τα προσκομισθέντα στοιχεία δεν μπορεί να αποδειχθεί η ύπαρξη ρητής και σαφούς θέσεως της Επιτροπής (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Πρωτοδικείου της 5ης Απριλίου 2006, Τ-351/02, Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-1047, σκέψεις 46 έως 49).

145 Κατά συνέπεια, δεν αποδεικνύεται η ύπαρξη ρητής αποφάσεως της Επιτροπής, αναφέρουσας ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα δεν αποτελούσαν καθεστώτα κρατικών ενισχύσεων κατά τον χρόνο που άρχισαν να ισχύουν.

146 Δεύτερον, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να περατώσει το προκαταρκτικό στάδιο της εξετάσεως με απόφαση υπό την έννοια του άρθρου 249 ΕΚ και μπορούσε να εκφράσει, με μόνη τη σιωπή της, τη θέση της ότι τα επίμαχα φορολογικά μέτρα δεν αποτελούσαν ενισχύσεις.

147 Η ερμηνεία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

148 Πράγματι, πρέπει να υπομνησθεί ότι απλώς και μόνον η σιωπή ενός κοινοτικού οργάνου δεν μπορεί να παραγάγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα, εκτός και αν η συνέπεια αυτή προβλέπεται ρητώς από διάταξη του κοινοτικού δικαίου. Το κοινοτικό δίκαιο προβλέπει, σε ορισμένες συγκεκριμένες περιπτώσεις, ότι η σιωπή ενός κοινοτικού οργάνου ισοδυναμεί με απόφαση οσάκις το όργανο αυτό καλείται να λάβει θέση και δεν αποφαίνεται συναφώς μετά την εκπνοή δεδομένης προθεσμίας. Ελλείψει παρομοίων ρητών διατάξεων περί καθορισμού προθεσμίας, μετά τη λήξη της οποίας λογίζεται ότι υπάρχει σιωπηρή απόφαση, και περί καθορισμού του περιεχομένου της εν λόγω αποφάσεως, η απραξία του οργάνου δεν μπορεί να εξομοιώνεται με απόφαση, ειδάλλως διακυβεύεται το σύστημα των προβλεπομένων από τη Συνθήκη μέσων ένδικης προστασίας (απόφαση του Πρωτοδικείου της 13ης Δεκεμβρίου 1999, Τ-190/95 και Τ-45/96, Sodima κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-3617, σκέψεις 31 και 32).

149 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα, που θεσπίστηκαν το 1993, δεν κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή.

150 Όμως, οι κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων δεν προβλέπουν ότι η σιωπή της Επιτροπής ισοδυναμεί με σιωπηρή απόφαση περί ανυπαρξίας ενισχύσεως, ειδικότερα όταν τα επίμαχα μέτρα δεν έχουν κοινοποιηθεί στην Επιτροπή. Πράγματι, η Επιτροπή, που έχει αποκλειστική αρμοδιότητα όσον αφορά τη διαπίστωση της τυχόν ασυμβατότητας μιας ενισχύσεως προς την κοινή αγορά, υποχρεούται να λάβει έναντι του οικείου κράτους μέλους, μετά το προκαταρκτικό στάδιο της εξετάσεως κρατικού μέτρου, απόφαση διαπιστώνουσα είτε ότι το επίμαχο κρατικό μέτρο δεν αποτελεί ενίσχυση είτε ότι το μέτρο αυτό αποτελεί ενίσχυση σύμφωνη προς την κοινή αγορά είτε την ανάγκη κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΕ (απόφαση Gestevisión Telecinco κατά Επιτροπής, σκέψη 141 ανωτέρω, σκέψεις 53 έως 55).

151 Επομένως, μια τέτοια απόφαση, η οποία εξάλλου κοινοποιείται στο κράτος μέλος, δεν μπορεί να προκύπτει από τη σιωπή της Επιτροπής κατά τη διάρκεια ορισμένου χρόνου.

152 Επομένως, εν προκειμένω δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή έλαβε σιωπηρή απόφαση, κατά την οποία τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα δεν αποτελούσαν καθεστώτα ενισχύσεων κατά την έναρξη της ισχύος τους.

153 Το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή δεν κίνησε επίσημη διαδικασία έρευνας επί σχετικά μακρό χρονικό διάστημα όσον αφορά συγκεκριμένο κρατικό μέτρο δεν μπορεί να προσδώσει από μόνο του στο μέτρο αυτό τον αντικειμενικό χαρακτήρα υφισταμένης ενισχύσεως, αν πρόκειται περί ενισχύσεως. Η αβεβαιότητα που είναι δυνατό να υπήρξε ως προς το ζήτημα αυτό μπορεί, το πολύ, να θεωρηθεί ότι δημιούργησε στους δικαιούχους δικαιολογημένη εμπιστοσύνη εμποδίζουσα την αναζήτηση της καταβληθείσας στο παρελθόν ενισχύσεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 30ής Απριλίου 2002, Τ-195/01 και Τ-207/01, Government of Gibraltar κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-2309, σκέψη 129).

154 Επίσης, οι προσφεύγοντες δεν κάλεσαν την Επιτροπή να λάβει θέση επί της καταγγελίας του 1994, πράγμα το οποίο, μετά την εκπνοή προθεσμίας δύο μηνών, θα μπορούσε να παράσχει τη δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής κατά παραλείψεως, σύμφωνα με το άρθρο 232 ΕΚ, καθόσον, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζουν οι προσφεύγοντες (βλ. σκέψη 113 ανωτέρω), θα μπορούσαν παραδεκτώς να ασκήσουν σχετική προσφυγή, όπως ακριβώς ασκούν παραδεκτώς, στο πλαίσιο των υπό κρίση προσφυγών, προσφυγή ακυρώσεως κατά των τελικών αποφάσεων της Επιτροπής (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Νοεμβρίου 1996, C-68/95, T. Port, Συλλογή 1996, σ. I-6065, σκέψη 59).

155 Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υπήρξε κάποια σιωπηρή απόφαση περί ανυπαρξίας ενισχύσεως λόγω της σιωπής της Επιτροπής εν προκειμένω.

156 Τα επιχειρήματα των προσφευγόντων, που στηρίζονται, πρώτον, στη νομολογία, δεύτερον, στη συμπεριφορά της Επιτροπής εν προκειμένω και, τρίτον, σε ορισμένα χωρία των ανακοινώσεων της Επιτροπής, δεν μπορούν να επηρεάσουν την εκτίμηση αυτή.

157 Πράγματι, πρώτον, η νομολογία που επικαλούνται οι προσφεύγοντες (απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Απριλίου 1998, C-367/95 P, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, Συλλογή 1998, σ. I-1719, σκέψη 45 απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Ιουνίου 1999, Τ-82/96, ARAP κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-1889, σκέψη 28) αφορούσε καταστάσεις στις οποίες είχαν εκδοθεί ρητές αποφάσεις της Επιτροπής και, επομένως, δεν ασκεί επιρροή εν προκειμένω. Ομοίως, η απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 1973, 120/73, Lorenz (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 815), αφορώσα κοινοποιηθείσα ενίσχυση, δεν μπορεί να μεταφερθεί σε μη κοινοποιηθείσα ενίσχυση, όπως εν προκειμένω (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1996, C-39/94, SFEI κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-3547, σκέψεις 46 έως 48, και της 15ης Φεβρουαρίου 2001, C-99/98, Αυστρία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. I-1101, σκέψη 32 βλ. αποφάσεις του Πρωτοδικείου Gestevisión Telecinco κατά Επιτροπής, σκέψη 141 ανωτέρω, σκέψεις 77 και 78, και της 15ης Ιουνίου 2005, Τ-171/02, Regione autónoma della Sardegna κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-2123, σκέψη 48 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

158 Δεύτερον, τα επιχειρήματα που αντλούνται από τη συμπεριφορά της Επιτροπής πρέπει επίσης να απορριφθούν.

159 Συγκεκριμένα, η έλλειψη αντιδράσεως μετά την απάντηση του Βασιλείου της Ισπανίας της 30ής Σεπτεμβρίου 1994 ή το γεγονός ότι η Επιτροπή αναγνώρισε, με τα υπομνήματά της, την καθυστέρηση της εξετάσεως των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων εν προκειμένω δεν είναι δυνατό να προβάλλονται λυσιτελώς προς συναγωγή της υπάρξεως αποφάσεως της Επιτροπής δεχόμενης την ανυπαρξία ενισχύσεως εν προκειμένω. Επιπλέον, αντιθέτως προς όσα διατείνονται οι προσφεύγοντες, το έγγραφο της 18ης Ιουλίου 1995, που απηύθυνε η Επιτροπή στους καταγγέλλοντες (βλ. σκέψη 26 ανωτέρω), βεβαιώνει ότι η Επιτροπή συνέχιζε την εξέτασή της και δεν μπορεί να στηρίξει την άποψη ότι υπήρξε σιωπηρή απόφαση, σύμφωνα με την οποία τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα δεν αποτελούσαν καθεστώτα ενισχύσεων κατά την έναρξη της ισχύος τους.

160 Εξάλλου, οι προσφεύγοντες επικαλούνται το γεγονός ότι η απόφαση της Επιτροπής να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας παραπέμπει απλώς στην καταγγελία της 5ης Ιανουαρίου 2000 (βλ. σκέψη 31 ανωτέρω) και όχι σε εκείνη του 1994.

161 Πρέπει να σημειωθεί, συναφώς, ότι η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας αφορά τα τρία επίμαχα φορολογικά καθεστώτα, χωρίς ωστόσο να αναφέρει την καταγγελία του 1994. Πράγματι, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση αυτή κατόπιν της καταγγελίας της 5ης Ιανουαρίου 2000, που είχαν υποβάλει ανταγωνιστές μιας επιχειρήσεως δικαιούχου απαλλαγής από τον φόρο εταιριών.

162 Εντούτοις, το γεγονός ότι η καταγγελία του 1994 δεν μνημονεύεται στην απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας δεν μπορεί να συνεπάγεται την ύπαρξη σιωπηρής αποφάσεως της Επιτροπής δεχόμενης ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα δεν αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις, καθόσον, όπως υπομνήσθηκε (βλ. σκέψη 152 ανωτέρω), μια τέτοια απόφαση δεν μπορεί να είναι σιωπηρή.

163 Το επιχείρημα που αντλείται από την εκ μέρους της Επιτροπής έκδοση αποφάσεων σχετικών με άλλα φορολογικά καθεστώτα που είχαν θεσπίσει οι προσφεύγοντες μετά την καταγγελία του 1994 και από τον αυθαίρετο χαρακτήρα των προσβαλλομένων αποφάσεων πρέπει επίσης να απορριφθεί ως μη ασκούν επιρροή έναντι του προβαλλομένου λόγου ακυρώσεως, που αφορά την έννοια της υφισταμένης ενισχύσεως.

164 Τρίτον, δεν μπορεί να αντληθεί κάποιο επιχείρημα από την ανακοίνωση του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων και από την ανακοίνωση του 1991.

165 Πράγματι, η ανακοίνωση του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων υπενθυμίζει, αντιθέτως, την υποχρέωση κοινοποιήσεως των σχεδίων ενισχύσεων και εκθέτει, ιδίως, ότι κάθε δικαιούχος παρανόμως χορηγηθείσας ενισχύσεως, «δηλαδή χωρίς η Επιτροπή να έχει καταλήξει σε οριστική απόφαση επί της συμφωνίας της προς την κοινή αγορά», μπορεί να υποχρεωθεί να επιστρέψει την οικεία ενίσχυση. Ασφαλώς, η ανακοίνωση αυτή αναφέρει επίσης ότι η Επιτροπή, μόλις λάβει γνώση περί χορηγήσεως παρανόμων ενισχύσεων εκ μέρους κράτους μέλους, δημοσιεύει στην Επίσημη Εφημερίδα ειδική προειδοποίηση προς τους ενδεχόμενους δικαιούχους της

ενισχύσεως περί του αβεβαίου χαρακτήρα αυτής (βλ. σκέψη 11 ανωτέρω). Εντούτοις, δεν μπορεί να συνάγεται εξ αυτού ότι η μη δημοσίευση μιας τέτοιας προειδοποιήσεως μπορεί να εξομοιωθεί προς έκδοση σιωπηρής αποφάσεως περί ανυπαρξίας ενισχύσεως, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας που παρατίθεται ανωτέρω (απόφαση Sodima κατά Επιτροπής, σκέψη 148 ανωτέρω).

166 Επίσης, δεν μπορεί να αντληθεί κανένα επιχείρημα από την ανακοίνωση του 1991, την οποία επικαλούνται οι προσφεύγοντες (βλ. σκέψη 112 ανωτέρω). Πράγματι, η ανακοίνωση αυτή προβλέπει ιδίως ότι, σε περίπτωση ανεπαρκούς απαντήσεως εκ μέρους του κράτους μέλους, η Επιτροπή «επιφυλλάσσεται» της δυνατότητας να κάνει χρήση ορισμένων εξουσιών της (διαταγή αναστολής των επίμαχων μέτρων ή πρόσκληση προς υποβολή των αναγκαίων παρατηρήσεων και στοιχείων προς εκτίμηση της συμφωνίας της ενισχύσεως προς την κοινή αγορά) και καταλήγει στο ότι «συγκαταλέγεται μεταξύ των προθέσεων της Επιτροπής να κάνει χρήση των προαναφερθεισών εξουσιών σε όλες τις περιπτώσεις όπου τούτο καθίσταται αναγκαίο για να σταματήσει κάθε παράβαση των διατάξεων της Συνθήκης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων». Επομένως, ουδόλως προκύπτει από την ανακοίνωση αυτή ότι η έλλειψη επίσημης απαντήσεως της Επιτροπής ισοδυναμεί με σιωπηρή απόφασή της δεχόμενη ότι τα επίμαχα μέτρα δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως ενισχύσεις.

167 Κατά συνέπεια, το επιχείρημα ότι η Επιτροπή απέρριψε σιωπηρά την καταγγελία του 1994 και δέχθηκε ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα δεν αποτελούσαν καθεστώτα κρατικών ενισχύσεων πρέπει να απορριφθεί.

168 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι δεν αποδείχθηκε η ύπαρξη αποφάσεως της Επιτροπής δεχομένης ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα δεν αποτελούσαν καθεστώτα κρατικών ενισχύσεων κατά τον χρόνο που άρχισαν να ισχύουν.

169 Καθόσον δεν πληρούται η πρώτη αυτή προϋπόθεση του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999, τα επίμαχα μέτρα δεν μπορούν να θεωρηθούν ως υφιστάμενες ενισχύσεις υπό την έννοια της διατάξεως αυτής.

170 Κατά συνέπεια, είναι αλυσιτελής η επιχειρηματολογία σχετικά με τη δεύτερη προϋπόθεση που σκοπεί να αποδείξει ότι τα επίμαχα μέτρα κατέστησαν ενισχύσεις λόγω της εξελίξεως της κοινής αγοράς.

171 Εν πάση περιπτώσει, δεν μπορεί να γίνει δεκτή η επιχειρηματολογία των προσφευγόντων σχετικά με τη δεύτερη προϋπόθεση του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999.

172 Πράγματι, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι από το άρθρο 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999 και από την αιτιολογική σκέψη 4 αυτού προκύπτει ότι η έννοια της εξελίξεως της κοινής αγοράς είναι συνώνυμη εκείνης της εξελίξεως της πολιτικής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων (βλ. σκέψη 125 ανωτέρω).

173 Όμως, πρέπει να υπομνησθεί ότι η έννοια «της εξελίξεως της κοινής αγοράς» μπορεί να ερμηνευθεί ως μεταβολή του οικονομικού και νομικού πλαισίου στον τομέα τον οποίο αφορά το επίμαχο μέτρο (απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Ιουνίου 2006, C-182/03 και C-217/03, Βέλγιο και Forum 187 κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-5479, σκέψη 71). Μια τέτοια μεταβολή μπορεί να προκύπτει, ειδικότερα, από την ελευθέρωση μιας αρχικά κλειστής στον ανταγωνισμό αγοράς (απόφαση του Πρωτοδικείου της 4ης Απριλίου 2001, T-288/97, Regione autónoma Friuli-Venezia Giulia κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-1169, σκέψη 89).

174 Αντιθέτως, η έννοια αυτή δεν καλύπτει την περίπτωση κατά την οποία η Επιτροπή μεταβάλλει την εκτίμησή της μόνο βάσει μιας αυστηρότερης εφαρμογής των κανόνων της Συνθήκης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων (απόφαση Βέλγιο και Forum 187 κατά Επιτροπής, σκέψη 173 ανωτέρω, σκέψη 71). Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο χαρακτήρας ενός κρατικού μέτρου ως υφισταμένης ή νέας ενισχύσεως δεν μπορεί να εξαρτάται από την υποκειμενική εκτίμηση της Επιτροπής και πρέπει να καθορίζεται ανεξαρτήτως οποιασδήποτε προηγουμένης διοικητικής πρακτικής της Επιτροπής (αποφάσεις του Πρωτοδικείου Government of Gibraltar κατά Επιτροπής, σκέψη 153 ανωτέρω, σκέψη 121, και της 23ης Οκτωβρίου 2002, T-269/99, T-271/99 και T-272/99, Diputación Foral de Guipúzcoa κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-4217, σκέψη 80, και T-346/99 έως T-348/99, Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-4259 σκέψη 84).

175 Επομένως, απλώς και μόνον η διαπίστωση μιας εξελίξεως της πολιτικής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων δεν μπορεί να αρκεί, αυτή καθαυτή, για να συνιστά «εξέλιξη της κοινής αγοράς» υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999, όταν δεν μεταβάλλεται η ίδια η αντικειμενική έννοια της κρατικής ενισχύσεως, όπως αυτή απορρέει από το άρθρο 87 ΕΚ.

176 Εν προκειμένω, κανένα από τα επιχειρήματα των προσφευγόντων όσον αφορά την εξέλιξη της πολιτικής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων δεν είναι ικανό να στηρίξει «εξέλιξη της κοινής αγοράς» υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999.

177 Πράγματι, προς στήριξη της επιχειρηματολογίας περί εξελίξεως της πολιτικής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, οι προσφεύγοντες επικαλούνται την εκ μέρους του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως θέσπιση ενός κώδικα δεοντολογίας στον τομέα της φορολογίας επιχειρήσεων την 1η Δεκεμβρίου 1997 (βλ. σκέψη 126 ανωτέρω).

178 Το Πρωτοδικείο σημειώνει συναφώς ότι τα κράτη μέλη ανέλαβαν την υποχρέωση να άρουν προοδευτικά ορισμένα φορολογικά μέτρα που θεωρούνται επιζήμια, ενώ η Επιτροπή εξέφρασε την πρόθεσή της να εξετάσει ή να επανεξετάσει, έναντι των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων, τα φορολογικά καθεστώτα που ισχύουν εντός των κρατών μελών (σημεία Δ και Κ του κώδικα δεοντολογίας).

179 Αντιθέτως προς όσα διατείνονται οι προσφεύγοντες, ο ως άνω κώδικας δεοντολογίας δεν αναγγέλλει καμία μεταβολή του κριτηρίου εκτιμήσεως της εννοίας της κρατικής ενισχύσεως, οι δε προσφεύγοντες εξάλλου ουδόλως στηρίζουν τον ισχυρισμό αυτόν.

180 Οι προσφεύγοντες επικαλούνται επίσης την ανακοίνωση του 1998 περί ενισχύσεων φορολογικού χαρακτήρα, που αναγγέλλει, κατ' αυτούς, επανεξέταση κατά περίπτωση των φορολογικών καθεστώτων (βλ. σκέψη 126 ανωτέρω).

181 Με την ανακοίνωση αυτή του 1998 περί ενισχύσεων φορολογικού χαρακτήρα, που στηρίζεται ευρέως στη νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου και διευκρινίζει τον τρόπο εφαρμογής των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ στα φορολογικά μέτρα, η Επιτροπή δεν αναγγέλλει ωστόσο μια μεταβολή των κριτηρίων εκτιμήσεως των φορολογικών μέτρων έναντι των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις Diputación Foral de Guipúzcoa κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 174 ανωτέρω, σκέψη 79, και της 23ης Οκτωβρίου 2002, Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 174 ανωτέρω, σκέψη 83).

182 Εξάλλου, οι προσφεύγοντες υπογραμμίζουν ότι, με την απόφαση 93/337, η Επιτροπή εφάρμοσε ένα κριτήριο προσδιορισμού της επιλεκτικότητας διαφορετικό από εκείνο που χρησιμοποιείται εν προκειμένω (βλ. σκέψη 127 ανωτέρω).

183 Με την απόφαση 93/337 η Επιτροπή υπογράμμισε ιδίως ότι τα φορολογικά μέτρα εφαρμόζονταν μόνον υπέρ ορισμένων επιχειρήσεων και ότι ορισμένες δραστηριότητες δεν καλύπτονταν από αυτά (σημείο ΙΙΙ της αποφάσεως). Με τις επίδικες τελικές αποφάσεις η Επιτροπή στηρίχθηκε σε ένα διαφορετικό κριτήριο προσδιορισμού της επιλεκτικότητας, αφορών ένα ελάχιστο όριο επενδύσεως που υπερέβαινε ορισμένο ποσό.

184 Το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ επιβάλλει να προσδιορίζεται αν ένα εθνικό μέτρο, στο πλαίσιο ενός δεδομένου νομικού συστήματος, είναι ικανό να ευνοήσει «ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένους κλάδους παραγωγής» έναντι άλλων. Πρόκειται για μια αντικειμενική έννοια, που μπορεί να εκτιμάται με βάση διάφορα κριτήρια προσδιορισμού της επιλεκτικότητας, χωρίς όμως να πρέπει να συνάγεται εξ αυτού κάποια μεταβολή των κριτηρίων εκτιμήσεως του επιλεκτικού χαρακτήρα των κρατικών ενισχύσεων.

185 Επομένως, από τα προβαλλόμενα επιχειρήματα δεν μπορεί να συναχθεί ότι τα κριτήρια προσδιορισμού της επιλεκτικότητας που ακολούθησε η Επιτροπή κατά την εκτίμησή της των φορολογικών μέτρων έναντι του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ μεταβλήθηκαν ύστερα από τη θέσπιση των επίδικων φορολογικών μέτρων (βλ., επ' αυτού, απόφαση Diputación Foral de Guipúzcoa κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 174 ανωτέρω, σκέψη 79).

186 Επιπλέον, ακόμα και αν υποτεθεί ότι οι προσφεύγοντες αποδεικνύουν κάποια μεταβολή των κριτηρίων εκτιμήσεως όσον αφορά τον εκ μέρους της Επιτροπής χαρακτηρισμό των ενισχύσεων, δεν μπορεί να γίνει δεκτός ο ισχυρισμός ότι τα επίμαχα φορολογικά μέτρα αποτελούσαν υφιστάμενες ενισχύσεις. Πράγματι, ουδόλως αποδείχθηκε ότι η προβαλλόμενη μεταβολή των κριτηρίων προσδιορισμού της επιλεκτικότητας της Επιτροπής απορρέει από την «εξέλιξη της κοινής αγοράς» υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999. Πρέπει να υπομνησθεί, συναφώς, ότι η ως άνω έννοια δεν αφορά την περίπτωση στην οποία η Επιτροπή μεταβάλλει την εκτίμησή της μόνο βάσει μιας αυστηρότερης εφαρμογής των κανόνων της Συνθήκης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων (απόφαση Βέλγιο και Forum 187 κατά Επιτροπής, σκέψη 173 ανωτέρω, σκέψη 71).

187 Τέλος, όσον αφορά την απόφαση 2003/755, που επικαλούνται οι προσφεύγοντες, πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή δεν αποτελεί στοιχείο που να ασκεί επιρροή συναφώς. Πράγματι, το επίμαχο στην απόφαση αυτή μέτρο αποτελούσε υφιστάμενη ενίσχυση, καθόσον είχε κοινοποιηθεί και εγκριθεί προηγουμένως, ενώ, στο πλαίσιο της εξετάσεως των υφισταμένων καθεστώτων ενισχύσεων που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 1, ΕΚ, η Επιτροπή είχε αποφασίσει να προβεί σε επανεξέταση του επίμαχου καθεστώτος. Εξάλλου, ακριβώς σχετικά με αυτήν την απόφαση 2003/755 το Δικαστήριο έκρινε ότι η έννοια της «εξελίξεως της κοινής αγοράς» δεν αφορά περιπτώσεις όπου η Επιτροπή μεταβάλλει την εκτίμησή της βασιζόμενη μόνο σε αυστηρότερη εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης περί κρατικών ενισχύσεων (απόφαση Βέλγιο και Forum 187 κατά Επιτροπής, σκέψη 173 ανωτέρω, σκέψη 71). Επομένως, η απόφαση αυτή ουδόλως στηρίζει την άποψη των προσφευγόντων.

188 Κατά συνέπεια, κανένα από τα στοιχεία που προβάλλουν οι προσφεύγοντες δεν είναι ικανό να αποδείξει την ύπαρξη εξελίξεως της κοινής αγοράς υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999.

189 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα δεν μπορούν να θεωρηθούν ως υφιστάμενα καθεστώτα ενισχύσεων υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999.

190 Επομένως, το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου, που στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο.

Επί του δευτέρου σκέλους, που στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση ii, του κανονισμού 659/1999

Επιχειρήματα των διαδίκων

191 Ακόμα και αν υποτεθεί ότι το Πρωτοδικείο δεν δέχεται ότι η Επιτροπή θεώρησε ότι τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν, πάντως, ότι από τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως αποδεικνύεται ότι η Επιτροπή τις θεώρησε σύμφωνες προς την κοινή αγορά και ότι τις ενέκρινε υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση ii, του κανονισμού 659/1999. Η διάταξη αυτή αφορά ιδίως τα μέτρα εκείνα τα οποία λαμβάνονται πριν αρχίσουν να ισχύουν και στα οποία δεν αντιτάχθηκε η Επιτροπή.

192 Εν προκειμένω, η σχετική έγκριση απορρέει από το έγγραφο της Επιτροπής της 25ης Μαΐου 1994 και από τη μεταγενέστερη στάση της. Έτσι, η Επιτροπή δεν κίνησε την επίσημη διαδικασία εντός ευλόγου χρόνου αφού παρέλαβε τις απαντήσεις των βασκικών αρχών στο έγγραφο αυτό, ενώ θα ήταν υποχρεωμένη να την κινήσει αν είχε την παραμικρή αμφιβολία όσον αφορά τη συμφωνία των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων προς την κοινή αγορά. Επιπλέον, ούτε το έγγραφο της Επιτροπής της 3ης Φεβρουαρίου 2000 ούτε η απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2000 να κινήσει τη επίσημη διαδικασία αναφέρονται στην έρευνα που διενεργήθηκε το 1994. Επιπλέον, παρά την υποχρέωση που είχε αναλάβει να δημοσιεύει στην Επίσημη Εφημερίδα τα μη κοινοποιηθέντα μέτρα ενισχύσεως μόλις λαμβάνει γνώση αυτών, η Επιτροπή δεν δημοσίευσε καμία προειδοποίηση πριν την προαναφερθείσα απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2000.

193 Η Επιτροπή, υποστηριζόμενη από την Comunidad autónoma de La Rioja, υποστηρίζει ότι το δεύτερο σκέλος του δευτέρου λόγου δεν είναι βάσιμο.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

194 Το άρθρο 1, στοιχείο β', περίπτωση ii, του κανονισμού 659/1999 προβλέπει ότι πρέπει να θεωρείται ως υφιστάμενη ενίσχυση «κάθε εγκεκριμένη ενίσχυση, δηλαδή τα καθεστώτα ενισχύσεων και οι ατομικές ενισχύσεις που έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή ή από το Συμβούλιο».

195 Πρέπει να υπομνησθεί ότι η διάταξη αυτή αφορά τα μέτρα ενισχύσεως που έχουν αποτελέσει το αντικείμενο αποφάσεως της Επιτροπής που βεβαιώνει τη συμφωνία τους προς την κοινή αγορά.

196 Μια τέτοια απόφαση είναι οπωσδήποτε ρητή. Πράγματι, η Επιτροπή πρέπει να αποφαίνεται επί της συμφωνίας προς την κοινή αγορά των οικείων μέτρων έναντι των προϋποθέσεων που θέτει το άρθρο 87 ΕΚ και, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 253 ΕΚ, να αιτιολογεί κάθε σχετική απόφαση.

197 Κατά τα λοιπά, όταν προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι ατομικά μέτρα ενισχύσεως λαμβάνονται κατ' εφαρμογήν ενός εγκεκριμένου προηγουμένως καθεστώτος, η Επιτροπή, πριν κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, πρέπει να προσδιορίσει αν τα μέτρα αυτά καλύπτονται ή δεν καλύπτονται από το οικείο καθεστώς ενισχύσεων και, όταν όντως καλύπτονται, αν πληρούν τις προϋποθέσεις που θέτει η εγκριτική απόφαση. Μόνο σε περίπτωση αρνητικού συμπεράσματος κατόπιν της εξετάσεως αυτής η Επιτροπή μπορεί να θεωρήσει τα επίμαχα μέτρα ως νέες ενισχύσεις. Αντιθέτως, σε περίπτωση θετικού συμπεράσματος, η Επιτροπή πρέπει να θεωρήσει τα μέτρα αυτά ως υφιστάμενες ενισχύσεις σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφοι 1 και 2, ΕΚ (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-47/91, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-4635, σκέψεις 24 έως 26, και της 10ης Μαΐου 2005, C-400/99, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-3657, σκέψη 57). Προκειμένου να μπορεί να προσδιοριστεί αν τα ατομικά μέτρα πληρούν ή όχι τις προϋποθέσεις που θέτει η απόφαση περί εγκρίσεως του οικείου καθεστώτος ενισχύσεων, η εν λόγω εγκριτική απόφαση πρέπει οπωσδήποτε να είναι ρητή.

198 Εν προκειμένω διαπιστώνεται ότι οι προσφεύγοντες δεν προσκομίζουν, προς στήριξη των ισχυρισμών τους, καμία απόφαση της Επιτροπής περί εγκρίσεως των επίμαχων φορολογικών μέτρων που να τα θεωρεί σύμφωνα προς την κοινή αγορά.

199 Το επιχείρημα των προσφευγόντων ότι η έγκριση απορρέει από το έγγραφο της Επιτροπής της 25ης Μαΐου 1994 δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Πράγματι, το έγγραφο της 25ης Μαΐου 1994 περιορίστηκε στο να καλέσει το Βασίλειο της Ισπανίας να υποβάλει τις παρατηρήσεις του επί της καταγγελίας του 1994, χωρίς να αποφανθεί επί της συμφωνίας των επίμαχων μέτρων προς την κοινή αγορά. Επομένως, το έγγραφο αυτό δεν μπορεί να αποτελεί απόφαση περί εγκρίσεως των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων.

200 Ομοίως, η μεταγενέστερη στάση της Επιτροπής δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ρητή εγκριτική απόφαση. Έτσι, δεν μπορούν να συνιστούν απόφαση περί εγκρίσεως των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση ii, του κανονισμού 659/1999 ούτε η έλλειψη αντιδράσεως της Επιτροπής μετά τις παρατηρήσεις του Βασιλείου της Ισπανίας της 30ής Σεπτεμβρίου 1994, ούτε το έγγραφο της 18ης Ιουλίου 1995 που απέστειλε η Επιτροπή στους καταγγέλλοντες, που δεν κάνει λόγο περί συμφωνίας προς την κοινή αγορά των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων (βλ. σκέψη 26 ανωτέρω).

201 Τέλος, οι προσφεύγοντες επικαλούνται το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν ανέφερε την εξέταση της καταγγελίας του 1994 ούτε με το από 3 Φεβρουαρίου 2000 έγγραφό της, με το οποίο ζήτησε από τις ισπανικές αρχές πληροφορίες σχετικές με την καταγγελία της 5ης Ιανουαρίου 2000 (βλ. σκέψη 32 ανωτέρω), ούτε με την απόφασή της περί κινήσεως επίσημης διαδικασίας έρευνας. Επικαλούνται επίσης την έλλειψη δημοσιεύσεως στην Επίσημη Εφημερίδα των επίμαχων μέτρων, αντιθέτως προς όσα είχε αναλάβει την υποχρέωση να πράττει η Επιτροπή με την ανακοίνωσή της του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων.

202 Εντούτοις, κανένα από τα στοιχεία αυτά δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι υφίσταται ρητή εγκριτική απόφαση της Επιτροπής, υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση ii, του κανονισμού 659/1999.

203 Επομένως, το δεύτερο σκέλος του δευτέρου λόγου, που στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση ii, του κανονισμού 659/1999, πρέπει επίσης να απορριφθεί ως αβάσιμο.

204 Κατά συνέπεια, ο δεύτερος λόγος, που αντλείται από το ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα πρέπει να θεωρηθούν ως υφιστάμενα καθεστώτα ενισχύσεων, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

2. Επί του τρίτου λόγου, που αντλείται από παράβαση των διαδικαστικών κανόνων που ισχύουν για τις υφιστάμενες ενισχύσεις

205 Οι προσφεύγοντες, υποστηριζόμενοι από την Comunidad autónoma del País Vasco, θεωρούν ότι, καθόσον τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής έπρεπε να θεωρηθούν ως υφιστάμενες ενισχύσεις, οι επίδικες τελικές αποφάσεις παραβιάζουν το άρθρο 88, παράγραφος 1, ΕΚ και τα άρθρα 17 έως 19 του κανονισμού 659/1999, διότι ελήφθησαν κατόπιν διαδικασίας αφορώσας νέες ενισχύσεις.

206 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, επειδή δεν μπορεί να γίνει δεκτό εν προκειμένω ότι επρόκειτο για υφιστάμενες ενισχύσεις (βλ. σκέψη 204 ανωτέρω), ορθώς η Επιτροπή θεώρησε τα επίμαχα καθεστώτα ενισχύσεων ως νέες ενισχύσεις. Ενεργώντας με τον τρόπο αυτόν δεν παρέβη τους διαδικαστικούς κανόνες που επικαλούνται οι προσφεύγοντες.

207 Επομένως, ο τρίτος λόγος, που αντλείται από παράβαση των διαδικαστικών κανόνων, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

3. Επί του τετάρτου λόγου, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

208 Ο προσφεύγοντες παρατηρούν ότι, κατά τις ενδείξεις της Επιτροπής στις επίδικες τελικές αποφάσεις, τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής δεν έχουν «τον χαρακτήρα επενδυτικής ενισχύσεως ή ενισχύσεως προς δημιουργία θέσεων εργασίας [διότι] οι επίμαχες ενισχύσεις δεν έχουν ως βάση υπολογισμού το ποσό της επενδύσεως, ούτε τον αριθμό των θέσεων εργασίας ή το σχετικό μισθολογικό κόστος, αλλά τη φορολογητέα ύλη».

209 Οι προσφεύγοντες αμφισβητούν την ανάγκη υπάρξεως μιας τέτοιας σχέσεως και αμφισβητούν ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα αποτελούν λειτουργικές ενισχύσεις απλώς και μόνο λόγω του γεγονότος ότι μειώνεται ο φόρος επί των κερδών των δικαιούχων επιχειρήσεων. Η ύπαρξη μιας τέτοιας μειώσεως δεν αποτελεί επαρκή λόγο για να αποκλειστεί ότι τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής έχουν τον χαρακτήρα επενδυτικής ενισχύσεως ή ενισχύσεως προς δημιουργία θέσεων εργασίας.

210 Κατά τους προσφεύγοντες, η Επιτροπή δέχθηκε, με τις επίδικες τελικές αποφάσεις, ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα ενθαρρύνουν τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων. Επιπλέον, η προαναφερθείσα απαίτηση, κατά την οποία τα καθεστώτα ενισχύσεων δεν μπορούν να θεωρηθούν επενδυτικές ενισχύσεις παρά μόνον αν εκφράζονται σε ποσοστό της επενδύσεως, δεν περιλαμβανόταν αυτούσια στην ανακοίνωση του 1978 για τα καθεστώτα ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα. Το ότι το ποσό της ενισχύσεως εκφράζεται ως ποσοστό της επενδύσεως χρησιμεύει μόνο για να προσδιορίσει αν η οικεία ενίσχυση ικανοποιεί την προϋπόθεση περί ανωτάτου επιτρεπομένου ορίου ενισχύσεων στην περιοχή. Όμως, η Επιτροπή όφειλε να αναφερθεί στην εν λόγω ανακοίνωση διότι αυτή προσδιόριζε τη θέση της κατά τον χρόνο της θεσπίσεως των επίμαχων καθεστώτων φοροαπαλλαγής. Δεν μπορούσε να στηριχθεί στις κατευθυντήριες γραμμές του 1998 παρά μόνον προσβάλλοντας την αρχή της ασφαλείας δικαίου. Η Comunidad autónoma del País Vasco συμμερίζεται την άποψη αυτή.

211 Εν πάση περιπτώσει, οι προσφεύγοντες διατείνονται ότι τα επίμαχα καθεστώτα φοροαπαλλαγής αποτελούσαν ενισχύσεις προς δημιουργία θέσεων εργασίας. Η χορήγηση της φοροαπαλλαγής εξηρτάτο από τη δημιουργία δέκα τουλάχιστον θέσεων

εργασίας και από τη διατήρηση, κατά μέσον όρο, αυτού του αριθμού θέσεων εργασίας κατά τη διάρκεια δέκα ετών. Επιπλέον, το γεγονός ότι τα επίμαχα καθεστώτα ενισχύσεων δεν εκφράζονται σε ποσοστό του μισθολογικού κόστους δεν έχει σημασία, στην προαναφερθείσα ανακοίνωση, παρά μόνον προκειμένου να υπολογισθεί αν οι ενισχύσεις αυτές πληρούν τους όρους εγκρίσεως.

212 Η Επιτροπή, υποστηριζόμενη από την Comunidad autónoma de La Rioja, ζητεί την απόρριψη του τετάρτου λόγου.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

213 Πρώτον, οι προσφεύγοντες επικαλούνται παραβίαση της αρχής της ασφαλείας δικαίου, με την αιτιολογία ότι η Επιτροπή εφάρμοσε τις κατευθυντήριες γραμμές του 1998 που είναι μεταγενέστερες από τις επίμαχες φορολογικές διατάξεις του 1993.

214 Πρέπει να υπομνησθεί, καταρχάς, ότι η Επιτροπή δεσμεύεται από τα ρυθμιστικά πλαίσια που θεσπίζει και τις ανακοινώσεις που εκδίδει στον τομέα του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων στον βαθμό που αυτά δεν παρεκκλίνουν από τους κανόνες της Συνθήκης (απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Σεπτεμβρίου 2002, C-351/98, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8031, σκέψη 53).

215 Στη συνέχεια, πρέπει να σημειωθεί ότι οι κατευθυντήριες γραμμές του 1998 προβλέπουν, στο σημείο 6.1, ότι «η Επιτροπή θα αξιολογεί το συμβιβάσιμο των περιφερειακών ενισχύσεων με την κοινή αφορά βάσει των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών τη στιγμή που αυτές θα εγκριθούν». Επομένως, από τις κατευθυντήριες γραμμές του 1998 προκύπτει σαφώς ότι αυτές έχουν εφαρμογή από της εκδόσεώς τους, περιλαμβανομένων των καταστάσεων που δημιουργήθηκαν πριν από την έναρξη της ισχύος τους. Επομένως, η εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών του 1998 εν προκειμένω δεν μπορούσε να συνιστά παραβίαση της αρχής της ασφαλείας δικαίου.

216 Ασφαλώς, το σημείο 6.1 προβλέπει μιαν επιφύλαξη, κατά την οποία «τα σχέδια ενισχύσεων που κοινοποιήθηκαν πριν την ανακοίνωση αυτών των κατευθυντήριων γραμμών στα κράτη μέλη και για τα οποία η Επιτροπή δεν έχει ακόμη εκδόσει οριστική απόφαση θα αξιολογηθούν βάσει των κριτηρίων που ίσχυαν την εποχή της κοινοποίησης».

217 Εντούτοις, δεν αμφισβητείται ότι τα επίμαχα καθεστώτα τέθηκαν σε εφαρμογή χωρίς να έχουν κοινοποιηθεί.

218 Επομένως, τα εν λόγω καθεστώτα ενισχύσεων δεν μπορούν να εξομοιωθούν προς «σχέδια ενισχύσεων που κοινοποιήθηκαν πριν την ανακοίνωση αυτών [των κατευθυντήριων γραμμών του 1998]» υπό την έννοια της εν λόγω επιφυλάξεως, η οποία, συνεπώς, δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω.

219 Επιπλέον και εν πάση περιπτώσει, πρέπει να υπομνησθεί ότι, ακόμα και αν υποτεθεί ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι ενδέχεται να προκύπτει κάποια παρατυπία από την εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών του 1998, η σχετική παρατυπία δεν θα συνεπαγόταν το παράνομο των επίδικων τελικών αποφάσεων και, επομένως, την ακύρωσή τους, παρά μόνον αν αυτή ήταν ικανή να έχει συνέπειες επί του περιεχομένου τους. Πράγματι, αν αποδεικνυόταν ότι, σε περίπτωση που δεν υφίστατο η ως άνω παρατυπία, η Επιτροπή θα κατέληγε στο ίδιο αποτέλεσμα, καθόσον, εν πάση περιπτώσει, η επίμαχη πλημμέλεια δεν θα ήταν ικανή να επηρεάσει το περιεχόμενο των προσβαλλομένων αποφάσεων, δεν θα υπήρχε λόγος να ακυρωθούν οι αποφάσεις αυτές (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Σεπτεμβρίου 2007, T-25/04, González y Díez κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. II-3121, σκέψη 74 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

220 Εν προκειμένω, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν, αφενός, ότι ο ορισμός της επενδυτικής ενισχύσεως όπως προβλέπεται στις κατευθυντήριες γραμμές του 1998 και όπως τον εφάρμοσε η Επιτροπή με τις επίδικες τελικές αποφάσεις δεν προβλεπόταν στην ανακοίνωση του 1978 για τα καθεστώτα ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα και, αφετέρου, ότι κακώς η Επιτροπή αρνήθηκε να θεωρήσει τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής ως ενισχύσεις προς δημιουργία θέσεων εργασίας.

221 Ωστόσο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι προσφεύγοντες δεν προσκόμισαν κανένα στοιχείο από το οποίο να μπορεί να συναχθεί ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα πληρούσαν τις προϋποθέσεις της ανακοινώσεως του 1978 για τα καθεστώτα ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα (βλ. σκέψη 10 ανωτέρω) και ότι η εφαρμογή αυτής θα οδηγούσε σε διαφορετικό χαρακτηρισμό των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων. Ειδικότερα, τόσο από τις κατευθυντήριες γραμμές του 1998 όσο και από την ανακοίνωση του 1978 για τα καθεστώτα ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα προκύπτει ότι οι λειτουργικές ενισχύσεις καταρχήν δεν μπορούν να κηρύσσονται σύμφωνες προς την κοινή αγορά, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΕΚ, καθόσον από την ίδια τη φύση τους δημιουργούν κίνδυνο αλλοιώσεως των όρων του εμπορίου σε βάρος του κοινού συμφέροντος. Επιπλέον, η ανακοίνωση του 1978 για τα καθεστώτα ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα δεν παρέχει ορισμό των εννοιών της λειτουργικής ενισχύσεως, της επενδυτικής ενισχύσεως ή της ενισχύσεως προς δημιουργία θέσεων εργασίας που να αντιβαίνει προς τις ερμηνείες που ακολουθεί εν προκειμένω η Επιτροπή. Αντιθέτως, προσδιορίζει ανώτατα όρια διαφόρων ειδών ενισχύσεων, σε ποσοστό επί της αρχικής επενδύσεως και σε ευρωπαϊκές λογιστικές μονάδες ανά θέση εργασίας που δημιουργείται με την αρχική επένδυση (βλ. σκέψη 10 ανωτέρω), στοιχεία τα οποία δεν αποδείχθηκε ότι ελήφθησαν υπόψη στο πλαίσιο των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων.

222 Επομένως, ακόμα και αν υποτεθεί ότι μπορεί να θεωρηθεί εσφαλμένη η εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών του 1998 αντί της ανακοινώσεως του 1978 για τα καθεστώτα ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα, εν πάση περιπτώσει, από αυτό δεν προκύπτει καμία συνέπεια επί του περιεχομένου των επίδικων τελικών αποφάσεων συνεπαγόμενη το παράνομο των αποφάσεων αυτών.

223 Δεύτερον, όσον αφορά τα επιχειρήματα των προσφευγόντων προς αμφισβήτηση της εκτιμήσεως της Επιτροπής έναντι του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΕΚ, το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής της διατάξεως αυτής, η Επιτροπή διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως, η άσκηση της οποίας προϋποθέτει σύνθετες εκτιμήσεις οικονομικής και κοινωνικής φύσεως, οι οποίες πρέπει να πραγματοποιούνται εντός κοινοτικού πλαισίου (απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Φεβρουαρίου 1987, 310/85, Deufil κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 901, σκέψη 18). Ο δικαστικός έλεγχος της ασκήσεως της εν λόγω εξουσίας εκτιμήσεως περιορίζεται στον έλεγχο της τηρήσεως των σχετικών διαδικαστικών κανόνων και των κανόνων περί αιτιολογίας, καθώς και στον έλεγχο της ουσιαστικής ακρίβειας των πραγματικών περιστατικών που ελήφθησαν υπόψη και της απουσίας πλάνης περί το δίκαιο, πρόδηλης πλάνης κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών ή καταχρήσεως εξουσίας (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 29ης Φεβρουαρίου 1996, C-56/93, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-723, σκέψη 11, και της 29ης Απριλίου 2004, C-372/97, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. I-3679, σκέψη 83 απόφαση Demesa, σκέψη 68 ανωτέρω, σκέψη 273).

224 Εν προκειμένω, με τις επίδικες τελικές αποφάσεις η Επιτροπή θεώρησε ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα, που προβλέπουν απαλλαγή από τον φόρο εταιριών, απαλλάσσουν μερικώς τις δικαιούχες επιχειρήσεις από τον φόρο επί των κερδών και έχουν τον χαρακτήρα λειτουργικής ενισχύσεως.

225 Πρέπει να θεωρηθεί ότι, ενεργώντας με τον τρόπο αυτόν, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως.

226 Πράγματι, οι λειτουργικές ενισχύσεις αποσκοπούν στο να απαλλάξουν μια επιχείρηση από έξοδα που αυτή θα έπρεπε κανονικά να επωμιστεί στο πλαίσιο της τρέχουσας διαχείρισής της ή των συνήθων δραστηριοτήτων της (απόφαση του Δικαστηρίου της 19ης Σεπτεμβρίου 2000, C-156/98, Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-6857, σκέψη 30 αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουνίου 1995, T-459/93, Siemens κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1675, σκέψη 48, και της 27ης Νοεμβρίου 2003, T-190/00, Regione Siciliana κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-5015, σκέψη 130). Επίσης από τις κατευθυντήριες γραμμές του 1998 προκύπτει ότι οι λειτουργικές ενισχύσεις προορίζονται να μειώσουν τις τρέχουσες δαπάνες μιας επιχειρήσεως (βλ. σκέψη 14 ανωτέρω).

227 Όμως, τούτο ακριβώς συμβαίνει με τις επίμαχες φοροαπαλλαγές. Συναφώς, από το άρθρο 14 των Normas Forales αριθ. 18/1993, αριθ. 5/1993 και αριθ. 11/1993, που προβλέπουν τις επίμαχες απαλλαγές από τον φόρο εταιριών, προκύπτει ότι οι υποχρεώσεις πραγματοποιήσεως ενός ελαχίστου ορίου επενδύσεως και δημιουργίας τουλάχιστον ενός ορισμένου αριθμού θέσεων εργασίας αποτελούν απλώς όρους προσβάσεως στο καθεστώς παροχής ενισχύσεων, που είναι αναγκαίοι για να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να τύχουν φοροαπαλλαγής (βλ. σκέψη 18 ανωτέρω). Όταν ικανοποιούνται οι όροι αυτοί, το ποσό της ενισχύσεως εξαρτάται από τη θετική φορολογική βάση που αντιστοιχεί στα αποτελέσματα χρήσεως και όχι από το ποσό της επενδύσεως. Έτσι, παρά τους εν λόγω όρους σχετικά με το ελάχιστο όριο επενδύσεως και τη δημιουργία τουλάχιστον ενός ορισμένου αριθμού θέσεων εργασίας, οι φοροαπαλλαγές υπολογίζονται βάσει των κερδών που πραγματοποιούν οι εταιρίες και όχι σε συνάρτηση με το ύψος των επενδύσεων ή τον αριθμό θέσεων εργασίας που δημιουργούνται. Συνεπώς, δεν συνδέονται με τις επενδύσεις υπό την έννοια των κατευθυντήριων γραμμών του 1998 (βλ. σκέψη 15 ανωτέρω).

228 Επομένως, ορθώς η Επιτροπή θεώρησε ότι οι επίμαχες φοροαπαλλαγές, που απαλλάσσουν τις δικαιούχες επιχειρήσεις από βάρη τα οποία αυτές καταρχήν θα έπρεπε να επωμιστούν, είναι λειτουργικές ενισχύσεις και δεν είχαν τον χαρακτήρα επενδυτικής ενισχύσεως ή ενισχύσεως προς δημιουργία θέσεων εργασίας.

229 Συναφώς, οι προσφεύγοντες δεν προσκομίζουν κανένα στοιχείο ικανό να αποδείξει κάποιο πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως της Επιτροπής, η ερμηνεία της οποίας είναι σύμφωνη προς το άρθρο 87 ΕΚ και προς τον σκοπό της εξασφαλίσεως ανόθευτου ανταγωνισμού που επιδιώκει η διάταξη αυτή.

230 Επομένως, ο τέταρτος λόγος, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ΕΚ, πρέπει να απορριφθεί.

4. Επί του πέμπτου λόγου, που αντλείται από διαδικαστική πλημμέλεια, από παραβίαση των αρχών της ασφαλείας δικαίου, της χρηστής διοικήσεως, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ίσης μεταχειρίσεως

231 Οι προσφεύγοντες και οι υπέρ αυτών παρεμβαίνοντες διάδικοι ζητούν, επικουρικώς, την ακύρωση της υποχρεώσεως αναζητήσεως των ενισχύσεων, που περιλαμβάνει το άρθρο 3 των επίδικων τελικών αποφάσεων. Προς στήριξη του αιτήματος αυτού επικαλούνται, καταρχάς, μια διαδικαστική πλημμέλεια. Προβάλλουν, στη συνέχεια, παραβίαση της αρχής της ασφαλείας δικαίου και της αρχής της χρηστής διοικήσεως, παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

α) Επί της αιτιάσεως που αντλείται από διαδικαστική πλημμέλεια

Επιχειρήματα των διαδίκων

232 Οι προσφεύγοντες βάλλουν κατά του ότι η Επιτροπή απέρριψε τις παρατηρήσεις του Βασιλείου της Ισπανίας που κατατέθηκαν στο πλαίσιο της επίσημης διαδικασίας έρευνας. Εκθέτουν ότι, με έγγραφο της 17ης Σεπτεμβρίου 2001, που κατατέθηκε σε απάντηση στις παρατηρήσεις τρίτων, το Βασίλειο της Ισπανίας προέβαλε ένα επιχείρημα στηριζόμενο στην προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, για να αμφισβητήσει τη δυνατότητα αναζητήσεως των καταβληθεισών ενισχύσεων. Κατά τους προσφεύγοντες, κακώς η Επιτροπή θεώρησε ότι οι παρατηρήσεις αυτές υποβλήθηκαν εκπροθέσμως. Η στάση αυτή της Επιτροπής μπορεί να συνεπάγεται, κατ' αυτούς, προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας του κράτους μέλους. Προσθέτουν ότι η εν λόγω συμπεριφορά δεν εμποδίζει το Πρωτοδικείο να ασκήσει τον έλεγχό του.

233 Η Επιτροπή αμφισβητεί την επιχειρηματολογία αυτή.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

234 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999 προβλέπει ότι, με την απόφαση για την κίνηση επίσημης διαδικασίας έρευνας, η Επιτροπή καλεί το οικείο κράτος μέλος και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη να υποβάλουν παρατηρήσεις εντός ορισμένης προθεσμίας, η οποία συνήθως δεν υπερβαίνει τον ένα μήνα και την οποία η Επιτροπή μπορεί να παρατείνει. Το άρθρο 6, παράγραφος 2, του κανονισμού 659/1999 προβλέπει ότι οι παρατηρήσεις που λαμβάνονται διαβιβάζονται στο οικείο κράτος μέλος, το οποίο μπορεί να απαντήσει στα σχόλια που υποβάλλονται εντός ορισμένης προθεσμίας η οποία δεν υπερβαίνει συνήθως τον ένα μήνα και την οποία η Επιτροπή μπορεί να παρατείνει (βλ. σκέψη 6 ανωτέρω).

235 Εν προκειμένω, πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999, στην απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας της 28ης Νοεμβρίου 2000, οι ισπανικές αρχές κλήθηκαν να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, πράγμα το οποίο έπραξαν στις 5 Φεβρουαρίου 2001. Κατόπιν, με έγγραφο της 17ης Σεπτεμβρίου 2001, απάντησαν στις παρατηρήσεις τρίτων και διατύπωσαν παρατηρήσεις σχετικές με το επιχείρημα που αντλείται από δικαιολογημένη εμπιστοσύνη, σε ένα κεφάλαιο με τίτλο «Συμπληρωματικές παρατηρήσεις: η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη εμποδίζει τη λήψη αποφάσεως περί αναζητήσεως των ενισχύσεων».

236 Με τις προσβαλλόμενες αποφάσεις η Επιτροπή θεώρησε ότι οι εν λόγω συμπληρωματικές παρατηρήσεις, οι οποίες ακριβώς συμπλήρωσαν εκείνες που είχαν υποβληθεί με έγγραφα της 5ης Φεβρουαρίου 2001, δεν έπρεπε να ληφθούν υπόψη, καθόσον περιήλθαν στην Επιτροπή μετά τη λήξη της προθεσμίας ενός μηνός που προβλέπει το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999.

237 Οι προσφεύγοντες φρονούν ότι, ενεργώντας με τον τρόπο αυτόν, η Επιτροπή προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνας του ενδιαφερομένου κράτους μέλους.

238 Πρώτον, πρέπει να υπομνησθεί ότι προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας συνιστά, ως εκ της φύσεώς της, μια υποκειμενικώς εκτιμώμενη παρέκκλιση από τη νομιμότητα (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουλίου 2004, Τ-67/00, Τ-68/00, Τ-71/00 και Τ-78/00, JFE Engineering κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-2501, σκέψη 425 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), την οποία πρέπει επομένως να επικαλείται το ίδιο το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουλίου 2004, Τ-198/01, Technische Glaswerke Ilmenau κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-2717, σκέψη 203).

239 Επομένως, οι προσφεύγοντες εν προκειμένω δεν μπορούν να προβάλλουν παραδεκτώς αιτίαση στηριζόμενη σε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας του ενδιαφερομένου κράτους μέλους, εν προκειμένω του Βασιλείου της Ισπανίας.

240 Δεύτερον, ακόμα και αν υποτεθεί ότι οι προσφεύγοντες μπορούν παραδεκτώς να προβάλλουν μια τέτοια αιτίαση, το Πρωτοδικείο δεν μπορεί να τη δεχθεί.

241 Κατά πάγια νομολογία, η αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας απαιτεί να παρέχεται στο οικείο κράτος μέλος η δυνατότητα να καθιστά λυσιτελώς γνωστή την άποψή του επί των παρατηρήσεων που υποβάλλουν τρίτοι ενδιαφερόμενοι, σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφος 2, και επί των οποίων η Επιτροπή σκοπεύει να στηρίξει την απόφασή της, εφόσον δε δεν δόθηκε στο κράτος μέλος η δυνατότητα να σχολιάσει τέτοιες παρατηρήσεις, η Επιτροπή δεν μπορεί να τις λάβει υπόψη στην απόφασή της κατά του κράτους αυτού. Εντούτοις, για να συνεπάγεται μια τέτοια προσβολή των δικαιωμάτων υπερασπίσεως ακυρότητα, πρέπει η διαδικασία να μπορούσε να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα αν δεν υφίστατο η πλημμέλεια αυτή (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 11ης Νοεμβρίου 1987, 259/85, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 4393, σκέψεις 12 και 13, και της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-301/87, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-307, σκέψεις 29 έως 31).

242 Εν προκειμένω, οι προσφεύγοντες προσάπτουν ακριβώς στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη τις παρατηρήσεις του Βασιλείου της Ισπανίας οι οποίες περιλαμβάνονταν στο από 17 Σεπτεμβρίου 2001 έγγραφό του που περιείχε την απάντηση στο αίτημα ενός τρίτου ενδιαφερομένου περί αναζητήσεως των αχρεωστήτως καταβληθεισών ενισχύσεων, ήτοι της Unión General de Trabajadores de La Rioja [ενώσεως εργαζομένων της περιφέρειας La Rioja].

243 Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί ότι οι προσβαλλόμενες αποφάσεις δεν στηρίζονται στο ως άνω αίτημα.

244 Η διαταγή αναζητήσεως των ενισχύσεων που περιλαμβάνεται στο άρθρο 3 καθεμιάς των προσβαλλομένων αποφάσεων αποτελεί λογική, αναγκαία και αποκλειστική συνέπεια της προηγουμένης αποδείξεως εκ μέρους της Επιτροπής του παράνομου και του ασυμβίβαστου προς την κοινή αγορά χαρακτήρα των επίμαχων ενισχύσεων.

245 Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι οι προσφεύγοντες περιορίζονται στην επίκληση μιας διαδικαστικής πλημμέλειας χωρίς καν να ισχυρίζονται ή, κατά μείζονα λόγο, να αποδεικνύουν ότι, αν δεν υφίστατο η πλημμέλεια αυτή, η διαδικασία θα μπορούσε να έχει διαφορετική έκβαση.

246 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι η αιτίαση που αντλείται από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας του ενδιαφερομένου κράτους μέλους πρέπει να απορριφθεί.

β) Επί της αιτιάσεως που στηρίζεται σε παραβίαση των αρχών της ασφαλείας δικαίου και της χρηστής διοικήσεως, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ίσης μεταχειρίσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

247 Οι προσφεύγοντες και οι υπέρ αυτών παρεμβαίνοντες διάδικοι φρονούν ότι η Επιτροπή δημιούργησε, έναντι των ιδίων και έναντι των δικαιούχων, βάσιμες προσδοκίες όσον αφορά το ότι τα επίμαχα φορολογικά μέτρα ήταν «νόμιμα κατά το κοινοτικό δίκαιο» και ότι δεν θα εζητείτο η επιστροφή τους.

248 Εκθέτουν ειδικότερα ότι, ακόμα και αν αποδεικνύεται η ύπαρξη μιας μη κοινοποιηθείσας ενισχύσεως, οι δικαιούχοι της μπορούν να επικαλεστούν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όταν συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις. Η Confebask φρονεί επιπλέον ότι η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των επιχειρηματιών έναντι της «νομιμότητας» των γενικών κανόνων περί παροχής φορολογικών ελαφρύνσεων πρέπει να γίνεται δεκτή πιο εύκολα σε σχέση με τις περιπτώσεις όπου η ενίσχυση προκύπτει από ατομική πράξη.

249 Συναφώς, πρώτον, διατείνονται ότι το έγγραφο της Επιτροπής της 25ης Μαΐου 1994 και η συνακόλουθη στάση της τους έπεισε για τη συμφωνία των επίμαχων καθεστώτων προς το κοινοτικό δίκαιο.

250 Πράγματι, η Επιτροπή προειδοποίησε, με το εν λόγω έγγραφο, ότι θα μπορούσε να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ αν δεν ελάμβανε ικανοποιητική απάντηση στο αίτημά της περί παροχής πληροφοριών. Όμως, οι προσφεύγοντες υπογραμμίζουν ότι η Επιτροπή δεν κίνησε τη διαδικασία αυτή όταν έλαβε την απάντηση των βασκικών αρχών. Επιπλέον, μόνη η Comunidad autónoma de La Rioja παρέστη στις συσκέψεις με «τις ισπανικές αρχές», περί των οποίων κάνει λόγο η Επιτροπή στο από 18 Ιουλίου 1995 έγγραφό της. Οι εθνικές και οι βασκικές αρχές δεν είχαν μετάσχει σ' αυτές. Κατά συνέπεια, παραλείποντας να λάβει μέτρα αποδεικνύοντα ότι συνέχιζε να εξετάζει τα καθεστώτα φοροαπαλλαγής και κινώντας την επίσημη διαδικασία έρευνας μόλις στις 28 Νοεμβρίου 2000, η Επιτροπή δημιούργησε στο μεταξύ την εντύπωση ότι η απάντηση των βασκικών αρχών, που γνωστοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 1994, ήταν ικανοποιητική και ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα δεν αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις ή συνιστούσαν, ενδεχομένως, ενισχύσεις σύμφωνες προς την κοινή αγορά.

251 Οι προσφεύγοντες και η Comunidad autónoma del País Vasco σημειώνουν, ειδικότερα, ότι η Επιτροπή είχε την υποχρέωση να αποφανθεί εντός ευλόγου χρόνου. Το Δικαστήριο έκρινε με την απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 1987, 223/85, RSV κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 4617), ότι ήταν απαράδεκτο ένα διάστημα 26 μηνών για τη λήψη αποφάσεως στο πλαίσιο επίσημης διαδικασίας έρευνας και ότι, κατ' εφαρμογήν της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, καθίστατο αδύνατη η αναζήτηση των καταβληθεισών ενισχύσεων. Η πρακτική της Επιτροπής ακολουθεί κατά τα λοιπά τη νομολογία αυτή, οι δε προσφεύγοντες επικαλούνται επίσης παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως συναφώς. Επιπλέον, η Επιτροπή είχε επίσης την υποχρέωση να ενεργεί με κάθε επιμέλεια στο πλαίσιο των προκαταρκτικών ερευνών. Η υποχρέωση αυτή καθίσταται επιτακτικότερη καθόσον οι αποφάσεις περί κινήσεως των διαδικασιών έρευνας δεν προσέκρουαν σε σοβαρές δυσχέρειες, διότι δεν περιελάμβαναν παρά προσωρινές εκτιμήσεις. Τέλος, το γεγονός ότι μια ενίσχυση δεν έχει κοινοποιηθεί δεν απαλλάσσει την Επιτροπή από την υποχρέωση να κινεί αμελλητί την επίσημη διαδικασία έρευνας. Το να μπορεί η Επιτροπή να καθυστερεί επ' άπειρον την άσκηση των εξουσιών της, ακόμα και σε τέτοιες περιπτώσεις, αντιβαίνει προς την επιταγή της ασφαλείας δικαίου.

252 Όμως, εν προκειμένω, η απόφαση της Επιτροπής να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας ελήφθη 79 μήνες μετά την καταχώριση, στις 28 Απριλίου 1994, της καταγγελίας του 1994 στο πρωτόκολλο της Επιτροπής. Μια τέτοιας διάρκειας προκαταρκτική εξέταση είναι παράλογη. Λαμβανομένου υπόψη του χρονικού αυτού διαστήματος, εν προκειμένω, η αναζήτηση των ενισχύσεων αντιβαίνει επίσης προς την αρχή της χρηστής διοικήσεως.

253 Επιπλέον, εν προκειμένω, από το έγγραφο της 25ης Μαΐου 1994 προκύπτει ότι η Επιτροπή διέθετε όλα τα αναγκαία για την απόφασή της στοιχεία ήδη από την καταγγελία του 1994, στις 28 Απριλίου 1994. Επιπλέον, η Επιτροπή δεν ζήτησε καμία συγκεκριμένη πληροφορία από τις ισπανικές αρχές με το από 19 Ιανουαρίου 1996 έγγραφό της, ενώ οι προσφεύγοντες προσκομίζουν ένα ανυπόγραφο έγγραφο φέρον το έμβλημα της Βασκικής Κυβερνήσεως, με ημερομηνία 5 Φεβρουαρίου 1996, ως προς το οποίο υποστηρίζουν ότι αποτελεί την απάντηση στο έγγραφο της Επιτροπής της 19ης Ιανουαρίου 1996. Το έγγραφο αυτό υπογραμμίζει τον γενικό χαρακτήρα των επίμαχων μέτρων και εκθέτει ότι εκείνοι στους οποίους απευθύνονται τα μέτρα αυτά είναι στο σύνολό τους επιχειρήσεις τις οποίες ενδέχεται να αφορούν οι Normas Forales. Επιπλέον, η απόφαση της Επιτροπής να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας δεν αναφέρει καμία καθυστέρηση για την οποία ευθύνονται οι ισπανικές αρχές στο πλαίσιο της ανακοινώσεως των ζητούμενων σ' εκείνο το στάδιο πληροφοριών. Εξάλλου, η Επιτροπή δεν μπορεί βασίμως να καλύπτεται πίσω από την ανάγκη να εξετάσει κατά προτεραιότητα άλλα φορολογικά καθεστώτα, καθόσον η νομολογία δεν θεωρεί βάσιμους λόγους στηριζόμενους απλώς στη διευκόλυνση της λειτουργίας των διοικητικών υπηρεσιών. Τέλος, η Επιτροπή δέχθηκε, με τις επίδικες τελικές αποφάσεις, ότι δεν ήταν αναγκαίο να εξετάσει τις «πραγματικές επιπτώσεις» των φορολογικών καθεστώτων στο πλαίσιο της εξετάσεως ενός γενικού καθεστώτος ενισχύσεων.

254 Δεύτερον, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή δεν δημοσίευσε προειδοποίηση στην Επίσημη Εφημερίδα, παρά την ανακοίνωσή της του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων η οποία εκθέτει ότι η ίδια θα ενεργούσε με τον τρόπο αυτόν μόλις θα ελάμβανε γνώση περί της χορηγήσεως παράνομων ενισχύσεων.

255 Τρίτον, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι από την πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής προκύπτει ότι, περιλαμβανομένων των περιπτώσεων μη κοινοποιηθεισών ενισχύσεων, όταν η διάρκεια της προκαταρκτικής εξετάσεως υπερβαίνει τα εύλογα όρια, η Επιτροπή δεν επιβάλλει την αναζήτηση των ενισχύσεων. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται ιδίως ορισμένες ατομικές αποφάσεις της Επιτροπής [αποφάσεις 92/329/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 25ης Ιουλίου 1990, σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η Ιταλική Κυβέρνηση σε βιομηχανία οπτικών προϊόντων (Industrie Ottiche Riunite — IOR) (ΕΕ 1992, L 183, σ. 30), και 2002/15/ΕΚ της Επιτροπής, της 8ης Μαΐου

2001, σχετικά με τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων εκ μέρους της Γαλλίας υπέρ της εταιρίας «Bretagne Angleterre Irlande» («BAI» ή «Brittany Ferries») (ΕΕ 2002, L 12, σ. 33)], και αποφάσεις της Επιτροπής σχετικά με τα λεγόμενα συντονιστικά κέντρα [ιδίως αποφάσεις 2003/81/ΕΚ της Επιτροπής, της 22ας Αυγούστου 2002, σχετικά με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που εφαρμόζει η Ισπανία στα «συντονιστικά κέντρα της Βισκαϊκής» (ΕΕ 2003, L 31, σ. 26) 2 003/512/ΕΚ της Επιτροπής, της 5ης Σεπτεμβρίου 2002, σχετικά με το καθεστώς ενισχύσεων της Γερμανίας υπέρ των κέντρων ελέγχου και συντονισμού (ΕΕ 2003, L 177, σ. 17) 2003/438/ΕΚ της Επιτροπής, της 16ης Οκτωβρίου 2002, για το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων C 50/2001 (ex NN 47/2000) — Εταιρίες χρηματοδότησης — που εφάρμοσε το Λουξεμβούργο (ΕΕ 2003, L 153, σ. 40) 2004/76/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Μαΐου 2003, σχετικά με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που προτίθεται να εφαρμόσει η Γαλλία υπέρ των κεντρικών γραφείων και των κέντρων υλικοτεχνικής στήριξης (ΕΕ 2004, L 23, σ. 1) 2004/77/ΕΚ της Επιτροπής, της 24ης Ιουνίου 2003, όσον αφορά το καθεστώς ενισχύσεων που εφαρμόζεται από το Βέλγιο με τη μορφή φορολογικού καθεστώτος ruling που εφαρμόζεται στις αμερικανικές εταιρίες πωλήσεων (ΕΕ 2004, L 23, σ. 14)]. Επικαλούνται επίσης την απόφαση 2001/168/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 31ης Οκτωβρίου 2000, σχετικά με την ισπανική νομοθεσία για τον φόρο εταιριών (ΕΕ 2001, L 60, σ. 57). Διατείνονται, επομένως, ότι υφίσταται παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως εν προκειμένω.

256 Τέλος, κατά την Confebask, η Επιτροπή μετέβαλε την εκ μέρους της εκτίμηση των φορολογικών καθεστώτων των κρατών μελών εκδίδοντας την ανακοίνωση του 1998 περί ενισχύσεων φορολογικού χαρακτήρα. Επ' αυτού, από την πρώτη ετήσια έκθεση περί της εφαρμογής της ανακοινώσεως αυτής [COM (1998) 595 τελικό] προκύπτει ότι η Επιτροπή είχε ως σκοπό να «διευκρινίσει την εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων που συνδέονταν με την άμεση φορολογία των επιχειρήσεων». Η Confebask υπογραμμίζει επίσης ότι η απόρριψη του λόγου που αντλείται από παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης με την απόφαση Demesa και Territorio Histórico de Álava κατά Επιτροπής, σκέψη 70 ανωτέρω, δεν εμποδίζει την ακύρωση της υποχρεώσεως αναζητήσεως των καταβληθεισών ενισχύσεων εν προκειμένω.

257 Η Επιτροπή, υποστηριζόμενη από την Comunidad autónoma de La Rioja, ζητεί την απόρριψη της αιτιάσεως αυτής.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

— Επί της αιτιάσεως που στηρίζεται σε παραβίαση των αρχών της ασφαλείας δικαίου και της χρηστής διοικήσεως, λόγω της διάρκειας της προκαταρκτικής εξετάσεως

258 Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι, κινώντας την επίσημη διαδικασία έρευνας μόλις στις 28 Νοεμβρίου 2000, ήτοι 79 μήνες μετά την καταχώριση της καταγγελίας του 1994, η Επιτροπή υπερέβη τα εύλογα όρια της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως και, επομένως, παραβίασε τις αρχές της ασφαλείας δικαίου και της χρηστής διοικήσεως.

259 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, κατά την περίοδο υποβολής της καταγγελίας του 1994 και μέχρι την έκδοση του κανονισμού 659/1999, δεν ίσχυαν συγκεκριμένες προθεσμίες για την Επιτροπή. Η Επιτροπή όφειλε πάντως να προσπαθεί να μην καθυστερεί επ' αόριστον την άσκηση των αρμοδιοτήτων της προκειμένου να σεβαστεί τη θεμελιώδη απαίτηση της ασφαλείας δικαίου (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 24ης Σεπτεμβρίου 2002, C-74/00 P και C-75/00 P, Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-7869, σκέψη 140, και της 23ης Φεβρουαρίου 2006, C-346/03 και C-529/03, Atzeni κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-1875, σκέψη 61).

260 Πράγματι, προς εξασφάλιση της ορθής εφαρμογής των θεμελιωδών κανόνων της Συνθήκης που αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις, η Επιτροπή, καθόσον διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα προς εκτίμηση της συμβατότητας μιας κρατικής ενισχύσεως προς την κοινή αγορά, υποχρεούται να προβαίνει σε επιμελή και αμερόληπτη εξέταση των καταγγελιών περί υπάρξεως ενισχύσεως ασυμβίβαστης προς την κοινή αγορά. Επομένως, η Επιτροπή δεν μπορεί να παρατείνει επ' αόριστον την προκαταρκτική εξέταση των κρατικών μέτρων που αποτελούν αντικείμενο καταγγελίας. Ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας της εξετάσεως μιας καταγγελίας πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με τις περιστάσεις που προσιδιάζουν σε κάθε υπόθεση και, ιδίως, με το γενικό πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται, με τα διάφορα διαδικαστικά στάδια που οφείλει να ακολουθήσει η Επιτροπή και με την πολυπλοκότητα της υποθέσεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Μαΐου 2006, T-395/04, Air One κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-1343, σκέψη 61).

261 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η Επιτροπή είχε γνώση των επίμαχων καθεστώτων ενισχύσεων μέσω της καταγγελίας του 1994, που καταχωρίσθηκε στις 28 Απριλίου 1994. Δεν αμφισβητείται επίσης ότι στις 28 Νοεμβρίου 2000 η Επιτροπή κοινοποίησε στις ισπανικές αρχές την απόφασή της να κινήσει επίσημη διαδικασία έρευνας όσον αφορά τα επίμαχα καθεστώτα φοροαπαλλαγών.

262 Επομένως, παρήλθε διάστημα εκτιμώμενο σε έξι και πλέον έτη μεταξύ του χρόνου κατά τον οποίο η Επιτροπή έλαβε γνώση των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων ενισχύσεων και εκείνου της κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας αυτών.

263 Εντούτοις, πρώτον, πρέπει να σημειωθεί ότι τα επίμαχα φορολογικά μέτρα απαιτούσαν την εκ μέρους της Επιτροπής εξέταση σε βάθος της ισπανικής νομοθεσίας. Με το από 18 Ιουλίου 1995 έγγραφό της προς τους καταγγέλλοντες η Επιτροπή ανέφερε ότι συνέχιζε την εξέταση έναντι του ισπανικού φορολογικού συστήματος και των καθεστώτων φορολογικής αυτονομίας που ισχύουν εντός των κρατών μελών, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη την παρατηρούμενη σε διάφορα κράτη μέλη εξέλιξη προς ένα ομοσπονδιακό σύστημα. Ανέφερε ότι οι υπηρεσίες της Επιτροπής συγκέντρωναν τα αναγκαία στοιχεία, πράγμα το οποίο «προϋπέθετε σημαντική εργασία συλλογής και αναλύσεως». Η περιπλοκότητα της εξετάσεως που έπρεπε να διενεργηθεί ναι μεν δεν είναι, αυτή καθαυτή, τέτοια ώστε να δικαιολογεί τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξετάσεως εν προκειμένω, αποτελεί όμως ένα στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη.

264 Δεύτερον, διαπιστώνεται ότι για τη διάρκεια της διαδικασίας ευθύνονται, σε μεγάλο βαθμό, οι ισπανικές αρχές.

265 Πράγματι, το έγγραφο της 19ης Ιανουαρίου 1996, με το οποίο η Επιτροπή ζήτησε από τις ισπανικές αρχές πληροφορίες περί των δικαιούχων των επίμαχων μέτρων, παρέμεινε αναπάντητο.

266 Συναφώς, η Επιτροπή βασίμως ζήτησε τις εν λόγω πληροφορίες. Πράγματι, εν προκειμένω, η χορήγηση των επίμαχων φοροαπαλλαγών, αφενός, ήταν περιορισμένη χρονικά, καθόσον μόνον οι εταιρίες που είχαν συσταθεί μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1994 μπορούσαν να επωφεληθούν από αυτές και, αφετέρου, εξαρτώνταν από την έγκριση της επαρχιακής διοικήσεως, μετά από έλεγχο της πληρώσεως των απαιτουμένων προϋποθέσεων (βλ. σκέψη 18 ανωτέρω). Επομένως, όσον αφορά την έκδοση αποφάσεως περί της συμφωνίας των επίμαχων φοροαπαλλαγών προς την κοινή αγορά, το ζήτημα των δικαιούχων μπορούσε να έχει θεμελιώδη σημασία, ιδίως έναντι του περιεχομένου των επίμαχων μέτρων.

267 Όμως, το μοναδικό προσκομιζόμενο έγγραφο που απέστειλαν επισήμως στην Επιτροπή οι ισπανικές αρχές είναι αυτό της 30ής Σεπτεμβρίου 1994, που υπογραμμίζει ουσιαστικά τον γενικό χαρακτήρα των επίμαχων εθνικών μέτρων και αμφισβητεί την ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως.

268 Επομένως, διαπιστώνεται ότι το ερώτημα της Επιτροπής, της 19ης Ιανουαρίου 1996, όσον αφορά την εκτέλεση των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων και τους δικαιούχους τους, έμεινε αναπάντητο, ενώ μάλιστα οι ισπανικές αρχές είχαν ζητήσει, με έγγραφα της 19ης Φεβρουαρίου και της 21ης Μαρτίου 1996, παράταση της προθεσμίας απαντήσεως επί του σημείου αυτού (βλ. σκέψη 29 ανωτέρω).

269 Ασφαλώς, οι προσφεύγοντες προσκομίζουν ένα ανυπόγραφο έγγραφο φέρον το έμβλημα της Βασκικής Κυβερνήσεως, με ημερομηνία 5 Φεβρουαρίου 1996, ως προς το οποίο υποστηρίζουν ότι αποτελεί την απάντηση στο έγγραφο της Επιτροπής της 19ης Ιανουαρίου 1996. Δεν προσκομίζουν ωστόσο την απόδειξη ότι η απάντηση αυτή κοινοποιήθηκε επισήμως στην Επιτροπή, ενώ η τελευταία υποστηρίζει ότι δεν το έλαβε.

270 Επιπλέον, με έγγραφα της 19ης Φεβρουαρίου και της 21ης Μαρτίου 1996, το Βασίλειο της Ισπανίας ζήτησε από την Επιτροπή παράταση της προθεσμίας απαντήσεως στο από 19 Ιανουαρίου 1996 έγγραφό της (βλ. σκέψη 29 ανωτέρω), πράγμα το οποίο επιβεβαιώνει την άποψη της Επιτροπής ότι δεν έλαβε καμία απάντηση στις ερωτήσεις της. Επίσης, διαπιστώνεται ότι, εν πάση περιπτώσει, το περιεχόμενο του εγγράφου αυτού της 5ης Φεβρουαρίου 1996, που υπογραμμίζει τον γενικό χαρακτήρα των επίμαχων μέτρων και εκθέτει το γεγονός ότι όλοι οι αποδέκτες των μέτρων αυτών είναι

επιχειρήσεις τις οποίες οι εν λόγω Normas Forales μπορούν να αφορούν, δεν παρέχει συγκεκριμένη απάντηση στις ερωτήσεις που απηύθυνε η Επιτροπή όσον αφορά τους δικαιούχους.

271 Επομένως, μόνον αφού έλαβε τη νέα καταγγελία της 5ης Ιανουαρίου 2000, σχετικά με ενίσχυση χορηγηθείσα σε δικαιούχο βάσει των επίμαχων φορολογικών διατάξεων επιχείρηση στην Álava, αφενός, και τις παρατηρήσεις των ισπανικών αρχών επ' αυτού, αφετέρου, η Επιτροπή θεώρησε ότι διέθετε επαρκή στοιχεία για να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας, στις 28 Νοεμβρίου 2000, αφορώσα τα επίμαχα φορολογικά μέτρα.

272 Τέλος, δεν προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας ότι η Επιτροπή κλήθηκε να λάβει θέση επί της καταγγελίας του 1994, προκειμένου να διευκρινιστεί η κατάσταση, ή ακόμη να παρασχεθεί η δυνατότητα, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της υποθέσεως, να διαπιστωθεί ενδεχομένως σχετική παράλειψή της.

273 Επομένως, λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, για τη διάρκεια της προκαταρκτικής διαδικασίας ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό οι εθνικές αρχές οι οποίες, αφού παρέλειψαν να κοινοποιήσουν τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα, αρνήθηκαν επιπλέον να παράσχουν τις σχετικές με αυτά πληροφορίες στην Επιτροπή (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 1991, C-303/88, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-1433, σκέψη 43).

274 Τρίτον, όσον αφορά το γενικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται τα φορολογικά μέτρα, πρέπει να σημειωθεί ότι, κατά τη διάρκεια της περιόδου από το 1996 έως το 1999, η Επιτροπή εξέτασε άλλα φορολογικά καθεστώτα, που είχαν θεσπίσει τότε οι προσφεύγοντες (πιστώσεις φόρου το 1994, το 1996 και το 1997 και μειώσεις της βάσεως επιβολής του φόρου το 1996, τις οποίες αφορούσαν ιδίως οι υποθέσεις που οδήγησαν στις αποφάσεις Demesa και της 23ης Οκτωβρίου 2002, Diputación Foral de Álava κατά Επιτροπής, σκέψεις 68 και 70 ανωτέρω). Έτσι, όταν της υποβλήθηκαν τον Ιούνιο του 1996 και τον Οκτώβριο του 1997 οι καταγγελίες κατά της χορηγήσεως, εντός του λεγόμενου Territorio Histórico de Álava, υπέρ των επιχειρήσεων Demesa και Ramondín πιστώσεως φόρου 45 % και μειώσεως της βάσεως επιβολής του φόρου εταιριών, η Επιτροπή κίνησε διάφορες διαδικασίες, που την οδήγησαν στις αποφάσεις 1999/718 και 2000/795 (βλ. σκέψη 68 ανωτέρω) και στις αποφάσεις της Επιτροπής της 17ης Αυγούστου και της 29ης Σεπτεμβρίου 1999 να κινήσει επίσημες διαδικασίες εξετάσεως όσον αφορά την πίστωση φόρου 45 % και τη μείωση της βάσεως επιβολής του φόρου εταιριών, κατά των οποίων αποφάσεων περί κινήσεως σχετικής διαδικασίας ασκήθηκαν προσφυγές ενώπιον του Πρωτοδικείου (αποφάσεις του Πρωτοδικείου Diputación Foral de Guipúzcoa κ.λπ. κατά Επιτροπής και Diputación Foral de Álava

κατά Επιτροπής κ.λπ., σκέψη 174 ανωτέρω). Ναι μεν οι εν λόγω διαδικασίες δεν αφορούν ασφαλώς τις επίμαχες εν προκειμένω φοροαπαλλαγές του 1993, πλην όμως και τότε επρόκειτο για φορολογικά πλεονεκτήματα που θέσπισαν οι ίδιες αρχές, τα οποία ενδέχεται να δημιουργούν τα ίδια νομικά προβλήματα και τα οποία η Επιτροπή, στο πλαίσιο του περιθωρίου εκτιμήσεως στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, μπορούσε να εκτιμήσει ότι έπρεπε να εξεταστούν ταχύτερα, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της σιωπής στα ερωτήματά της όσον αφορά τους δικαιούχους των επίμαχων φοροαπαλλαγών εν προκειμένω.

275 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι, υπό τις ειδικές περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, η διάρκεια της προκαταρκτικής διαδικασίας δεν οδήγησε σε προσβολή της γενικής αρχής της ασφαλείας δικαίου.

276 Τέλος, διαπιστώνεται ότι τα επιχειρήματα περί της εκ μέρους της Επιτροπής παραβιάσεως της αρχής της χρηστής διοικήσεως συνδέονται στενά, κατ' ουσίαν, με το επιχείρημα περί παραβιάσεως της αρχής της ασφαλείας δικαίου λόγω της διάρκειας της προκαταρκτικής εξετάσεως και, επομένως, λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, πρέπει να απορριφθούν.

277 Συμπερασματικά, η αιτίαση που αντλείται από παραβίαση των αρχών της ασφαλείας δικαίου και της χρηστής διοικήσεως πρέπει να απορριφθεί.

— Επί της αιτιάσεως που αντλείται από παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης

278 Εισαγωγικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι μπορεί να γίνεται επίκληση της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης στη νομιμότητα μιας ενισχύσεως μόνον αν η οικεία ενίσχυση

χορηγήθηκε με τήρηση της διαδικασίας του άρθρου 88 ΕΚ (απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Σεπτεμβρίου 1990, C-5/89, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1990, σ. I-3437, σκέψη 14, και απόφαση Regione autónoma della Sardegna κατά Επιτροπής, σκέψη 157 ανωτέρω, σκέψη 64).

279 Πράγματι, κανονικά, κάθε κρατική περιφερειακή αρχή και κάθε επιμελής επιχειρηματίας πρέπει να είναι σε θέση να βεβαιώνεται ότι τηρήθηκε η διαδικασία αυτή (αποφάσεις του Δικαστηρίου Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 278 ανωτέρω, σκέψη 14, και της 14ης Ιανουαρίου 1997, C-169/95, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-135, σκέψη 51 απόφαση Demesa, σκέψη 68 ανωτέρω, σκέψη 236).

280 Εξάλλου, καθόσον το άρθρο 88 ΕΚ δεν διακρίνει μεταξύ καθεστώτων ενισχύσεων και ατομικών ενισχύσεων, οι αρχές αυτές έχουν εφαρμογή και σε περίπτωση καθεστώτων ενισχύσεων, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Confebask (σκέψη 248 ανωτέρω).

281 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι οι φοροαπαλλαγές τις οποίες αφορούν οι επίδικες τελικές αποφάσεις θεσπίστηκαν χωρίς προηγούμενη κοινοποίηση, κατά παράβαση του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ.

282 Πάντως, η νομολογία δεν αποκλείει τη δυνατότητα των δικαιούχων παράνομης ενισχύσεως, λόγω μη κοινοποιήσεώς της, όπως συμβαίνει με τα επίμαχα εν προκειμένω φορολογικά καθεστώτα, να επικαλεστούν εξαιρετικές περιστάσεις, που θα μπορούσαν βασίμως να δικαιολογήσουν την εμπιστοσύνη τους στη νομιμότητα της οικείας ενισχύσεως, για να αντιταχθούν στην επιστροφή της (απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιουνίου 1993, C-183/91, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 1993, σ. I-3131, σκέψη 18 βλ., επ' αυτού, απόφαση Demesa και Territorio Histórico de Álava κατά Επιτροπής, σκέψη 70 ανωτέρω, σκέψη 51 βλ., συναφώς, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 15ης Σεπτεμβρίου 1998, T-126/96 και T-127/96, BFM και EFIM κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-3437, σκέψεις 69 και 70 της 29ης Σεπτεμβρίου 2000, T-55/99, ΕΚΤΜ κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-3207, σκέψη 122, και Regione autónoma Friuli-Venezia Giulia κατά Επιτροπής, σκέψη 173 ανωτέρω, σκέψη 107).

283 Ακόμα και αν υποτεθεί ότι οι προσφεύγοντες, που δεν είναι επιχειρηματίες αλλά τα περιφερειακά κρατικά όργανα τα οποία θέσπισαν τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα ενισχύσεων, δικαιούνται να επικαλεστούν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη (απόφαση Regione autónoma della Sardegna κατά Επιτροπής, σκέψη 157 ανωτέρω, σκέψη 66), θα πρέπει να εξεταστεί βάσει των ανωτέρω αρχών αν τα επιχειρήματά τους στοιχειοθετούν την ύπαρξη εξαιρετικών περιστάσεων, ικανών να στηρίξουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη νομιμότητα των επίμαχων καθεστώτων ενισχύσεων.

284 Οι προσφεύγοντες και οι υπέρ αυτών παρεμβαίνοντες υποστηρίζουν ότι η συμπεριφορά της Επιτροπής αποτελεί εξαιρετική περίσταση ικανή να δημιουργήσει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τη νομιμότητα των επίμαχων καθεστώτων ενισχύσεων λόγω, πρώτον, της υπέρμετρης διάρκειας της προκαταρκτικής διαδικασίας και της αδράνειας της Επιτροπής κατά τη διάρκειά της, δεύτερον, της μη δημοσιεύσεως προειδοποιήσεως προς τους ενδεχόμενους δικαιούχους των ενισχύσεων, όπως προβλέπει η ανακοίνωση του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων, τρίτον, της πρακτικής λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής και, τέταρτον, της μεταβολής της πολιτικής της Επιτροπής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων.

285 Πρώτον, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η υπέρμετρη διάρκεια της προκαταρκτικής διαδικασίας εξετάσεως δημιούργησε δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη νομιμότητα των ενισχύσεων αυτών, πράγμα που εμποδίζει την αναζήτησή τους. Επικαλούνται ειδικότερα την απόφαση RSV κατά Επιτροπής, σκέψη 251 ανωτέρω (σκέψη 17), κατά την οποία η καθυστέρηση της Επιτροπής να αποφασίσει ότι μια ενίσχυση είναι παράνομη και ότι πρέπει να καταργηθεί και να αναζητηθεί από το κράτος μέλος μπορεί να δημιουργήσει σε ορισμένες περιπτώσεις δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των δικαιούχων της ενισχύσεως ικανή να εμποδίσει την Επιτροπή να υποχρεώσει το κράτος μέλος να διατάξει την επιστροφή της ενισχύσεως.

286 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, εντούτοις, ότι οι περιστάσεις της υποθέσεως η οποία οδήγησε στην απόφαση RSV κατά Επιτροπής, σκέψη 251 ανωτέρω, είχαν εξαιρετικό χαρακτήρα και δεν έχουν καμία ομοιότητα με αυτές της υπό κρίση υποθέσεως. Πράγματι, η επίμαχη τότε ενίσχυση, έστω και μετά τη χορήγησή της στον δικαιούχο της, είχε αποτελέσει το αντικείμενο διαδικασίας επίσημης κοινοποιήσεως στην Επιτροπή. Αναφερόταν σε πρόσθετα έξοδα συνδεόμενα με πράξη για την οποία είχαν ήδη χορηγηθεί εγκεκριμένες από την Επιτροπή ενισχύσεις. Αφορούσε έναν τομέα ο οποίος, από το 1977, είχε λάβει από τις εθνικές αρχές ενισχύσεις εγκεκριμένες από την Επιτροπή. Η εξέταση της συμφωνίας της προς την κοινή αγορά δεν απαιτούσε έρευνα σε βάθος. Το Δικαστήριο συνήγαγε εξ αυτών ότι, υπό τις συνθήκες εκείνες, η

προσφεύγουσα μπορούσε ευλόγως να πιστέψει ότι η Επιτροπή δεν θα προέβαλε αντιρρήσεις για την ενίσχυση (απόφαση RSV κατά Επιτροπής, σκέψη 251 ανωτέρω, σκέψεις 14 έως 16).

287 Τα στοιχεία αυτά διαφοροποιούν θεμελιωδώς την ως άνω υπόθεση από την υπό κρίση. Πράγματι, οι επίμαχες φοροαπαλλαγές δεν κοινοποιήθηκαν και δεν αποτελούν προέκταση κάποιου προγενέστερου καθεστώτος ενισχύσεων εγκεκριμένου από την Επιτροπή. Δεν αφορούν συγκεκριμένο τομέα ούτε, κατά μείζονα λόγο, συγκεκριμένο τομέα στον οποίο χορηγούνται εγκεκριμένες ενισχύσεις. Επιπλέον, η εξέταση της καταγγελίας που αφορά τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα απαίτησε, κατά την έκφραση της Επιτροπής στο από 18 Ιουλίου 1995 έγγραφό της προς τους καταγγέλλοντες, «σημαντική εργασία συλλογής και αναλύσεως» (βλ. σκέψη 26 ανωτέρω).

288 Επομένως, οι προσφεύγοντες δεν μπορούν βασίμως να επικαλούνται εν προκειμένω την απόφαση RSV κατά Επιτροπής, σκέψη 251 ανωτέρω.

289 Ακόμα, οι περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως δεν είναι συγκρίσιμες ούτε προς εκείνες τις οποίες αφορούσε η απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Σεπτεμβρίου 2007, T-348/03, Koninklijke Friesland Foods κατά Επιτροπής (δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή). Πράγματι, η Επιτροπή δέχθηκε, με την προσβαλλόμενη τότε απόφαση, ότι το επίμαχο ολλανδικό καθεστώς ενισχύσεων είχε ομοιότητες προς το βελγικό, επί του οποίου είχε λάβει θέση επανειλημμένα, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτόν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στο γεγονός ότι το ολλανδικό καθεστώς δεν αποτελούσε ενίσχυση (απόφαση Koninklijke Friesland Foods κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψη 129). Δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο εν προκειμένω, καθόσον η Επιτροπή ουδέποτε έλαβε θέση έναντι του επίμαχου καθεστώτος, ή έναντι κάποιου άλλου που να είναι συγκρίσιμο προς αυτό, ώστε να δημιουργήσει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη νομιμότητά του.

290 Κατά συνέπεια, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η διάρκεια της προκαταρκτικής διαδικασίας έχει εξαιρετικό χαρακτήρα και ότι, επομένως, είναι ικανή να στηρίξει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη νομιμότητα των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων.

291 Οι προσφεύγοντες επικαλούνται επίσης τη στάση της Επιτροπής και, ειδικότερα, την αδράνειά της κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής διαδικασίας, πράγμα που δημιούργησε, κατ' αυτούς, βάσιμη προσδοκία ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα θα θεωρούνταν νόμιμα (βλ. σκέψεις 249 και 250 ανωτέρω).

292 Το Πρωτοδικείο σημειώνει ότι, με έγγραφο της 25ης Μαΐου 1994, η Επιτροπή κάλεσε το Βασίλειο της Ισπανίας να της γνωστοποιήσει τις παρατηρήσεις του επί της καταγγελίας του 1994 εντός προθεσμίας δεκαπέντε ημερών. Η Επιτροπή προσέθεσε, με το έγγραφο αυτό, ότι, ελλείψει απαντήσεως ή σε περίπτωση μη ικανοποιητικής απαντήσεως, μετά την εκπνοή της προθεσμίας, θα ήταν υποχρεωμένη να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας.

293 Από τα στοιχεία της δικογραφίας (βλ. σκέψεις 25 επ. ανωτέρω) προκύπτει ότι, αφού η Επιτροπή έλαβε την απάντηση των ισπανικών αρχών της 30ής Σεπτεμβρίου 1994, στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν συσκέψεις με θέμα τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα, πράγμα το οποίο βεβαιώνει ότι η εξέταση της καταγγελίας συνεχιζόταν.

294 Ομοίως, με έγγραφο της 18ης Ιουλίου 1995 η Επιτροπή πληροφόρησε τους καταγγέλλοντες ότι συνέχιζε την εξέταση της καταγγελίας τους, ότι θα αποφάσιζε για τη συνέχεια που θα επιφύλασσε σ' αυτήν όταν θα διευκρινίζονταν ορισμένα ζητήματα και ότι θα τους γνωστοποιούσε την απόφασή της.

295 Τέλος, με έγγραφο της 19ης Ιανουαρίου 1996, η Επιτροπή πληροφόρησε το Βασίλειο της Ισπανίας ότι εξέταζε την επίπτωση των επίμαχων φορολογικών μέτρων επί του ανταγωνισμού και ζήτησε συναφώς πληροφορίες όσον αφορά τους δικαιούχους των μέτρων αυτών.

296 Επομένως, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η Επιτροπή δεν αδράνησε κατόπιν της καταγγελίας του 1994. Αντιθέτως, προέβη στην εξέτασή της με ανταλλαγή αλληλογραφίας μέχρι τον χρόνο της αποστολής τού από 19 Ιανουαρίου 1996 εγγράφου της στο Βασίλειο της Ισπανίας, στο οποίο δεν δόθηκε απάντηση. Η αλληλογραφία και οι συσκέψεις με την Επιτροπή κατά τη διάρκεια της προκαταρ-

κτικής διαδικασίας βεβαιώνουν έτσι ένα διάλογο, κατά τη διάρκεια του οποίου η Επιτροπή, μεταξύ άλλων, επιχείρησε να λάβει πληροφορίες από τις ισπανικές αρχές, για να σχηματίσει μια πρώτη άποψη.

297 Το έγγραφο της 19ης Ιανουαρίου 1996 αποδεικνύει, επιπλέον, ότι η Επιτροπή θεωρούσε, κατά την ημερομηνία αυτή, ότι δεν διέθετε τα αναγκαία στοιχεία για να λάβει απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας.

298 Όμως, παρά το αίτημα παροχής πληροφοριών της 19ης Ιανουαρίου 1996, όσον αφορά τους δικαιούχους των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων, η Επιτροπή δεν έλαβε απάντηση εκ μέρους των ισπανικών αρχών, παρά το ότι αυτές ζήτησαν παράταση της σχετικής προθεσμίας (βλ. σκέψη 29 ανωτέρω).

299 Επιπλέον, από την ανάγνωση της ανταλλαγείσας αλληλογραφίας προκύπτει ότι η Επιτροπή επανέλαβε, τόσο στους καταγγέλλοντες όσο και στο Βασίλειο της Ισπανίας, ότι η εξέταση της καταγγελίας συνεχιζόταν, χωρίς να λάβει θέση όσον αφορά τη νομιμότητα των καθεστώτων αυτών.

300 Εξάλλου, ακόμα και αν υποτεθεί ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή αδράνησε μετά το από 19 Ιανουαρίου 1996 έγγραφό της προς το Βασίλειο της Ισπανίας μέχρι την υποβολή της νέας καταγγελίας της 5ης Ιανουαρίου 2000, μια τέτοια αδράνεια, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων τής υπό κρίση υποθέσεως, δεν μπορεί να συνιστά περίσταση εξαιρετικού χαρακτήρα, ικανή να στηρίξει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη νομιμότητα των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων.

301 Πράγματι, ελλείψει απαντήσεως εκ μέρους των ισπανικών αρχών στο αίτημα παροχής πληροφοριών όσον αφορά τους δικαιούχους των επίμαχων καθεστώτων, η Επιτροπή, όπως διευκρίνισε με τα έγγραφά της, θεώρησε ότι δεν διέθετε στοιχεία που να της παρέχουν τη δυνατότητα να εκτιμήσει το ουσιαστικό περιεχόμενο των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων. Ειδικότερα, ευλόγως θεώρησε ότι τίποτα δεν αποδείκνυε ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα, που είχαν πάψει να ισχύουν στο τέλος του 1994, είχαν παράσχει ωφελήματα σε μια επιχείρηση.

302 Επιπλέον και εν πάση περιπτώσει, μια τέτοια αδράνεια δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως σιωπηρή έγκριση εκ μέρους του κοινοτικού αυτού οργάνου (βλ., επ' αυτού, απόφαση Regione autónoma della Sardegna κατά Επιτροπής, σκέψη 157 ανωτέρω, σκέψη 69).

303 Επομένως, το επιχείρημα που αντλείται από αδράνεια της Επιτροπής κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής διαδικασίας δεν μπορεί να γίνει δεκτό, διότι η στάση της Επιτροπής δεν μπορεί να θεωρηθεί εν προκειμένω ως περίσταση εξαιρετικού χαρακτήρα, ικανή να στηρίξει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη νομιμότητα των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων.

304 Δεύτερον, προς στήριξη του επιχειρήματός τους που αντλείται από δικαιολογημένη εμπιστοσύνη λόγω της συμπεριφοράς της Επιτροπής, οι προσφεύγοντες επικαλούνται την έλλειψη δημοσιεύσεως στην Επίσημη Εφημερίδα κάποιας συγκεκριμένης προειδοποιήσεως προς τους ενδεχόμενους δικαιούχους της ενισχύσεως περί του αβεβαίου χαρακτήρα αυτής. Υπογραμμίζουν ότι, με την ανακοίνωσή της του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων, η Επιτροπή εκθέτει ότι, μόλις λαμβάνει γνώση περί της χορηγήσεως παράνομων ενισχύσεων από κράτος μέλος, θα δημοσιεύει στην Επίσημη Εφημερίδα συγκεκριμένη προειδοποίηση προς τους ενδεχόμενους δικαιούχους της ενισχύσεως περί του αβεβαίου χαρακτήρα της, πράγμα το οποίο δεν συνέβη εν προκειμένω.

305 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι η Επιτροπή μπορεί να δεσμεύεται να ακολουθήσει ορισμένες αρχές κατά την άσκηση των εξουσιών εκτιμήσεως που έχει, μέσω πράξεων όπως οι κατευθυντήριες γραμμές, όταν οι πράξεις αυτές περιέχουν ενδεικτικούς κανόνες ως προς τον τρόπο ενεργείας της και δεν αποκλίνουν από τους κανόνες της Συνθήκης (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Μαρτίου 2002, C-310/99, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-2289, σκέψη 52 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2002, Ισπανία κατά Επιτροπής, σκέψη 214 ανωτέρω, σκέψη 53).

306 Πρέπει να σημειωθεί ότι, με την ανακοίνωσή της του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων, η Επιτροπή φροντίζει να υπενθυμίσει την υποχρέωση κοινοποιήσεως των ενισχύσεων, την οποία προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ. Επιπλέον, ενημερώνει τους ενδεχόμενους δικαιούχους των κρατικών ενισχύσεων περί του αβεβαίου χαρακτήρα των ενισχύσεων που θα τους χορηγηθούν παρανόμως, υπό την έννοια ότι κάθε δικαιούχος μιας παρανόμως χορηγηθείσας ενισχύσεως, δηλαδή χωρίς η Επιτροπή να έχει λάβει οριστική απόφαση επί της συμφωνίας της προς την κοινή αγορά, μπορεί να υποχρεωθεί να επιστρέψει την ενίσχυση που έλαβε (βλ. σκέψη 11 ανωτέρω).

307 Όσο λυπηρή και αν είναι η έλλειψη δημοσιεύσεως στην Επίσημη Εφημερίδα της προειδοποιήσεως που προβλέπει η ανακοίνωση του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων, η πληροφορία που περιέχει η εν λόγω ανακοίνωση, όπως υπενθυμίστηκε στη σκέψη 306 ανωτέρω, δεν επιδέχεται αμφιβολίες. Ακόμη, με την ερμηνεία που υποστηρίζουν οι προσφεύγοντες δίδεται στην ανακοίνωση αυτή του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων περιεχόμενο αντίθετο προς το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ. Πράγματι, ο αβέβαιος χαρακτήρας των παρανόμως χορηγουμένων ενισχύσεων απορρέει από την πρακτική αποτελεσματικότητα της υποχρεώσεως κοινοποιήσεως που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ και δεν εξαρτάται από τη δημοσίευση ή όχι στην Επίσημη Εφημερίδα της προειδοποιήσεως που προβλέπει η ανακοίνωση του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων. Ειδικότερα, η αναζήτηση των παρανόμως χορηγηθεισών ενισχύσεων δεν μπορεί να καθίσταται αδύνατη απλώς και μόνον από την έλλειψη δημοσιεύσεως μιας τέτοιας προειδοποιήσεως εκ μέρους της Επιτροπής, διότι διαφορετικά θίγεται το σύστημα ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων το οποίο προβλέπει η Συνθήκη.

308 Επομένως, η έλλειψη δημοσιεύσεως της προειδοποιήσεως που προβλέπει η ανακοίνωση του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων δεν αποτελεί περίσταση εξαιρετικού χαρακτήρα, ικανή να στηρίξει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη νομιμότητα παρανόμως χορηγουμένων ενισχύσεων.

309 Τρίτον, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής κατά την περίοδο των πραγματικών περιστατικών αποτελεί περίσταση που μπορούσε να δημιουργήσει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη.

310 Πρέπει ωστόσο να υπομνησθεί ότι, ναι μεν η αρχή του σεβασμού της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης περιλαμβάνεται μεταξύ των θεμελιωδών αρχών της Κοινότητας, οι επιχειρηματίες όμως δεν μπορούν βασίμως να έχουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη για τη διατήρηση μιας υφισταμένης καταστάσεως, η οποία μπορεί να μεταβληθεί στο πλαίσιο της εξουσίας εκτιμήσεως των κοινοτικών οργάνων (απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-350/88, Delacre κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-395, σκέψη 33). Η αρχή αυτή ισχύει σαφώς στο πλαίσιο της πολιτικής του ανταγωνισμού, που χαρακτηρίζεται από ευρεία εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής, (βλ., όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψη 172).

311 Όμως, αυτό ακριβώς συμβαίνει όσον αφορά τον προσδιορισμό του αν πληρούνται οι προϋποθέσεις ώστε να μην επιβάλλεται η αναζήτηση των παρανόμως χορηγηθεισών ενισχύσεων, που συνδέονται με την ύπαρξη εξαιρετικών περιστάσεων. Έτσι, αποφάσεις αφορώσες άλλες υποθέσεις στον τομέα αυτόν έχουν απλώς ενδεικτική σημασία και δεν μπορούν να στηρίξουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη, καθόσον σε κάθε υπόθεση οι περιστάσεις είναι διαφορετικές.

312 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι υφιστάμενες αποφάσεις της Επιτροπής στον τομέα αυτόν, τις οποίες επικαλούνται οι προσφεύγοντες, δεν μπορούν να αποτελούν περίσταση εξαιρετικού χαρακτήρα ικανή να στηρίξει μια τέτοια δικαιολογημένη εμπιστοσύνη.

313 Τέλος, τέταρτον, η Confebask υποστηρίζει ότι η Επιτροπή μετέβαλε την πολιτική της στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων το 1998 και επικαλείται τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη νομιμότητα των επίμαχων μέτρων κατά τον χρόνο της λήψεώς τους.

314 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει συναφώς ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή εξέδωσε την ανακοίνωση του 1998 περί ενισχύσεων φορολογικού χαρακτήρα δεν συνεπάγεται μεταβολή των κριτηρίων εκτιμήσεως των φορολογικών καθεστώτων των κρατών μελών.

315 Όπως υπενθυμίστηκε προηγουμένως (βλ. σκέψη 180 ανωτέρω), η ανακοίνωση του 1998 περί ενισχύσεων φορολογικού χαρακτήρα, που στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου, περιλαμβάνει διευκρινίσεις όσον αφορά την εφαρμογή των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ στα φορολογικά μέτρα. Εντούτοις, με την ανακοίνωση αυτή η Επιτροπή δεν αναγγέλλει κάποια μεταβολή όσον αφορά την εκτίμηση των φορολογικών μέτρων έναντι των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ (αποφάσεις Diputación Foral de Guipúzcoa κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 174 ανωτέρω, σκέψη 79, και της 23ης Οκτωβρίου 2002, Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 174 ανωτέρω, σκέψη 83).

316 Επομένως, το επιχείρημα που αντλείται από τη μεταβολή της πολιτικής της Επιτροπής δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποδεικνύει κάποια περίσταση εξαιρετικού χαρακτήρα, ικανή να στηρίξει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη νομιμότητα των παρανόμως χορηγηθεισών ενισχύσεων.

317 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη η αιτίαση που αντλείται από τον ισχυρισμό ότι η συμπεριφορά της Επιτροπής συνιστά περίσταση εξαιρετικού χαρακτήρα ικανή να στηρίξει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη νομιμότητα των παρανόμως χορηγηθεισών ενισχύσεων.

— Επί της αιτιάσεως που αντλείται από παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

318 Οι προσφεύγοντες επικαλούνται παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, στο πλαίσιο του λόγου τους που στηρίζεται στη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη την οποία δημιούργησε ο χρόνος που χρειάστηκε για την έναρξη προκαταρκτικής εξετάσεως, καθόσον, με ορισμένες από τις αποφάσεις της, η Επιτροπή θεώρησε ότι η διάρκεια της διαδικασίας δικαιολογεί τη μη αναζήτηση των επίμαχων ενισχύσεων.

319 Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η τήρηση της αρχής αυτής επιτάσσει να μην αντιμετωπίζονται κατά διαφορετικό τρόπο όμοιες καταστάσεις ούτε καθ' όμοιο τρόπο διαφορετικές καταστάσεις, εκτός αν μια τέτοιου είδους αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικώς (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Οκτωβρίου 2006, C-248/04, Koninklijke Coöperatie Cosun, Συλλογή 2006, σ. I-10211, σκέψη 72 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

320 Όμως, εν προκειμένω, οι προσφεύγοντες δεν αποδεικνύουν ότι η σχετική με τα επίμαχα καθεστώτα ενισχύσεων κατάσταση είναι συγκρίσιμη προς τις καταστάσεις τις οποίες αφορούσαν οι αποφάσεις που επικαλούνται, στο πλαίσιο των οποίων η Επιτροπή θεώρησε ότι δεν έπρεπε να διαταχθεί η αναζήτηση των ενισχύσεων.

321 Πράγματι, διαπιστώνεται ότι, με τις αποφάσεις που επικαλούνται οι προσφεύγοντες όσον αφορά ιδίως καθεστώτα ενισχύσεων, η μη αναζήτηση των ενισχύσεων στηριζόταν σε περιστάσεις ικανές να δημιουργήσουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη νομιμότητα των εξεταζομένων καθεστώτων, τις οποίες έλαβε υπόψη η Επιτροπή. Η Επιτροπή έλαβε ιδίως υπόψη το γεγονός ότι, με άλλες αποφάσεις σχετικές με ανάλογα προς τα εξεταζόμενα στο πλαίσιο των αποφάσεων αυτών μέτρα, η ίδια είχε ρητά διαπιστώσει ότι τα οικεία μέτρα δεν αποτελούσαν ενισχύσεις, δικαιολογώντας με τον τρόπο αυτόν τη μη αναζήτηση των ενισχύσεων (βλ. αποφάσεις της Επιτροπής περί των κέντρων συντονισμού, σκέψη 255 ανωτέρω). Έλαβε επίσης υπόψη, σε ορισμένες περιπτώσεις, το γεγονός ότι το οικείο κράτος μέλος ουδόλως ευθυνόταν για τη διάρκεια της διαδικασίας (βλ. απόφαση 2001/168, σκέψη 255 ανωτέρω), ή το γεγονός ότι δεν είχε χορηγηθεί το επίμαχο πλεονέκτημα στον μοναδικό δικαιούχο του οικείου καθεστώτος ενισχύσεων, οπότε δεν χρειαζόταν αναζήτησή του (βλ. απόφαση 2003/81, σκέψη 255 ανωτέρω).

322 Δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο με τις επίδικες τελικές αποφάσεις, στις οποίες η Επιτροπή υπογράμμισε ότι, αντιθέτως, δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης τους (βλ. σκέψεις 55 και 56 ανωτέρω), πράγμα το οποίο, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως, επικυρώθηκε από το Πρωτοδικείο (βλ. σκέψεις 284 έως 317 ανωτέρω).

323 Επομένως, οι επίμαχες στην υπό κρίση υπόθεση περιστάσεις ουδόλως είναι συγκρίσιμες προς εκείνες που υφίσταντο στο πλαίσιο των αποφάσεων των οποίων γίνεται επίκληση, όπου η Επιτροπή δεν είχε διατάξει την αναζήτηση των ενισχύσεων.

324 Επομένως, οι προσφεύγοντες δεν απέδειξαν παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

325 Πρέπει να σημειωθεί, ακόμη, ότι οι επίδικες τελικές αποφάσεις εκφράζουν ειδικότερα την επιφύλαξη ότι υφίσταται το ενδεχόμενο οι ατομικές ενισχύσεις, που καταβάλλονται στο πλαίσιο των καθεστώτων φοροαπαλλαγής, να θεωρηθούν, στο σύνολό τους ή μερικώς, σύμφωνες προς την κοινή αγορά βάσει των ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών τους, είτε στο πλαίσιο μεταγενέστερης αποφάσεως της Επιτροπής είτε κατ' εφαρμογήν των

κανονισμών περί απαλλαγής (βλ. σημείο 103 της αποφάσεως 2003/28, σημείο 101 της αποφάσεως 2003/86, σημείο 99 της αποφάσεως 2003/192).

326 Επομένως, η αιτίαση που αντλείται από παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

327 Συμπερασματικά, ο πέμπτος λόγος, που αντλείται από διαδικαστική πλημμέλεια, από παραβίαση των αρχών της ασφαλείας δικαίου και της χρηστής διοικήσεως, της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

5. Επί του έκτου λόγου, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

328 Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν, αφού έλαβαν γνώση του εγγράφου της Επιτροπής της 18ης Ιουλίου 1995 το οποίο αυτή προσκόμισε ως παράρτημα του υπομνήματος αντικρούσεως, ότι το περιεχόμενο του εγγράφου αυτού έπρεπε να μνημονευθεί στην απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως προκειμένου να τους παρασχεθεί η δυνατότητα να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σε εύθετο χρόνο. Οι προσφεύγοντες αναφέρονται ειδικότερα στις συσκέψεις που παραθέτει το έγγραφο αυτό, στις οποίες παρέστη μόνον η Comunidad autónoma de La Rioja. Υποστηρίζουν ότι, αν είχαν ενημερωθεί περί του περιεχομένου του εν λόγω εγγράφου, θα μπορούσαν να ζητήσουν πληροφορίες από τις εθνικές αρχές για τις συσκέψεις και, ιδίως, όσον αφορά τα ζητήματα που συζητήθηκαν. Φρονούν ότι δεν μπόρεσαν να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σε εύθετο χρόνο και ότι, με τον τρόπο αυτόν, προσβλήθηκαν τα δικαιώματά τους τα οποία αυτοί αντλούν από την ιδιότητα του ενδιαφερομένου.

329 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο ως άνω έκτος λόγος είναι απαράδεκτος και, εν πάση περιπτώσει, αβάσιμος.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

330 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας προβλέπει ότι «κατά τη διάρκεια της δίκης απαγορεύεται η προβολή νέων ισχυρισμών, εκτός αν στηρίζονται σε νομικά και πραγματικά στοιχεία που ανέκυψαν κατά τη διαδικασία».

331 Εν προκειμένω, οι προσφεύγοντες προέβαλαν τον υπό κρίση λόγο κατόπιν της προσκομίσεως, από την Επιτροπή, με το υπόμνημα αντικρούσεως, του εγγράφου της 18ης Ιουλίου 1995. Επομένως, πρέπει να θεωρηθεί ότι στηρίζεται σε πραγματικά στοιχεία που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, οπότε πρέπει να θεωρηθεί παραδεκτός (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκέψεις 369 επ.).

332 Όσον αφορά τη βασιμότητα του λόγου αυτού, πρέπει να υπομνησθεί ότι οι λοιποί ενδιαφερόμενοι, πλην του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για τη χορήγηση της ενισχύσεως, δεν μπορούν να απαιτούν οι ίδιοι κατ' αντιπαράθεση συζήτηση με την Επιτροπή, όπως αυτή που προβλέπεται υπέρ του εν λόγω κράτους μέλους (βλ. απόφαση Technische Glaswerke Ilmenau κατά Επιτροπής, σκέψη 238 ανωτέρω, σκέψη 192 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία βλ., επ' αυτού, απόφαση του Πρωτοδικείου της 18ης Νοεμβρίου 2004, Τ-176/01, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-3931, σκέψη 74).

333 Εν προκειμένω, πέραν του γεγονότος ότι δεν παρενέβησαν κατά τη διοικητική διαδικασία ως τρίτοι ενδιαφερόμενοι, οι προσφεύγοντες ουδόλως αποδεικνύουν πώς το γεγονός ότι η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως δεν περιείχε μνεία περί του εγγράφου της Επιτροπής της 18ης Ιουλίου 1995, που πληροφορούσε τους καταγγέλλοντες περί της συνεχίσεως της εξετάσεως του ισπανικού φορολογικού συστήματος, προσέβαλε το κατά το άρθρο 88, παράγραφος 2,

ΕΚ δικαίωμά τους να υποβάλουν παρατηρήσεις κατά τη διάρκεια του σταδίου της εξετάσεως. Συναφώς, η ελλιπής επικοινωνία μεταξύ των κεντρικών αρχών κράτους μέλους και των οργανισμών περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοικήσεως, περί της οποίας κάνουν λόγο οι προσφεύγοντες, αποτελεί εσωτερικό πρόβλημα του κράτους μέλους για το οποίο δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη η Επιτροπή.

334 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι ο έκτος λόγος, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

335 Κατά συνέπεια, οι προσφυγές στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02, περί ακυρώσεως των επίδικων τελικών αποφάσεων, πρέπει να απορριφθούν στο σύνολό τους.

II — *Επί των προσφυγών στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01 με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως*

336 Στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01 οι προσφεύγοντες ζητούν την ακύρωση της αποφάσεως περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως της 28ης Νοεμβρίου 2000, με την αιτιολογία ότι επρόκειτο εν προκειμένω για υφιστάμενα καθεστώτα ενισχύσεων και ότι η Επιτροπή, αναλύοντάς τα σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται για τις νέες ενισχύσεις, παρέβη το άρθρο 88 ΕΚ, τα άρθρα 17 έως 19 του κανονισμού 659/1999 και παραβίασε τις αρχές της ασφαλείας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

337 Υποστηρίζουν επίσης ότι, αντιθέτως προς όσα διατείνεται η Επιτροπή, οι προσφυγές τους είναι παραδεκτές, διότι η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως συνεπάγεται επιλογή των εφαρμοστέων κανόνων διαδικασίας και, επομένως, παράγει οριστικά έννομα αποτελέσματα. Όσον αφορά την επιλογή της διαδικασίας εξετάσεως, η τελική απόφαση απλώς επιβεβαιώνει την απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, η οποία, συνεπώς, είναι δεκτική προσφυγής.

338 Η Επιτροπή, προέβαλε, με χωριστά δικόγραφα της 3ης Μαΐου 2001 σε καθεμία από τις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01, επίσημες ενστάσεις απαραδέκτου. Στο πλαίσιο των υπομνημάτων αντικρούσεως της 5ης Ιουλίου 2002 υποστηρίζει, κυρίως, ότι οι προσφυγές στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01 κατέστησαν άνευ αντικειμένου. Επικουρικώς, ζητεί να κηρυχθούν απαράδεκτες και, εν πάση περιπτώσει, αβάσιμες.

339 Το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι είναι σκόπιμο να αποφανθεί καταρχάς επί του αν οι προσφυγές κατέστησαν άνευ αντικειμένου.

Α — *Επιχειρήματα των διαδίκων*

340 Με τα υπομνήματα αντικρούσεως η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι προσφυγές στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01 κατέστησαν άνευ αντικειμένου.

341 Οι προσφεύγοντες θεωρούν ότι ο λόγος ακυρώσεως στις παρούσες υποθέσεις, αφενός, και οι λόγοι ακυρώσεως στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02, σχετικά με τις προσφυγές κατά των επίδικων τελικών αποφάσεων, αφετέρου, δεν είναι ταυτόσημοι, έστω και αν ο δεύτερος λόγος που προβάλλεται στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02 αποτελεί επανάληψη του λόγου ακυρώσεως του οποίου γίνεται επίκληση στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01, όπως επιτρέπει η νομολογία. Συναφώς, διατείνονται ότι, όσον αφορά την επιλογή της διαδικασίας, η τελική απόφαση δεν μπορεί παρά να επιβεβαιώσει την προηγούμενη απόφαση περί κινήσεως επίσημης διαδικασίας εξετάσεως και δεν είναι ικανή να θεραπεύσει παράβαση διαπραχθείσα στο πλαίσιο της τελευταίας αυτής αποφάσεως.

342 Ισχυρίζονται επίσης ότι η απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Μαρτίου 2002, Τ-168/99, Diputación Foral de Álava κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. II-1371), που επικαλείται η Επιτροπή, δεν μπορεί να μεταφερθεί στην υπό κρίση υπόθεση, διότι, στην ως άνω υπόθεση, η μοναδική επιχειρηματολογία της προσφυγής αφορούσε τον χαρακτηρισμό ως ενισχύσεως του επίμαχου μέτρου και όχι πλημμέλεια της διαδικασίας εξετάσεως.

343 Τέλος, οι προσφεύγοντες φρονούν ότι η εκ μέρους της Επιτροπής έκδοση αποφάσεων επί των καθεστώτων φοροαπαλλαγής ύστερα από την άσκηση προσφυγών κατά της αποφάσεώς της να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως αποτελεί νέο στοιχείο που τους παρέχει τη δυνατότητα να ζητήσουν από το Πρωτοδικείο να θεωρήσει ότι το αίτημα των προσφυγών ακυρώσεως διευρύνεται και περιλαμβάνει πλέον και αίτημα ακυρώσεως των αποφάσεων περί των καθεστώτων φοροαπαλλαγής.

Β — *Εκτίμηση του Πρωτοδικείου*

344 Δυνάμει του άρθρου 113 του Κανονισμού Διαδικασίας το Πρωτοδικείο, αφού ακούσει τους διαδίκους, μπορεί οποτεδήποτε να διαπιστώσει αυτεπαγγέλτως ότι η προσφυγή κατέστη άνευ αντικειμένου και ότι η δίκη πρέπει να καταργηθεί.

345 Μια προσφυγή ακυρώσεως καθίσταται άνευ αντικειμένου όταν η νομική κατάσταση του προσφεύγοντος δεν μπορεί να τροποποιηθεί με την ακύρωση ή τη μη ακύρωση της προσβαλλομένης πράξεως. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να καταργηθεί η δίκη (απόφαση του Πρωτοδικείου της 13ης Ιουνίου 2000, Τ-204/97 και Τ-270/97, EPAC κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-2267, σκέψη 154).

346 Πρέπει να εξεταστεί αν η απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2000, περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, εξακολουθεί να παράγει, εν προκειμένω, έννομα αποτελέσματα έναντι των προσφευγόντων μετά την έκδοση των τελικών αποφάσεων της Επιτροπής, που περατώνουν την επίσημη διαδικασία εξετάσεως και κατά των οποίων οι προσφεύγοντες άσκησαν προσφυγές στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02, που εξετάστηκαν ανωτέρω και απορρίφθηκαν (βλ. σκέψη 335 ανωτέρω).

347 Πρέπει να σημειωθεί ότι η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως της 28ης Νοεμβρίου 2000 καταλήγει στο προσωρινό συμπέρασμα ότι υφίσταντο παράνομες κρατικές ενισχύσεις. Με τρεις αποφάσεις της 20ής Δεκεμβρίου 2001 η Επιτροπή διαπίστωσε ότι τα τρία επίμαχα φορολογικά καθεστώτα είχαν τον χαρακτήρα παράνομων ενισχύσεων και ασυμβίβαστων προς την κοινή αγορά, οπότε

διέταξε την κατάργησή τους και την αναζήτηση των καταβληθεισών ενισχύσεων, εντόκως από την ημερομηνία κατά την οποία οι επίμαχες ενισχύσεις τέθηκαν στη διάθεση των δικαιούχων.

348 Υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, διαπιστώνεται ότι η νομική κατάσταση των προσφευγόντων δεν μπορεί να μεταβληθεί με ενδεχόμενη ακύρωση της αποφάσεως περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως.

349 Πρέπει να υπομνησθεί συναφώς ότι η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως δεν παράγει καθαυτή κανένα ανεπίστρεπτο αποτέλεσμα όσον αφορά τη νομιμότητα των μέτρων που αφορά. Πράγματι, μόνον η τελική απόφαση, η οποία χαρακτηρίζει οριστικά ως ενισχύσεις τα μέτρα αυτά, έχει ως αποτέλεσμα τη διαπίστωση του παράνομου χαρακτήρα τους (διάταξη του Πρωτοδικείου της 4ης Νοεμβρίου 2002, Τ-90/99, Salzgitter κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-4535, σκέψη 14).

350 Ασφαλώς, η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως είναι ικανή να παραγάγει αυτοτελή έννομα αποτελέσματα ικανά να αποτελέσουν αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως και η νομολογία έχει δεχθεί τη δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής κατά της αποφάσεως αυτής όταν συνεπάγεται τέτοια αυτοτελή σε σχέση με την τελική απόφαση έννομα αποτελέσματα. Έτσι, η αναστολή της εφαρμογής του εν λόγω μέτρου που προκύπτει από τον προσωρινό χαρακτηρισμό του μέτρου αυτού ως νέας ενισχύσεως έχει αυτοτελή χαρακτήρα σε σχέση με την τελική απόφαση, που περιορίζεται χρονικώς μέχρι το πέρας της επίσημης διαδικασίας (απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Οκτωβρίου 2001, C-400/99, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. I-7303, σκέψεις 56 έως 62 και 69 αποφάσεις Government of Gibraltar κατά Επιτροπής, σκέψη 153 ανωτέρω, σκέψεις 80 έως 86, και Regione Siciliana κατά Επιτροπής, σκέψη 226 ανωτέρω, σκέψη 46).

351 Εν προκειμένω, πάντως, δεν αμφισβητείται ότι δεν υπήρξε αναστολή της εφαρμογής των σχετικών φορολογικών μέτρων, προκύπτουσα, δυνάμει του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ, από τον προσωρινό χαρακτηρισμό του μέτρου αυτού ως νέας ενισχύσεως.

352 Επιπλέον, όπως προκύπτει, τα αποτελέσματα των επίδικων τελικών αποφάσεων, αφότου άρχισαν να ισχύουν, υποσκέλισαν τα αποτελέσματα της προσωρινής αποφάσεως περί κινήσεως επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, αφενός, λόγω της φύσεως των μέτρων που διατάσσουν και, αφετέρου, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι δεν πρόκειται για υφιστάμενα καθεστώτα ενισχύσεων. Πράγματι, αποτέλεσμα του ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα δεν έχουν τον χαρακτήρα υφιστάμενων ενισχύσεων είναι η αναζήτηση των καταβληθεισών ενισχύσεων, ενώ οι συνέπειες της καταργήσεως και της αναζητήσεως των ενισχύσεων υποσκελίζουν εκείνες της απλής αναστολής (βλ., επ' αυτού, απόφαση EPAC κατά Επιτροπής, σκέψη 345 ανωτέρω, σκέψη 156), καθόσον συνεπάγονται την εξάλειψη των παρανόμως χορηγηθέντων πλεονεκτημάτων ab initio.

353 Εξάλλου, πρέπει να σημειωθεί ότι οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν, προς στήριξη των προσφυγών τους στις υποθέσεις T-30/01 έως T-32/01 κατά της αποφάσεως περί κινήσεως επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, ότι τα επίμαχα μέτρα αποτελούσαν υφιστάμενες ενισχύσεις και ότι η Επιτροπή, κινώντας την επίσημη διαδικασία εξετάσεως και χαρακτηρίζοντάς τες ως νέες ενισχύσεις, παρέβη τους διαδικαστικούς κανόνες που ισχύουν για τις υφιστάμενες ενισχύσεις. Διαπιστώνεται ότι τα επιχειρήματα αυτά είναι παράλληλα προς εκείνα που προβάλλονται προς στήριξη των προσφυγών ακυρώσεως στις υποθέσεις T-86/02 έως T-88/02, κατά των τελικών αποφάσεων (βλ. δεύτερο και τρίτο λόγο των προσφυγών στις υποθέσεις T-86/02 έως T-88/02, που εξετάστηκαν ανωτέρω, σκέψεις 108 επ.). Όμως, το Πρωτοδικείο δέχθηκε ότι ορθώς ότι η Επιτροπή θεώρησε ως νέα τα επίμαχα καθεστώτα ενισχύσεων (βλ. σκέψη 204 ανωτέρω) και απέρριψε τις προσφυγές στις υποθέσεις T-86/02 έως T-88/02 κατά των τελικών αποφάσεων (βλ. σκέψη 335 ανωτέρω).

354 Επομένως, λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου της επιχειρηματολογίας που προβάλλουν οι προσφεύγοντες στο πλαίσιο των προσφυγών κατά της αποφάσεως περί κινήσεως επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, οι προσφυγές αυτές κατέστησαν άνευ αντικειμένου.

355 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεδομένου ότι το Πρωτοδικείο επιβεβαίωσε τη νομιμότητα των αποφάσεων της Επιτροπής, που κατέστησαν οριστικές, περί καταργήσεως των επίμαχων φορολογικών καθεστώτων και αναζητήσεως των ενισχύσεων, οι προσφεύγοντες δεν έχουν πλέον κανένα έννομο συμφέρον προς ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως.

356 Όσον αφορά, εξάλλου, την απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2001, Ιταλία κατά Επιτροπής, σκέψη 350 ανωτέρω, και την απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Ιουνίου 2007, Τ-246/99, Tirrenia di Navigazione κ.λπ. κατά Επιτροπής (δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή), περί των οποίων κάνουν λόγο οι διάδικοι, πρέπει να σημειωθεί ότι η σχετική κατάσταση δεν ήταν η ίδια με αυτήν της υπό κρίση υποθέσεως. Συγκεκριμένα, η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, που χαρακτήριζε τα επίμαχα μέτρα ως νέες ενισχύσεις, κατέληξε στην εκ μέρους της Επιτροπής έκδοση τελικών αποφάσεων που χαρακτήριζαν τα επίμαχα μέτρα ως νέες ενισχύσεις μεν, αλλά σύμφωνες προς την κοινή αγορά, υπό την επιφύλαξη της πληρώσεως ορισμένων προϋποθέσεων (προαναφερθείσα απόφαση Tirrenia di Navigazione κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 7 και 12).

357 Εν προκειμένω, αντιθέτως, η Επιτροπή εξέδωσε τρεις τελικές αποφάσεις που χαρακτηρίζουν τα τρία επίμαχα φορολογικά καθεστώτα ως νέες ενισχύσεις ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά.

358 Δεδομένου ότι το Πρωτοδικείο επικύρωσε αυτή την εκτίμηση της Επιτροπής, περιλαμβανομένων των στοιχείων της όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των καθεστώτων ενισχύσεων ως νέων (βλ. σκέψεις 204, 207 και 335 ανωτέρω), τα επίμαχα μέτρα ενισχύσεων πρέπει να καταργηθούν και οι ενισχύσεις να αναζητηθούν ab initio, ενώ παρέλκει να αποφανθεί το Πρωτοδικείο επί του αν τα ίδια μέτρα, των οποίων την κατάργηση ζήτησε η Επιτροπή με την απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, έπρεπε ή όχι να ανασταλούν εν αναμονή της αποφάσεως ή των αποφάσεων που θα περάτωναν τη διαδικασία που κινήθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 6ης Μαρτίου 2002, Diputación Foral de Álava κατά Επιτροπής, σκέψη 342 ανωτέρω, σκέψεις 23 έως 27).

359 Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η απόφαση της 6ης Μαρτίου 2002, Diputación Foral de Álava κατά Επιτροπής, σκέψη 342 ανωτέρω, δεν μπορεί να μεταφερθεί στην υπό κρίση υπόθεση, διότι η μοναδική επιχειρηματολογία της προσφυγής αφορούσε τον χαρακτηρισμό του επίμαχου μέτρου ως ενισχύσεως, ενώ, εν προκειμένω, το επιχείρημά τους συνίσταται στην επίκληση του γεγονότος ότι επρόκειτο για υφιστάμενη ενίσχυση και ότι η διαδικασία εξετάσεως έπασχε λόγω διαδικαστικής πλημμέλειας.

360 Εντούτοις, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να κλονίσει το συμπέρασμα ότι οι προσφυγές στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01 κατέστησαν άνευ αντικειμένου.

361 Πράγματι, πρέπει να υπομνησθεί ότι η απόφαση της 6ης Μαρτίου 2002, Diputación Foral de Álava κατά Επιτροπής, σκέψη 342 ανωτέρω, αφορούσε προσφυγή κατά της αποφάσεως της Επιτροπής να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, σχετικά με πίστωση φόρου και μείωση της βάσεως επιβολής του φόρου που χορηγήθηκαν, αντιστοίχως, υπέρ της Ramondín και της Ramondín Cápsulas. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η προσφυγή αυτή κατά της αποφάσεως περί κινήσεως επίσημης διαδικασίας εξετάσεως κατέστη άνευ αντικειμένου, διότι η προσφυγή κατά της τελικής αποφάσεως της Επιτροπής, που στηριζόταν σε ταυτόσημη επιχειρηματολογία, είχε και αυτή απορριφθεί από το Πρωτοδικείο.

362 Επομένως, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η κατάσταση μπορεί να μεταφερθεί εν προκειμένω, παρά το επιχείρημα που προβάλλουν οι προσφεύγοντες. Πράγματι, όπως υπενθυμίστηκε, το Πρωτοδικείο εξέτασε και απέρριψε τα επιχειρήματα που αφορούν τον χαρακτηρισμό των ενισχύσεων ως υφισταμένων καθεστώτων ενισχύσεων και την προβαλλόμενη διαδικαστική πλημμέλεια. Επομένως, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς, η λύση που ακολουθήθηκε στο πλαίσιο της αποφάσεως της 6ης Μαρτίου 2002, Diputación Foral de Álava κατά Επιτροπής, σκέψη 342 ανωτέρω, μπορεί να μεταφερθεί στην υπό κρίση υπόθεση.

363 Συνεπώς, χωρίς να απαιτείται να αποφανθεί το Πρωτοδικείο επί της ενστάσεως απαραδέκτου που προβάλλει η Επιτροπή ή επί του αιτήματος ακυρώσεως των επίδικων τελικών αποφάσεων που υπέβαλαν οι προσφεύγοντες με τα υπομνήματα απαντήσεως, διαπιστώνεται ότι οι προσφυγές στις υποθέσεις T-30/01 έως T-32/01 κατέστησαν άνευ αντικειμένου, οπότε πρέπει να καταργηθεί η δίκη επ' αυτού.

Επί των αιτημάτων λήψεως μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας

364 Πρώτον, οι προσφεύγοντες ζητούν από το Πρωτοδικείο να καλέσει την Επιτροπή να προσκομίσει ορισμένα έγγραφα.

365 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, επ' αυτού, ότι η Επιτροπή προσκόμισε, ως παράρτημα των υπομνημάτων αντικρούσεως, ένα αντίγραφο της καταγγελίας του 1994 και το έγγραφο της 18ης Ιουλίου 1995 που απέστειλε στους καταγγέλλοντες.

366 Καθόσον το Πρωτοδικείο είχε τη δυνατότητα να εξετάσει το σύνολο των λόγων των προσφευγόντων βάσει των στοιχείων της δικογραφίας και των εξηγήσεων που παρασχέθηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, παρέλκει να ζητηθεί η προσκόμιση συμπληρωματικών εγγράφων από την Επιτροπή (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Νοεμβρίου 2007, C-260/05 P, Sniace κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. I-10005, σκέψεις 77 έως 79, που επιβεβαιώνει την απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Απριλίου 2005, Τ-88/01, Sniace κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-1165, σκέψη 81).

367 Δεύτερον, οι προσφεύγοντες ζητούν από το Πρωτοδικείο να εξετάσει τις προσφυγές που ασκήθηκαν στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01 και Τ-86/02 έως Τ-88/02 και να αποφανθεί συναφώς πριν αποφανθεί επί εκείνων που άσκησαν οι προσφεύγοντες στις υποθέσεις Τ-227/01 έως Τ-229/01 και Τ-230/01 έως Τ-232/01, με αντικείμενο τις αποφάσεις της Επιτροπής που θεωρούν ως καθεστώτα ενισχύσεων ασυμβίβαστα προς την κοινή αγορά τα φορολογικά καθεστώτα που προβλέπουν, αφενός, πίστωση φόρου ύψους 45 % επί των επενδύσεων και, αφετέρου, μείωση της βάσεως επιβολής του φόρου.

368 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η εξέταση των υποθέσεων περί των οποίων κάνουν λόγο οι προσφεύγοντες πραγματοποιήθηκε ταυτόχρονα. Οι επ' ακροατηρίου συζητήσεις διενεργήθηκαν, στο σύνολο των υποθέσεων αυτών, στις 15, στις 16 και στις 17 Ιανουαρίου 2008 και οι αποφάσεις εκδίδονται σήμερα, οπότε το αίτημα αυτό περί λήψεως μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας κατέστη άνευ αντικειμένου.

369 Επομένως, τα αιτήματα των προσφευγόντων περί λήψεως μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας πρέπει να απορριφθούν.

Επί των δικαστικών εξόδων

I — *Υποθέσεις T-30/01 έως T-32/01*

370 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 6, του Κανονισμού Διαδικασίας, σε περίπτωση καταργήσεως της δίκης, το Πρωτοδικείο κανονίζει τα έξοδα κατά την κρίση του. Επειδή οι προσφεύγοντες ηττήθηκαν όσον αφορά τις προσφυγές τις οποίες άσκησαν κατά των τελικών αποφάσεων στις υποθέσεις T-86/02 έως T-88/02, που εκδόθηκαν κατόπιν της προσβαλλομένης στο πλαίσιο των υποθέσεων T-30/01 έως T-32/02 αποφάσεως περί κινήσεως της διαδικασίας, πρέπει να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα στις υποθέσεις T-30/01 έως T-32/02 (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 6ης Μαρτίου 2002, Diputación Foral de Álava κατά Επιτροπής, σκέψη 342 ανωτέρω, σκέψη 28).

II — *Υποθέσεις T-86/02 έως T-88/02*

371 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα. Επειδή οι προσφεύγοντες ηττήθηκαν όσον αφορά τα αιτήματα και τους λόγους ακυρώσεως στις προσφυγές στις υποθέσεις T-86/02 έως T-88/02, πρέπει να καταδικαστούν στα δικά τους δικαστικά έξοδα και, επιπλέον, σ' εκείνα της Επιτροπής και της Comunidad autónoma de La Rioja, σύμφωνα με τα αιτήματα των τελευταίων αυτών διαδίκων.

372 Η Comunidad autónoma del País Vasco και η Confebask φέρουν τα δικά τους δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πέμπτο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

1) Οι υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01, Τ-86/02 έως Τ-88/02 ενώνονται προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

2) Στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01:

— **καταργείται η δίκη επί των προσφυγών**

— **το Territorio Histórico de Álava — Diputación Foral de Álava, το Territorio Histórico de Guipúzcoa — Diputación Foral de Guipúzcoa και το Territorio Histórico de Vizcaya — Diputación Foral de Vizcaya φέρουν τα δικά τους δικαστικά έξοδα, καθώς και εκείνα της Επιτροπής.**

3) Στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02:

— **απορρίπτει τις προσφυγές**

— **το Territorio Histórico de Álava — Diputación Foral de Álava, το Territorio Histórico de Guipúzcoa — Diputación Foral de Guipúzcoa και το Territorio Histórico de Vizcaya — Diputación Foral de Vizcaya φέρουν τα δικά τους δικαστικά έξοδα, καθώς και εκείνα της Επιτροπής και της Comunidad autónoma de La Rioja**

— **καθεμία από τις Comunidad autónoma del País Vasco — Gobierno Vasco και Confederación Empresarial Vasca (Confebask) φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.**

Βηλαράς Martins Ribeiro Dehousse

Šváby Jürimäe

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 9 Σεπτεμβρίου 2009.

(υπογραφές)

Πίνακας περιεχομένων

Το νομικό πλαίσιο . . . . . II - 2932

I — Η κοινοτική ρύθμιση . . . . . II - 2932

II — Η εθνική ρύθμιση . . . . . II - 2939

Ιστορικό της διαφοράς . . . . . II - 2942

Οι προσβαλλόμενες αποφάσεις . . . . . II - 2945

I — Απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας της 28ης Νοεμβρίου 2000 (υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01) . . . . . II - 2945

II — Οι επίδικες τελικές αποφάσεις (υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02) . . . . . II - 2946

Η διαδικασία . . . . . II - 2951

Αιτήματα των διαδίκων . . . . . II - 2956

I — Στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01 . . . . . II - 2956

II — Στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02 . . . . . II - 2957

Σκεπτικό . . . . . II - 2959

I — Επί των προσφυγών, στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02, περί ακυρώσεως των τελικών αποφάσεων που διαπιστώνουν το ασυμβίβαστο των επίμαχων καθεστώτων προς την κοινή αγορά και διατάσσουν την αναζήτηση των καταβληθεισών ενισχύσεων . . . . . II - 2959

A — Επί του παραδεκτού της παρεμβάσεως της Confebask στο πλαίσιο των προσφυγών στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02 . . . . . II - 2959

1. Επιχειρήματα των διαδίκων . . . . . II - 2959

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου . . . . . II - 2960

B — Επί της βασιμότητας των προσφυγών στις υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02 . . . . . II - 2962

1. Επί του δευτέρου λόγου, που στηρίζεται στον ισχυρισμό ότι τα επίμαχα φορολογικά καθεστώτα ενισχύσεων προϋπήρχαν . . . . . II - 2963

α) Επί του πρώτου σκέλους, που στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο β΄, περίπτωση v, του κανονισμού 659/1999 . . . . . II - 2963

Επιχειρήματα των διαδίκων . . . . . II - 2963

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου . . . . . II - 2969

β) Επί του δευτέρου σκέλους, που στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο β′, περίπτωση ii, του κανονισμού 659/1999 . . . . . II - 2981

Επιχειρήματα των διαδίκων . . . . . II - 2981

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου . . . . . II - 2982

2. Επί του τρίτου λόγου, που αντλείται από παράβαση των διαδικαστικών κανόνων που ισχύουν για τις υφιστάμενες ενισχύσεις . . . . . II - 2984

3. Επί του τετάρτου λόγου, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ′, ΕΚ . . . . . II - 2985

α) Επιχειρήματα των διαδίκων . . . . . II - 2985

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου . . . . . II - 2986

4. Επί του πέμπτου λόγου, που αντλείται από διαδικαστική πλημμέλεια, από παραβίαση των αρχών της ασφαλείας δικαίου, της χρηστής διοικήσεως, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ίσης μεταχειρίσεως . . . . . II - 2990

α) Επί της αιτιάσεως που αντλείται από διαδικαστική πλημμέλεια . . . . II - 2991

Επιχειρήματα των διαδίκων . . . . . II - 2991

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου . . . . . II - 2991

β) Επί της αιτιάσεως που στηρίζεται σε παραβίαση των αρχών της ασφαλείας δικαίου και της χρηστής διοικήσεως, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ίσης μεταχειρίσεως . . . . . II - 2994

Επιχειρήματα των διαδίκων . . . . . II - 2994

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου . . . . . II - 2998

— Επί της αιτιάσεως που στηρίζεται σε παραβίαση των αρχών της ασφαλείας δικαίου και της χρηστής διοικήσεως, λόγω της διάρκειας της προκαταρκτικής εξετάσεως . . . . . II - 2998

— Επί της αιτιάσεως που αντλείται από παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης . . . . . II - 3002

— Επί της αιτιάσεως που αντλείται από παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως . . . . . II - 3011

5. Επί του έκτου λόγου, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999 . . . . . II - 3013

α) Επιχειρήματα των διαδίκων . . . . . II - 3013

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου . . . . . II - 3014

II — Επί των προσφυγών στις υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01 με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως . . . . . II - 3015

A — Επιχειρήματα των διαδίκων . . . . . II - 3016

B — Εκτίμηση του Πρωτοδικείου . . . . . II - 3017

Επί των αιτημάτων λήψεως μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας . . . . . II - 3021

Επί των δικαστικών εξόδων . . . . . II - 3023

I — Υποθέσεις Τ-30/01 έως Τ-32/01 . . . . . II - 3023

II — Υποθέσεις Τ-86/02 έως Τ-88/02 . . . . . II - 3023